

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

EMEKLİ KONAKLARI: KONYA/KARATAY ÖRNEĞİ

Hatice Nur KILIÇ

Yüksek Lisans Tezi

KONYA
Aralık 2019

EMEKLİ KONAKLARI: KONYA/KARATAY ÖRNEĞİ

Hatice Nur KILIÇ

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kerim ÇINAR

Konya
Aralık 2019

KABUL VE ONAY

Hatice Nur KILIÇ tarafından hazırlanan “Emekli Konakları: Konya/Karatay Örneği” başlıklı bu çalışma, 20 Aralık 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

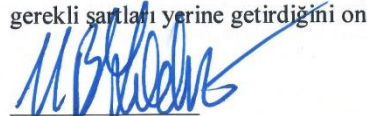
Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KAŞ
KTO Karatay Üniversitesi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kerim ÇINAR
KTO Karatay Üniversitesi

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN
Selçuk Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans/Doktora Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Hüseyin Bekir YILDIZ
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.^{3,4}

20 Aralık 2019

Hatice Nur KILIÇ

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ay aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Fenbilimleri Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Prof.Dr. Kerim ÇINAR danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

20 Aralık 2019

Hatice Nur KILIÇ

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren hocam Prof. Dr. Kerim ÇINAR'a tez dönemim ve eğitim hayatım boyunca beni destekleyen, hayatımın her aşamasını hep örnek aldığım sevgili hocama çok teşekkür ederim. Lisans dönemimde ve sonrasında her zaman bilgi ve yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN hocama saygılarımı sunarım.

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi tez sürecinde de hep arkamda olan, beni destekleyen ve bugünlere getiren aileme her zaman minnettarım.

Tez sürecimde pek çok bilgiye ulaşmamda bana yardımcı olan, yardımlarını esirgemeyen Karatay Belediyesi personel ve çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

Aralık, 2019

Hatice Nur KILIÇ

ÖZET

Hatice Nur KILIÇ

EMEKLİ KONAKLARI: KONYA/KARATAY ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi
Konya, 2019

Yaşlılık, yaşam sürecinin bir parçası olarak yaşamın ileriki dönemlerinde fiziksel ve ruhsal değişikliklerin görüldüğü değişim süreci ya da evre olarak tanımlanabilir. Buna göre yaşlılık, fizyolojik, psikolojik, sosyal ve kronolojik gibi kriterlerin yeniden tanımlanması gereken değişikliklerin yaşandığı dönemdir. Dünya’da ve ülkemizde yaşlı nüfusun oranı gün geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra kişilerin kalabalık aile yapısından küçük çekirdek aile yapısına geçmesi, sosyal ve kültürel düzeydeki yaşanan değişimler, kişilerin yaşam beklentisinin yükselmesi gibi nedenler yaşlılara yönelik sunulan hizmetlerde de birçok değişikliğe gidilmiştir. Bu gibi etkiler yaşlılar için oluşturulacak mekânların ihtiyacını arttırmıştır. Yaşlılar, bu dönemlerinde başkalarına ve yakınlarına yük olmadan daha aktif yaşlılarıyla beraber vakit geçirip yaşamlarını devam ettirebilmeleri için bu tür mekânlar kurulmuştur. Dünya’da ve ülkemizde artan nüfusun yaşlılık oranı düşünüldüğünde bu konu ciddi bir önem kazanmaktadır.

Sonuç olarak; yaşlı nüfusunun oranının artmasıyla beraber yaşlıların barınma sorunlarına önem verilmesi gerektiği ve bu mekânların tasarımlarında kullanıcı faktörlerinin ne derece etkili olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Yaşlı ve yaşlılık algısı araştırılmış, bu alanda yapılan çalışma ve mekân gelişimleri incelenmiştir. Günümüzde yer alan kalıcı ve kalıcı olmayan, günlük olarak bir arada buldukları sosyalleştikleri mekânlar araştırılmıştır. Konya’da yer alan emekli konakları bu mekânlara örnektir. Konya Karatay ilçesinde yer alan emekli konakları, mekân içerisindeki plan kurgusu, yapıların kullanıcıya uygunluğu, tasarımları ve mekân içerisindeki tasarım incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Emekli konakları, Yaşlı mekanları, Yaşlılık, Emeklilik

ABSTRACT

Hatice Nur KILIÇ

RETIRED MANSIONS: KONYA/KARATAY EXAMPLE

Master's Thesis
Konya, 2019

Aging can be defined as the process of change or stage in which physical and mental changes occur later in life as part of the life process. Accordingly, aging, physiological, psychological, social and chronological criteria, such as changes that need to be redefined. It is observed that the proportion of elderly population in the world and in our country is increasing day by day. In addition to this, many changes have been made in the services provided to the elderly such as the transition from crowded family structure to small nuclear family structure, changes in social and cultural level, and increasing life expectancy of people. Such effects have increased the need for places to be created for the elderly. In these periods, such places were established to enable elderly people to spend time with their more active peers and maintain their lives without burden on others and their relatives. Considering the aging rate of the increasing population in the world and in our country, this issue gains importance.

As a result; With the increase in the proportion of the elderly population, it is emphasized that the housing problems of the elderly should be given importance and how user factors are effective in the design of these spaces. The perception of the elderly and old age were investigated and the studies and the developments of the space in this area were examined. Nowadays, permanent and non-permanent spaces where they are socialized together on a daily basis were investigated. Retired mansions in Konya are examples of these places. Retirement mansions in Karatay district of Konya, plan fiction in the space, suitability of the users to the buildings, designs and design in the space were examined.

Keywords

Retirement homes, Old places, Old age, Pension

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
BİLDİRİM	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ETİK BEYAN.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGE DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı	3
1.3. Literatür Araştırması.....	4
2. YAŞLI VE YAŞLILIKLA İLGİLİ KAVRAMLAR	6
2.1. Yaşlılığın Tanımı.....	6
2.2. Dünya’da ve Türkiye’de Yaşlılık	8
2.3. Yaşlı Nüfusunun Demografik Değişimi.....	9
2.3.1. Dünya’da yaşlı nüfusun demografik değişimi	9
2.3.2. Türkiye’de yaşlı nüfusun demografik değişimi	11
2.4. Yaşlı Mekanlarında Tasarımlar	15
2.4.1. Yer seçimi	17

2.4.2. Yatay ve düşey sirkülasyon elemanları	19
2.4.3. Sosyal alanlar -Ortak alanlar	25
2.4.4. Islak Hacimler	27
2.4.5. Bağlantı Elemanları	28
3. TÜRKİYE’DE YAŞLI MEKANLARINA İLİŞKİN GENEL DURUM	30
3.1. Türkiye’deki Yaşlı Mekanları	30
3.2. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Politikalar	32
3.3. Kalıcı Olmayan Yaşlı Mekanlarına Dair Gelişim Süreçleri.....	33
3.3.1. Kahvehaneler/Kıraathaneler	33
3.3.2. Köy Odaları	35
4. ARAŞTIRMA ALANINDAKİ EMEKLI KONAKLARININ İNCELENMESİ .	38
4.1. Araştırmaya Yönelik Bilgiler	38
4.2. Konya İli	40
4.3. Konya’daki yaşlı mekanlarına ilişkin genel durum.....	42
4.4. Karatay İlçesi ve İlçede Yeralan Emekli Konakları	44
4.4.1. Keykubat Emekli Konağı	48
4.4.2. Keçeciler Emekli Konağı	52
4.4.3. İşgalaman Emekli Konağı	56
4.4.4. Büyüksinan Emekli Konağı	61
4.4.5. Zenburi Emekli Konağı	65
4.4.6. Çelebi Emekli Konağı	70
4.5. Bulgular	75
5. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME	78
KAYNAKLAR	81
ÖZGEÇMİŞ	88

ÇİZELGE DİZİNİ

Çizelge 2.1. Kazaların oluşmasında etkili olan faktörler	17
Çizelge 2.2. Yapı içerisinde ya da dışında yer alacak rampa eğimleri	23
Çizelge 2.3. Renklerin psikolojik etkileri	26
Çizelge 3.1. Türkiye'deki toplam huzur evi sayısı	31
Çizelge 4.1. TÜİK verilerine göre üç büyük ilçe için nüfus dağılımı.....	40
Çizelge 4.2. Konya'da yeralan Genel müdürlüğe bağlı ve özel huzur evleri ASPB .	42
Çizelge 4.3. Konya'da yer alan Özel Bakım Merkezleri ASPB	42
Çizelge 4.4. Genel müdürlüğe bağlı yatılı olarak hizmet veren bakım, rehabilitasyon ve aile danışma merkezleri ASPB.....	43
Çizelge 4.5. Konya'da yer alan Umut Evleri ASPB	43
Çizelge 4.6. Karatay İlçesinde yer alan Emekli Konakları	45

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 2.1. Küresel demografik gelişim 1700-2050	10
Şekil. 2.2. Avrupadaki 1997-2017 yılları arasında artan yaşlılık oranı	11
Şekil 2.3. TÜİK 2019 yılı yaşa göre nüfus dağılımı	12
Şekil 2.4. TÜİK yıllara göre tahmini yaş nüfus piramidi.....	13
Şekil 2.5. TÜİK 2018 yılı yaş nüfus piramidi.....	14
Şekil. 2.6. Yaş Grubuna Göre Nüfus Oranı, 1935-2075	15
Şekil 2.7. Yaşlıların çeşitli sebeplerden huzurevleri ve benzeri mekanları tercih etmeleri.....	16
Şekil 2.8. Yapı ve ses kaynağı arasında oluşturulacak önlem	19
Şekil 2.9. Yaşlı tekerlekli sandalye kullanması durumun da koridordaki minimum genişlik	21
Şekil 2.10. Yaşlı bireylerin herhangi bir engeli bulunmasına bağlı baston veya tekerlekli yürüteç kullanması durumunda minimum uygun genişlik	22
Şekil 2.11. Merdiven basamak genişliklerinin uygunluğu	23
Şekil 2.12. Uygun merdiven genişliği ve kesiti	23
Şekil 2.13. Merdiven küpeşte kesitleri	24
Şekil 2.14. Merdiven asansör kullanımı	24
Şekil 2.15. Örnek rampa kullanımı	25
Şekil 2.16. Uygun asansör kabin ölçüleri	26
Şekil 2.17. Yaşlılar için kabin ölçüleri.....	29
Şekil 2.18. Uygun bina girişi	30
Şekil 2.19. Uygulanabilir kapı detayı	31
Şekil 2.20. Uygun pencere yüksekliği	32
Şekil 3.1. Amedeo Preziosi'nin bir Türk kahvehanesini tasviri, 1858	36
Şekil 3.2. İstanbul'da bir kahvehane, 1901	37
Şekil 3.3. Örnek köy odası planı	38
Şekil 3.4. Köy odası	40
Şekil 4.1. Emekli konaklarının genel kurgu biçimi	42
Şekil 4.2. Konya İli yıllara göre nüfus artış oranı	43
Şekil 4.3. Türkiye haritası Konya İli konumu ve yakın iller.....	44

Şekil 4.4. Konya Karatay İlçesi haritası.....	47
Şekil 4.5. Seçilen emekli konaklarının konumları	49
Şekil 4.6. Emekli konaklarına gelen kullanıcıların yaş ortalaması	50
Şekil 4.7. Kullanıcıların emekli konaklarına gelme sebepleri	50
Şekil 4.8. Keykubat Emekli Konağı konumu	51
Şekil 4.9. Keykubat Emekli Konağı plan, kesit ve görünüş çizimleri	52
Şekil 4.10. Keykubat Emekli Konağı ve içmekan fotoğrafları	53
Şekil 4.11. Keçeciler Emekli Konağı konumu	54
Şekil 4.12. Keçeciler Emekli Konağı plan, kesit ve görünüş çizimleri.....	55
Şekil 4.13. Keçeciler Emekli Konağı ve içmekan fotoğrafları	56
Şekil 4.14. İşgalaman Emekli Konağı konumu	57
Şekil 4.15. İşgalaman Emekli Konağı plan ve görünüş çizimleri.....	58
Şekil 4.16. İşgalaman Emekli Konağı görünüş çizimleri ve cephe fotoğrafları	59
Şekil 4.17. İşgalaman Emekli Konağı cephe görünüş ve iç mekan fotoğrafları.....	60
Şekil. 4.18. Büyüksinan Emekli Konağı Konumu uydu görüntüsü	61
Şekil 4.19. Büyüksinan Emekli Konağı vaziyet ve plan çizimleri.....	62
Şekil 4.20. Büyüksinan Emekli Konağı ve içmekan fotoğrafları	63
Şekil 4.21. Zenburi emekli konağı uydu görüntüsü	65
Şekil 4.22. Zenburi Emekli Konağı vaziyet ve plan çizimleri	66
Şekil 4.23. Zenburi Emekli Konağı kesit ve görünüş çizimleri	67
Şekil 4.24. Zenburi Emekli Konağı ve içmekan fotoğrafları	68
Şekil 4.25. Çelebi Emekli Konağı konumu.....	70
Şekil 4.26. Çelebi Emekli Konağı vaziyet ve plan çizimleri	71
Şekil 4.27. Çelebi Emekli Konağı kesit ve görünüş çizimleri	72
Şekil 4.28. Çelebi Emekli Konağı ve içmekan fotoğrafları	73
Şekil 4.29. Keçeciler ve Zenburi emekli konaklarının buldukları konum açısından karşılaştırılması.....	75
Şekil 4.30. Zenburi, Çelebi ve Keçeciler Emekli konaklarının wc görüntüleri	77
Şekil 4.31. Zenburi Emekli Konağı ana girişi ve İşgalaman Emekli Konağı wc girişi.77	

KISALTMALAR

TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
KOMEK	Konya Meslek Edindirme Kursları
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

1. GİRİŞ

Yaşlılık, geçmişten günümüze zaman içerisinde nüfusun artması, teknolojinin gelişmesi ve artan refah düzeyi ile önem kazanan bir konu haline gelmiştir. Dünya’da ve ülkemizde artan nüfusun yaşlılık oranı düşünüldüğünde bu konu ciddi bir önem kazanmaktadır. Yaşam döngümüzün bir parçası ve dönemi olan yaşlılık bedensel ve ruhsal değişikliklerin topluma ayak uyduramaması nedeniyle yaşamımızın tamamen bitmiş olması gibi algılanmaktadır. Bu nedenle yaşlılar için oluşturulacak mekanların gelecekte önem kazanacağı günden güne doğruluğu artmaktadır.

Çalışmanın amacı yaşlıların bu mekanların günümüze uygun tasarlanarak kalıplaşmış değer yargılarından sıyrılıp daha dinamik, aktif ve sosyal olmalarını sağlayarak toplumdan ötekileştirilmesini engellemektir. Önceleri sadece bakıma muhtaç gibi algılanarak düzenlenen bu mekanların günümüz değer yargılarına göre tasarlanarak sosyal, kültürel ve fiziksel konforu da göz önünde bulundurarak güncel modern tasarımların yapılmasını sağlamaktır. Bu nedenle mekanları tasarlarken yaşlıları göz önünde bulundurarak onları oluşturulacak yaşam alanından soyutlamadan bütüncül bir tasarım uygulamaktır. Çünkü yaşamdan koparılmış yakınlarından ve sosyal hayattan uzaklaşmış bireyler ideal bir yaşama erişemeyeceklerdir.

Yapılan araştırmalarda, biyolojik olarak iyi durumda ve sağlıklı birçok yaşlı bireyin, onlar için uygun olmayan sosyal yaşam ve çevre koşulları içinde olduklarında sağlıklarının olumsuz yönde etkilendiğini ortaya çıkmıştır. Yaşlıların aktif bir yaşam sürmesi ve hayat ile olan bağları onlara sunulan sosyal ve fiziki yaşam çevrelerine bağlı olarak değişmektedir. Dünya ve Türkiye’den örnekler verilerek bunların nasıl ve ne şekilde hizmet verdikleri araştırılmıştır.

Bu kapsamda yaşlı ve yaşlılık algısı incelenmiş ve yapılan mekanların uygunluğu ve güncelliği değerlendirilmiştir. Bu alanda yapılan huzurevleri, yaşlı yurtları, günlük bakım evleri, kalıcı ve günlük mekanların işlevleri, sundukları hizmetlerin içerikleri değerlendirilmiştir. Dünya ve Türkiye’de yaşlı ve yaşlı bakımının geçmişten günümüze değişimi, mekan tasarımları incelenmiştir. Mekanların ihtiyaçlarının fiziksel ve sosyal olanaklarının önemi vurgulanmıştır. Bu alanda geçmişten günümüze kadar yapılan çalışma ve mekan gelişimleri incelenmiştir. Türkiye ve dünyadaki

yaşlılara yönelik politikalar incelenmiş, ve yaşlılara yönelik geçici mekanlar incelenmiştir. Konya’da yeralan emekli konakları bu mekanlara örnektir. Çalışma alanı olarak belirlenen Konya İli Karatay İlçesinde yer alan emekli konakları ve mekan içerisindeki tasarımlar incelenmiştir. Emekli konaklarının hizmetleri, mekanların kullanıcıya olan konumları, mekan içerisindeki düzenlemeler ve bunların 65 yaş ve üstü olan kişilere uygunluğu araştırılmıştır.

Oluşturulan kalıcı, geçici, sosyal mekanları toplumsal olarak ötekileştirilmeden sosyal hayat içerisinde yer edinmesi gerekmektedir. Mekanları yaşlıları sosyal hayattan soyutlamadan tasarlanmış olması aynı zamanda tüm ihtiyaçlarını karşılayacak mekanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle kent hayatının karmaşası içerisinde yaşamlarını sürdürmekte olan yaşlı bireyler kent hayatının stres ve karmaşasında topluma ve sosyal hayata uyum sağlaması açısından zorlanmaktadırlar.

Çalışmanın birinci bölümünde yaşlı ve yaşlılık algısı incelenmiş, toplumumuzda yaşlı ve yaşlılık kavramı ve yaşlılığa bakış açısı ile gelecekteki bilinçli yaşlanma ve aktif yaşlılığın mekanlara etkisi araştırılmıştır. İkinci bölümde Dünya’da ve Türkiye’de yaşlı mekanlarına ilişkin süreçler, yaşlılara yönelik politikalar incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise 65 yaş ve üstü sağlıklı yaşlılar için oluşturulmuş emekli konakları ve mekanların çalışma prensipleri ve kullanıcılara uygunlukları rapor edilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yaşam döngümüzün bir parçası ve dönemi olan yaşlılık bedensel ve ruhsal değişikliklerin topluma ayak uyduramaması nedeniyle yaşamımızın tamamen bitmiş olmuş olması gibi algılanmaktadır. Bu nedenle yaşlılar için özel tasarlanmış mekanlar gelecekteki önemi günden güne artmaktadır. 65 ve üzeri yaşlılar bu dönemlerinde bazı fiziksel yetileri yavaşlar buldukları mekanların onlara ve ihtiyaçlarına yönelik hazırlanmış olup, bunlara dikkat edilerek tasarlanmış olması gerekmektedir. Bu da ancak onlara yönelik özel tasarlanmış mekanlarda mümkün olabilir.

Dünyada ve ülkemizde yaşlı nüfus’un oranı gün geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra kişilerin kalabalık aile yapısından küçük çekirdek aile yapısına geçmesi, sosyal ve kültürel düzeydeki yaşanan değişimler, kişilerin yaşam

beklentisinin yükselmesi gibi nedenler yaşlılara yönelik sunulan hizmetlerde de birçok değişikliğe gidilmiştir. Bu gibi etkiler yaşlılar için oluşturulacak mekânların ihtiyacını arttırmıştır. Yaşlılar bu dönemlerinde başkalarına ve yakınlarına yük olmadan daha aktif yaşlılarıyla beraber vakit geçirip yaşamlarını devam ettirebilmeleri için bu tür mekânlar kurulmuştur. Dünya’da ve ülkemizde artan nüfusun yaşlılık oranı düşünüldüğünde bu konu ciddi bir önem kazanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Dünyadaki yaşlı nüfusu arttıkça sağlıklı ve aktif yaşlanma daha çok önem kazanan bir konu haline gelmiştir. Aktif olarak sosyal hayata katılan yaşlılar zihinsel ve bedensel olarak daha iyi durumda olmaktadır. Bu durum kişilerin kendilerini daha iyi hissetmelerine yardımcı olmaktadır. Yaşlılar için oluşturulan bu mekanlar oluşturacakları sosyal yaşam içerisinde büyük bir öneme sahiptir. Bu kapsamda yaşlı ve yaşlılık algısı incelenmiş ve yapılan mekanların uygunluğu ve güncelliği değerlendirilmiştir. Bu alanda yapılan huzurevleri, yaşlı yurtları, günlük bakım evleri, kalıcı ve günlük mekanların işlevleri, sundukları hizmetlerin içerikleri değerlendirilmiştir. Dünya ve Türkiye’de yaşlı ve yaşlı bakımının geçmişten günümüze değişimi, mekan tasarımları incelenmiştir. Mekanların ihtiyaçlarının fiziksel ve sosyal olanaklarının önemi vurgulanmıştır.

Bu gün yapılan araştırmalarda fiziksel ve biyolojik açıdan iyi durumda olan yaşlı bireylerin mekansal kalitesi düşük, uygun olmayan koşullarda yaşamlarının olumsuz yönde etkilendiği belirtilmektedir. Yaşlı bireylerin yaşam ile aralarındaki bağın güçlü olması onlara sunulan sosyal ve fiziki yaşam kalitesine, çevrenin onlara sunduğu olanaklarına bağlıdır. Bu çalışmada ise Dünya ve Türkiye’den çeşitli mekanlar rapor edilerek bunların nasıl ve ne şekilde hizmet verdikleri araştırılmıştır.

Bu alanda geçmişten günümüze yapılan çalışma ve mekan gelişimleri ve yaşlılarla ilgili yapılan içerisinde yaşam ihtiyaçlarını, barınma ve sağlık ihtiyaçlarını karşılayan huzurevleri ve bunların gelişimleri incelenmiştir. Günümüzde yeralan kalıcı ve günlük olarak bir arada buldukları sosyalleştikleri mekanlar ortaya koyulmuştur. Konya’da yeralan emekli konakları bu mekanlara örnektir. Konya merkez ilçesi Karatay’da yeralan emekli konakları ve mekansal yapı analizleri yapılmıştır.

Sonuç olarakta yaşlı nüfusunun artmasıyla birlikte yaşlıların sadece barınma sorunlarına önem verilmesi gerektiği değil sağlıklı yaşlılar için oluşturulacak aktif mekânların önemi de vurgulanmış ve bu gibi mekânların tasarlarken kullanıcı faktörlerinin ne derece etkili olduğu üzerinde durularak vurgulanmaya çalışılmıştır. Yaşlı ve yaşlılık algısı incelenmiş, bu alanda yapılan çalışma ve mekân gelişimleri araştırılmıştır. Yaşlılarla ilgili yapılan mekânlar içerisinde yaşam ihtiyaçlarını, barınma ve sağlık ihtiyaçlarını karşılayan huzurevleri ve bunların gelişimleri rapor edilmiştir. Günümüzde yer alan kalıcı ve günlük olarak bir arada buldukları sosyalleştikleri mekânlar araştırılmıştır. Konya’da yer alan emekli konakları bu mekânlara örnektir. Konya merkez ilçesi Karatay’da yer alan emekli konakları, mekân içerisindeki aktiviteler ve mekân içerisindeki tasarım incelenmiştir.

1.3. Literatür Araştırması

Geleceğin yaşlıları için ideal mekan tasarımı: Sennur YILMAZ, İstanbul Teknik Üniversitesi

Yapılan bu çalışmada, geleceğin yaşlıları için yapılabilecek ideal mekanların ve tasarlanacak mekanların nasıl olması gerektiğine değinilmiş, bu konudaki çeşitli mekanlar incelenmiştir.

Yaşlı barınma mekanlarında tasarımın gelişmesi: Güzin DEMIRKAN TÜREL, Bozok Üniversitesi

Yaşlı mekanlarında son yıllarda yaşanan değişikliğin üzerinde durulmuştur. Bumekanların çeşitleri ve sunulan hizmetlerin ne olduğu rapor edilmiş ve plan kurgularının nasıl olduğu araştırılmıştır. Bu mekanların kullanıcıyı nasıl sosyalleştirdiği içerisinde bulunan sosyal alanların nasıl olduğu ve tasarımında ne gibi değişikliklerin olması gerektiği rapor edilmiştir. Bu mekanların sadece bakıma muhtaç kişilerin gitmediği gelecekte ise bu mekanların eğitim ve gelir seviyesi yüksek kişilerce kullanılacağı ve dolayısıyla bu mekanların güncelleşmesi gerektiği açıklanmıştır.

Kullanıcı Faktörlerinin Huzurevi Tasarımına Etkisinin İncelenmesi: Mimar Mine ALKAN, Yıldız Teknik Üniversitesi

Yaşlı nüfusun artışı üzerinde durulmuş ve bununla beraber gelecekte olacak barınma sorununun önemi vurgulanmıştır. Ve bu mekanlardaki tasarımların kullanıcı yönünden eksikleri araştırılmıştır. Yapılan mekanlarda kullanıcıların tasarıma etkisi üzerinde durulmuştur.

Ülkemizde toplumsal değişim süreci içinde yaşlı yurtları programlama ve tasarım ilkelerinin ortaya konması: Yüksel ŞEN, Yıldız Teknik Üniversitesi

Yapılan araştırmada artan yaşlı nüfusun yaşadıkları sorunlara, çözüm olarak önerilen yaşlı yurtları, huzur evleri ve benzeri mekanların nasıl olması gerektiğine dair tasarım ilkelerine değinilmiştir.

Engelliler İçin Evrensel Standartlar Kılavuzu: Dünya Engelliler Vakfı DEV, Dünya Engelliler Birliği DEB

Dünya Engelliler Vakfı “DEV” öncülüğünde, Evrensel Standartlar ilke, usul ve esaslarına göre planlanmış; 6 kıta 65 ülkeden, Dünya Engelliler Birliği “DEB” üyesi 120 ilgili ve yetkin kuruluş tarafından üç yıllık bir çalışma sonucunda düzenlenmiştir. 9 Eylül 2011 ve 13 Eylül 2012 tarihlerinde New York ta, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesine (BMEHS) Taraf Devletler 4. ve 5. Toplantılarında paralel etkinliklerle tüm dünyada uygulanması talebi ile tanıtılmıştır.

Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: Doç. Dr. Şenay GÖKBAYRAK

Yaşlanma ve yaşlılık üzerinde yürütülen araştırma değişen ve artan ihtiyaçlar karşısında yaşlılara yönelik sosyal politikaların önemi üzerinde durulmuştur.

2. YAŞLI VE YAŞLILIKLA İLGİLİ KAVRAMLAR

2.1. Yaşlılığın Tanımı

Yaşlılık, yetişkinlik döneminin bir parçası olarak yaşamın ileriki dönemlerinde fiziksel ve ruhsal değişimlerin görüldüğü bir evre olarak tanımlanmaktadır. Fizyolojik psikolojik ve sosyal değişimlerin görüldüğü bir dönemdir [1]. Yaşlılık bazen de yaşamın son basamakları olarak da görülebilmektedir. Bu tür tanımlar sürekli değişim göstermektedir. Başka bir deyişle herkese göre ortak bir tanımı yapılamamıştır. Yaşlılık, genel olarak emeklilik yaşı olarak kabul edilen 65 yaşındaki kişiler olarak da tanımlanmaktadır. Ancak bu yaş sınırı değişkenlik gösterebilir [2].

*“Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’ne göre ise;
0-10 yaş arası dönem; çocukluk (erken-okul)
10-24 yaş arası dönem; gençlik
25-64 yaş arası dönem; yetişkinlik
65-74 yaş arası dönem; yaşlılık
75-89 yaş arası dönem; ihtiyarlık evresi olarak tanımlanmaktadır.”*

Yaşlılık genel anlamıyla toplumdan topluma değişen toplumun özelliklerine, yaşam standartları, sağlık koşullarına, cinsiyete, kişinin ekonomik ve eğitim durumuna göre değişen kavramdır. Yaşamımız boyunca geçirilen dönemlerden biri olan yaşlılık dönemi kronolojik yaştan ziyade toplumun yaşamı ve yapısal koşullarına da bağlıdır. Kültürel farklılığın yanı sıra her toplumun kendi içinde oluşan farklılık bireylerin yaşantısını farklı etkilemekte ve farklı sonuçların olmasına yol açmaktadır.

Başka bir yönden yaşlılığa verilen anlam toplum ve bireylerin yaşlılığa verilen anlamı ile her zaman örtüşmemektedir. Yaşamımızı anlamlı kılan sosyal hayat ve kişilerin kendi yaşantısı herkese göre değişiklik göstermektedir. Bu yüzden de kişiler yaşamlarını anlamlı kılıp değer katabilmeleri ne kadar aktif olduklarına bağlı ne tür biçimde devam ettirmek istediklerine bağlıdır. Bu konu günümüzde değişen değer yargıları ile daha çok önem kazanmaktadır [2]. Gün geçtikçe bu alanda daha çok

bilimsel ortaya çıkmakta ve konunun daha iyi açıklanmasında yardımcı olmaktadır. Bunlardan günümüzde en çok öne çıkan ise geriatri ve gerontoloji kavramlarıdır.

Geriatristi: Geriatri bilimsel 65 yaş ve üstü hastaların sağlık sorunlarını, hastalıklarını, sosyal açıdan ve fonksiyonel yaşamlarını, yaşam kalitelerini, koruyucu hekimlik uygulamaları ile ve toplum yaşlanması ile ilgilene bilim dalı olup iç hastalıklarının bir yan dalıdır [3]. Bu alanda daha çok sağlık problemi yaşayan yaşlı hastalar için hizmet verilmekte ve hasta sürekli olarak hekim kontrolünde bakımı gerçekleştirilmektedir. Geriatri, gerontolojinin tam aksine yaşlıların sağlık sorunlarını araştırmaya, açıklamaya ve tedavi etmeye yönelik çeşitli yöntem ve etkinlikleri içeren bir diğeri bilim dalıdır [4].

Gerontoloji: Gerontoloji, kavramı yaşlılığı bütün yönleriyle ele alan bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanın ortaya çıkışı yaşlı nüfusun artışıyla araştırmak için oluşturulmuştur. Henüz yeni olan bu disiplin dalı 21. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu araştırma tamamen yaşlılık ve yaşlı bireyleri konu edinir ve incelemektedir. Bu alan en çok gelişmekte olan toplumlarda önem arz etmektedir [3]. Bakıldığında yaşlanmanın birçok farklı yönü vardır ve bunu anlamak gerontoloji ile çok daha kolaydır. Yaşlılığı psikolojik, sosyal ve politik yönleriyle araştırırken aynı zamanda yaşlılığın ve yaşlanmanın tüm yönlerini araştırmaktadır [5]. Gerontoloji yaşlılığa çok boyutlu bir süreç olarak yaklaşmakta ve diğeri yönlerini bilimsel olarak açıklamaktadır. Yaşlılığın ortaya çıkardığı sorunlarda incelediği diğeri konular arasındadır. Bunun amacı ise “yaşlanmanın nedenlerinin ve koşullarının araştırılması, aynı zamanda yaşla ilgili olan ve düzenli bir ilerleme gösteren davranış değişimlerinin incelenmesi ve titizlikle tanımlanmasıdır.” [6] Yaşlıları kendi içinde de dönemlere ayırmaktadır. Bunlar :

“Genç-yaşlı (yaşlı) olarak 65-74

Orta-yaşlı grup (ileri yaşlı) 75-84

Yaşlı-yaşlı grup (çok ileri yaşlı) 85 yaş ve üstündekilerden oluşur.” [6]

Genç-yaşlı olarak belirtilen 65-74 arası yaş grubu hafif sağlık sorunu ile birlikte fiziksel bazı sorunlar yaşayabilir, herhangi bir desteğe ihtiyaçları yoktur. Orta-yaşlı grup ise 75-84 yaş arasındadır. Bir önceki evreye göre hareket ve diğeri duyu organlarının

fonksiyonları daha kısıtlıdır. Bu evrede kadınların eşlerini kaybetme yüzdesi daha fazladır. Yalnızlık çekme sorunu görülebilir [7]. Bu durum çeşitli psikolojik sorunlar yaşayabilir. Hareketlerin kısıtlanması ve çeşitli fiziksel rahatsızlıklar kişinin sosyal hayatını büyük ölçüde etkiler ve engel teşkil eder. Kişinin bu yaş evresinde başkalarının bakımına ihtiyaç duyar. Yaşlı grup ise 85 yaş ve üzeri kişilerdir. Durum kesin olmasada bu yaştaki kişiler çeşitli fiziksel sorunlar yaşayabilir. Duyu organlarında gerilemeler, zihinsel fonksiyonların yavaşlaması ve bedensel hareket sorunu bu evrede oldukça sık rastlanan sorunlardandır. Ayrıca duygusal olarak oldukça hasas olunan bu dönemde yaşlılar psikolojik olarak oldukça hasas ve kırılgandır [7].

Gerontoloji kavramına bakıldığında hem sosyal hemde fen bilimlerini kapsadığı anlaşılmaktadır. Yaşlılıkta en fazla sağlık problemleri görüldüğünden fen alanında daha çok gelişim görülmektedir. Ancak değişen değer yargıları ve nüfusun artması yaşlıların sadece fiziksel sorunlar yaşadığını değil psikolojik ve sosyal alanda da desteğe ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır [8]. *“Ayrıca toplumda yaşlıların sayısının giderek artması yaşlıların sosyal, ekonomik, psikolojik ve antropolojik yönleriyle de incelemek gerektiğini gösterir. Gerontolojinin katkısı, yaşlılık gibi daha çok biyolojik bir süreç olarak görülen bir hususu toplumsal boyutlarıyla öne çıkarmış olmasıdır.”* [7]

2.2. Dünya’da ve Türkiye’de Yaşlılık

Yaşlılar, tarih sürecinde hem Türk toplumunda, hem de yabancı toplumlarda, kimsesiz, yoksul ve acizlerle beraber ele alınmıştır. Türk toplumunda, Osmanlı döneminde tabhaneler, kalenderhaneler, tekkeler ve imaretler gibi kurumların hizmetleri görülmektedir. Fakat bunlar yemek yeme ve geçici barınma işlevini görmüşlerdir [9].

1985 yılında, II. Abdülhamit zamanında bugünkü Darülaceze açılmıştır. Gerçek anlamda ilk huzur evi 1960 yılına kadar yapılmamıştır. 1964’te, Huzurevleri Kurma Yaşatma Derneği tarafından İstanbul Huzurevi, 1965 yılında da Polis emeklileri Huzurevi kurulmuştur ve sayıları artmıştır. Ayrıca yoksul yaşlılara yardım amacıyla kurulan vakıflar vardır [11].

Batıda ise önceleri kiliseler, yaşlıların sağlığı ve barınma sorunlarıyla ilgilenmişlerdir [10]. Kimsesiz yaşlıları kilisenin sağladığı evlerde barındırmışlardır. İngiltere’de bilinen ilk evler M.S. 939 yılında dayanır. Bu evler kiliselerin yanında avlu etrafında gruplanmış, kilise tarafından denetlenip, hayırseverler tarafından finanse edilen yapılarıdır. Amerika’da da başlarda İngiltere gibi kilise ve hayırseverlerin yardımıyla yaşlılar korunmuştur. Daha sonra ilk defa 1950 yılında yaşlılar yurdu devlet tarafından kurulmuştur. 1960-70 yıllarında da özel sektöründe devreye girmesiyle oranlar artmıştır [11].

Günümüzde bu durum yerini yaşlı yurtları, huzurevleri, bakımevleri gibi kurumlara bırakmıştır. Türkiye ‘de günümüzde özel kurum ve kuruluşlara ait toplam 47 adet yaşlı bakım merkezi bulunmaktadır. Genel müdürlüğe bağlı 144 adet, gerçek kişilere ait 177, azınlıklara ait 5, dernek ve vakıflara ait 29, belediyelere ait 22, diğer bakanlıklara ait 2 adet yaşlı bakım merkezi bulunmaktadır [14].

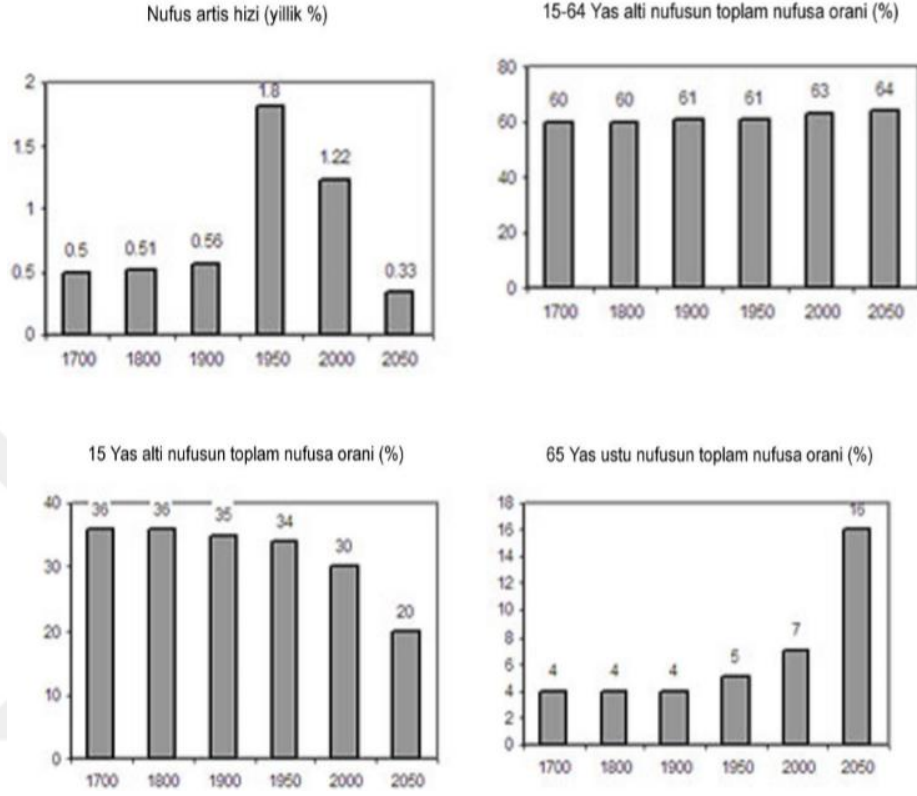
Ülkemizde, yaşlılar 1960’a kadar tarih boyunca kimsesiz ve yoksullarla birlikte ele alınmıştır. Toplumsal aile yapımız değişip çekirdek aileye dönmeden önce yaşlılar aileleriyle birlikte yaşamlarını sürdürmekteydi, fakat günümüzde çekirdek aile yapısına geçilmesiyle küçük konutlara geçilmesi ve günümüz yaşam şartlarında dolayı yaşlı yurtları ve bakımevlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum bu mekanların önemini daha da artırmaktadır [12]. Yaşlı Gündüz Merkezleri veya Yaşlı Klüpleri; Haftanın belirli günleri öğleden sonra açık olan merkezle çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerin yanı sıra yaşlının bedensel bakımının yapıldığı kurumlardır [11].

2.3. Yaşlı Nüfusunun Demografik Değişimi

2.3.1. Dünya’da yaşlı nüfusun demografik değişimi

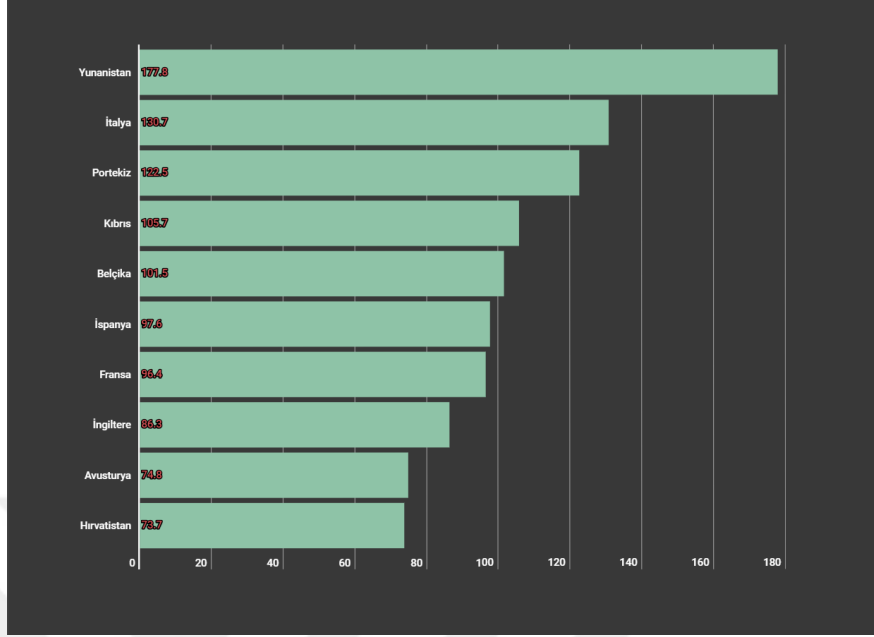
Dünya nüfusu geçmişte ve bugün de olduğu gibi sürekli artan ve değişim gösteren bir demografik değişim sürecinin içerisinde. Geçmişte nüfus artış hızı yavaş, nüfus yaş yapısı da büyük ölçüde sabit ve yaşam beklentisi oldukça düşüktü. 65 yaştan daha uzun yaşayan kişi sayısı da nispeten daha düşük bulunmaktaydı. Bu durum 20. yüzyılda değişmeye başladı, nüfus 20. yüzyılın ilk yarısında artarken ikinci yarısında doğurganlık oranında yaşanan düşüş ile nüfus artış hızı yavaşladı ve genç nüfusun oranı azalırken yaşlı nüfus oranında artış başladı [10]. Dünya’da yaşlı nüfus artmaya

devam edecektir [Şekil 2.1.]. Ülkelerde yaşlanma hızı ve süresi ne kadar değişiklik göstereceği önümüzdeki yıllarda da bu durum artmaya devam edecektir.

Şekil 2.1. Küresel demografik gelişim 1700-2050 [15]

“65 yaş ve daha üstü nüfusun çalışma çağındaki nüfusa (15-65 yaş) oranını gösteren yaşlı nüfusun bağımlılık oranının Japonya ve Avrupa’da önemli ölçüde; ABD’de ise daha düşük oranda artması beklenmektedir. Üstelik, 80 ve daha üstü yaşlardakilerin sayısı, 65 ve daha üstü yaşlardakilerin sayısının neredeyse iki katı düzeyinde artmaktadır. Gelişmekte olan bölgeler arasında Orta ve Doğu Avrupa’da yaşlanma zaten başlamış durumdadır ve bu durumun 2015’ten itibaren hızlanması beklenmektedir. Asya ve Latin Amerika’da da yaşlanma aşağı yukarı bu dönemde başlayacak; Çin daha hızlı bir yaşlanma ile karşı karşıya kalacak ancak Afrika ve Orta Doğu’da yaşlı nüfusun oranı artmakla beraber nispeten düşük kalacaktır. ” [25]

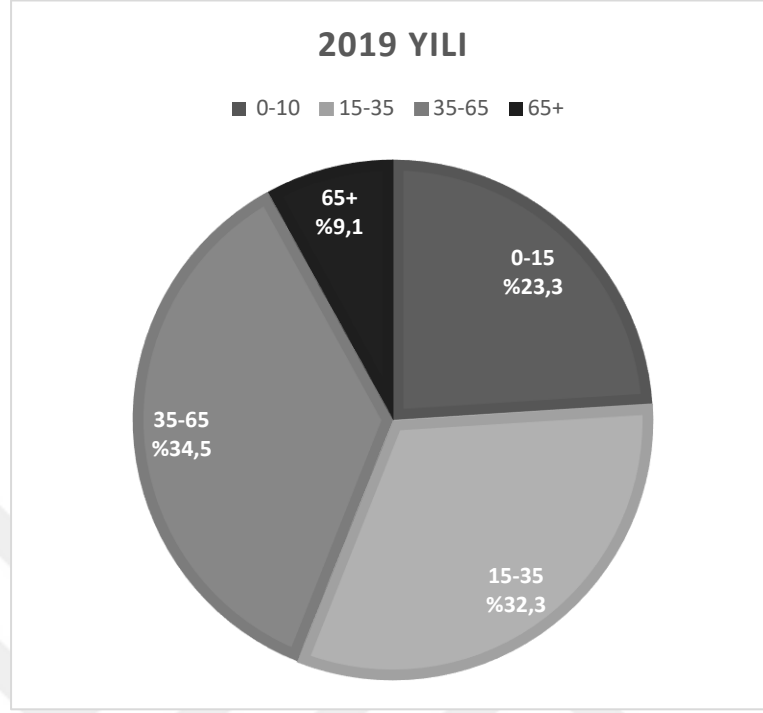

Şekil. 2.2. Avrupadaki 1997-2017 yılları arasında artan yaşlılık oranı [11]

20. yüzyılda gelişmiş batı ülkelerinde hızlı bir nüfus yaşlanması süreci başlamıştır. Genç nüfus oranında artış yaşanmazken yaşlı nüfusun gittikçe artması dikkatleri yaşlı nüfusun üzerine çekmiş ve yaşlı nüfusu tanımak ve ihtiyaçlarını anlamak için çeşitli gerontolojik araştırmalar yapılmıştır. Bu durum ülkemiz de göz önüne alındığında da artan nüfus dikkati çekmektedir. Genç nüfusümüzü de göz önünde bulundurulacak olursak yaşlı nüfus artışının daha da artması beklenmektedir [Şekil. 2.2.].

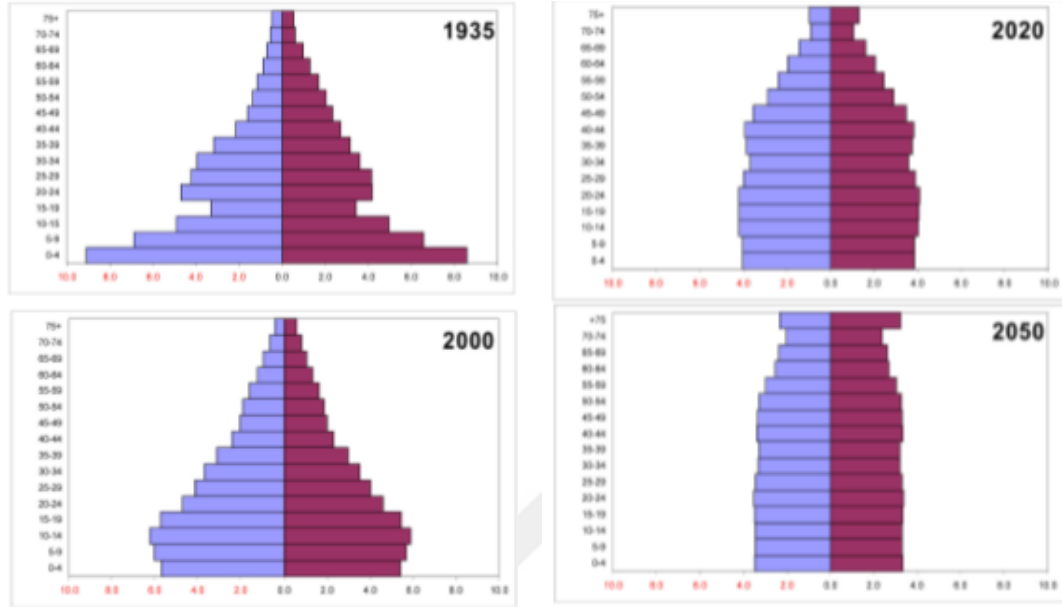
2.3.2. Türkiye’de yaşlı nüfusun demografik değişimi

Yaşlılık, yeni dönem sosyoloji araştırmalarında önem kazanan bir konu olarak dikkat çekmektedir [Şekil. 2.3.]. Günden güne yaşlı ve yaşlılık üzerine yapılan çalışmalarda artış yaşanmaktadır. Bu konudaki yapılan araştırmalar yaşlılığın özelliklerinin yanı sıra yaşlılığın süreci ile ilgili tartışmalara açıklık kazandırmaya çalışmaktadır. Genel olarak yaşlanma bir süreç olarak ifade edilirken, yaşlılık ise bir dönemi etmektedir. En temel ayırım bu şekilde yapılabilmektedir. Fakat yaşlılık ve yaşlanma kavramlarını birçok açıdan tanımlamak mümkündür. Bu tanımlarda yaşlılık ve yaşlanmanın değişik yönleri öne çıkarılmaktadır. [2]

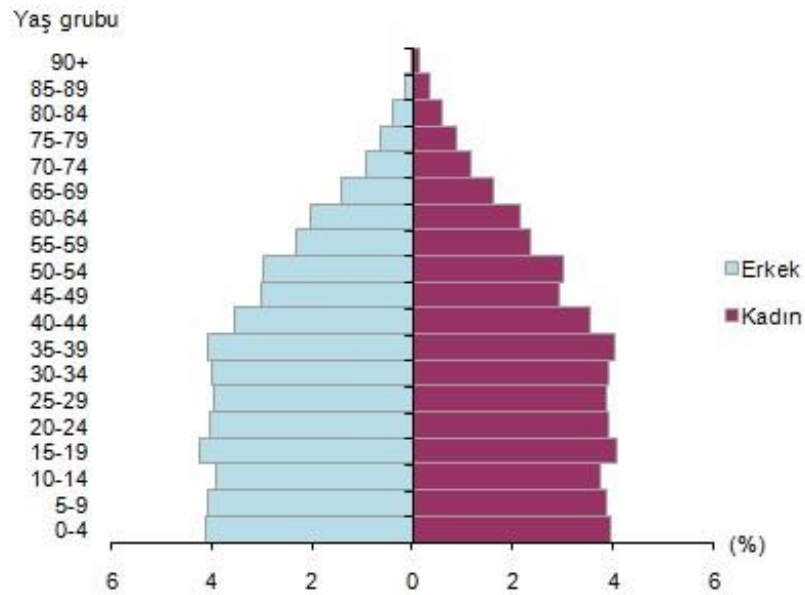
Şekil 2.3. TÜİK 2019 yılı yaşa göre nüfus dağılımı [16]

Bu durum ülkemiz göz önüne alındığında TÜİK'in belirlediği yaşlı nüfus oranı 65 yaş üzeri nüfus için 2019 yılında yapılan sonuçlara göre 6 milyon 495 bin 239 kişi olmuştur. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2014 yılında %8 iken 2019 yılında %8,2'ye yükselmiştir. Yaşlı nüfusun %43,8'ini erkek nüfus, %56,2'sini kadın nüfus oluşturmaktadır. Dünya nüfusunun 2019 yılında %8,5'ini yaşlı nüfus oluşturmuştur [16].

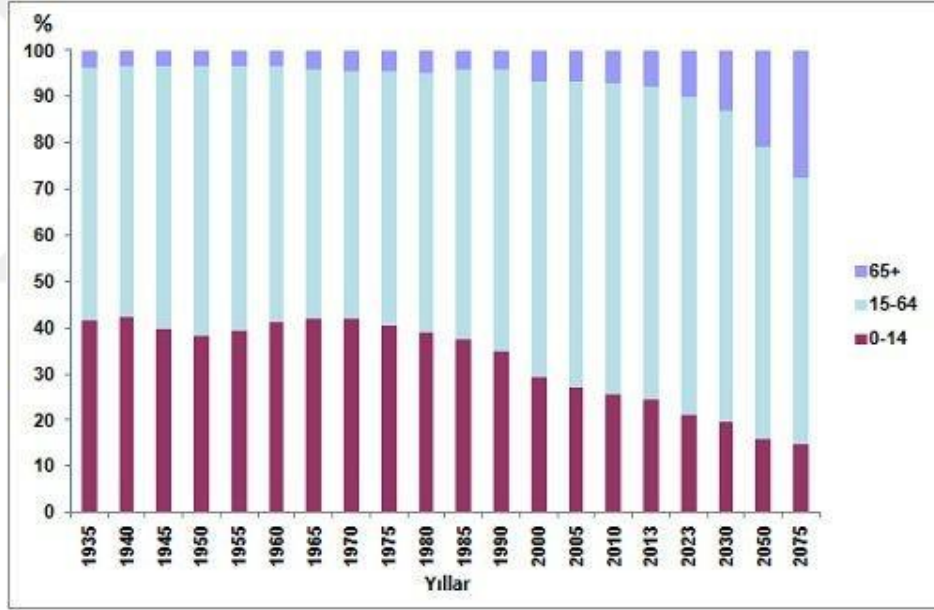
Şekil 2.4. TÜİK yıllara göre tahmini yaş nüfus piramidi [16]

En yüksek yaşlı nüfus oranına sahip ilk üç ülke sırasıyla %30,4 ile Monako, %26,6 ile Japonya ve %21,5 ile Almanya olarak belirlenmiştir. Türkiye ise bu sıralamada 167 ülke içerisinde 66. sırada yer almıştır [16].

Şekil 2.5. TÜİK 2018 yılı yaş nüfus piramidi [7]

Yaşlılık insan doğasının gereği yaşam sürecinde geçirdiği bir dönemdir. Zaman içerisinde vücudun bazı fiziksel özellikleri azalır ve kısıtlanır. Bu durum yaşadığımız çevreyle uyumumuzu yaşam kalitemizdeki bazı değişikliklere sebep olur. Yaşadığımız çevrede fizyolojik ihtiyaçlarımızı kolaylaştıracak yaşam alanlarına ihtiyaç duyarız [18]. Yaşlı ve yaşlılık algısı zaman içerisinde değişmektedir. Bu durumda günümüzde yaşlılık döneminde yaşam kalitemizi artıracak mekânlara ihtiyaç duyarız. Günümüzde yaşlı nüfus oranında artan bilinç ve eğitim düzeyi ihtiyaçların değişmesine bu mekânların sadece barınma ihtiyacını karşılamakla kalmayıp farklı mekânlarla sosyal aktiviteler, kültür yaşam alanları aranmaktadır [20].

Şekil. 2.6. Yaş Grubuna Göre Nüfus Oranı, 1935-2075 [16]

Sosyal ilişkiler bireylerin yaşantısında her yaşta önemlidir. Yaşlılık döneminde ise bu ilişkiler oldukça büyük önem taşımaktadır. Aile, arkadaş ve çevre ilişkileri bu sosyal çevreyi belirleyen başlıca ilişki ağlarıdır. Günümüzde değişen aile yapısıyla birlikte kişiler çeşitli sebeplerden bu mekanları tercih etmektedir [Şekil 2.7.].

Günümüzde yaşlı mekanları dediğimiz mekanlar huzurevleri, yaşlı hastaneleri, yaşlı apartmanları, bakımevleri son zamanlarda önemli değişiklikler olmuştur. Bu mekanlardaki yaşam koşulları plan kurgusu olarak bir konutta plan tüm işlevleri daha

küçük ölçülerle içerisinde barındırmaktadır [22]. Bunların yanı sıra ortak alanlar, sosyal aktiviteler, dış mekanlarla bağlantılı alanlar haline gelerek özendirici olmuştur. Bugün Huzurevleri sadece kimsesiz ve parasız yaşlıların gittiği, bir yer anlamında değildir. Bu tür nitelikli huzurevlerinde eğitim ve gelir seviyesi orta ve üstüdür. [17]

Şekil 2.7. Yaşlıların çeşitli sebeplerden huzurevleri ve benzeri mekanları tercih etmeleri [16]

2.4. Yaşlı Mekanlarında Tasarımlar

Mekân veya yer, çeşitli açılardan farklı ele alınmakla birlikte genel anlamı ile “*insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk*” ve “*sınırları gözlemciler tarafından algılanabilen uzay parçası*” olarak tanımlanabilir [26]. Ayrıca mekân yer, durulan ve oturulan yer, konut anlamına da gelmektedir. Mimaride ise bu anlam doluluk boşluk oranları ve uzaklık katılarak oluşturulan kişilerin ve tasarımcıların çeşitli yorumları sonucu ortaya çıkan yaşam alanı olarak adlandırılabilir.

“İnsan yaşadığı mekânı, kendi sosyal ve kültürel yapısıyla biçimlendirirken, diğer taraftan yaşadığı çevreyle de kültürel kimliğini kazanır. Bu bakımdan aslında mekânlar, kişiliklere tutulmuş aynalarda gördüğümüz yansımalarıdır” [12].

İnsan evrende bir mekân içerisinde yaşamını sürdürmektedir. Yaşadığı mekânı ise kendisine göre şekillendirip tasarlar. Bu şekillendirme herkes için farklı ihtiyaçlar doğurabilir. Şekillendirmeyi yönlendiren mekân içerisindeki kullanıcı burada tasarımcı için yönlendiricidir. Kullanıcının cinsiyeti, yaşı ve fiziksel engeli bu konuda farklı ihtiyaçlar oluşturabilir. Bunlar dikkate alınarak tasarlanmış mekânlar kullanıcının daha sağlıklı bir ortamda yaşamını sürdürmesine yardımcı olmaktadır [28].

Yaşlılık yaşamın en hassas ve fiziksel konforun ihtiyacının bireylerin üzerindeki etkisinin en fazla olduğu dönemdir. Yaşlı bireylerin buldukları mekânlar konumu, niteliği, tasarımı ve ergonomik olması kullanıcı konforu açısından önemlidir. Bu dönemde yaşanan çeşitli fiziksel kısıtlamalar göz önünde bulundurularak düzenlenmeyen mekânlar çeşitli kazalara sebep olabilir. Hastalıklar olmasa bile yaşın getirdiği çeşitli fizyolojik değişiklikler bireyi kısıtlar [29]. Yaşanan bu kısıtlamalar eklem rahatsızlıklarına bağlı yürüyememe, merdiven çıkamama, erken yorulma, koordinasyon yetersizliği, bazı fiziksel hareketlerde yaşanan güçlük, hatırlayamama, duyu hassasiyet kaybı [görsel, işitsel ve dokunsal his kayıpları] gibi fiziksel ve ruhsal gerileme olarak görülebilir. Ve bu kısıtlamalarda yaşanan mekânda oluşabilecek kaza riskini artırır [Çizelge 2.1.]. Zihinsel olarak sorunlar yaşayan bireyler ise algılamada ve anlama güçlük çekebilir. Özellikle de sosyal alan içerisinde yetersiz sinyalizasyon yön bulamama ya da yetersiz ölçekteki yönlendirmelerde kullanıcının mekân içerisinde rahat etmesini engellemektedir. Kazaların yaşanmasında bireylerin fiziksel kısıtlamalarına karşın tasarımsal kazalarda görülebilir. Burada tasarımcı da kazaları en aza indirecek şekilde önlemler olarak malzeme seçimi ve tasarımında bu konuda önlem almalıdır.

Çizelge 2.1. Kazaların oluşmasında etkili olan faktörler [15]

Bireye ilişkin faktörler	Çevreye ilişkin faktörler
İleri yaş	Kaygan yüzeyler
Denge ve yürüme problemleri	Düzensiz olmayan zeminler
Duyuma yetersizliği, Görme bozuklukları	Mekândaki fiziksel koşulların yetersizliği (yetersiz aydınlatma vb)
Bazı hastalıklar (hipertansiyon, osteoporoz vb)	Sabit olmayan mobilyalar
İlaç kullanımı	Yerdeki objeler vb. dır

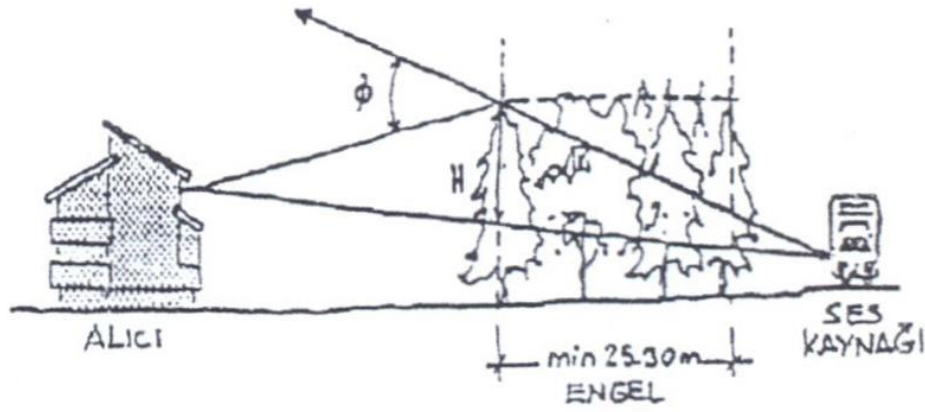
Yine yaşlılar için günlük yaşam mekânlarındaki en önemli kısıtlayıcı unsurlardan biride ölçüsel uygunsuzluktur. Yaşlılar genç bireylere göre daha kısıtlı fiziksel hareketlere sahip oldukları için ölçülerin hareketlerini kolaylaştırıcı ve yaşanabilecek kazaları önleyici güvenli tasarlanarak malzemelerinin de uygun olması gerekmektedir [33]. Tasarlanan mekânların yine malzeme seçimleri de daha yumuşak yaşanabilecek çeşitli kazaları önleyici malzemelerin seçilerek çeşitli aksesuar ve tasarımlarla destekleyici olması gerekmektedir. Kısacası tasarlanan mekânlar kullanıcının tüm ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmiş olup ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması gerekmektedir [35].

2.4.1. Yer seçimi

“Ülkemizde; huzurevleri ve yaşlı bakımevleri için yer seçiminde; Özel Huzurevleri ve Yaşlı Bakımevleri Yönetmeliği'nin 4. bölümünde yer alan Fiziki Özellikler ve Kuruluş Bölümleri (Madde 23) esas alınarak, binanın şehir merkezinde veya merkeze yakın, bahçeli ve sakin bir konumda olması istenmektedir. Kuruluş bağımsız bir binada ya da apartman katında hizmete açılabilir. Yönetmelikte, kuruluşun apartmana açılması halinde zemin katın veya zemin katla bağlantılı bir üst katın kullanıma hazır hale getirilmiş olması gerekir, denilmektedir. ” [15].

Buna göre seçilen mekân şehir merkezine yakın ya da merkeze yakın konumlandırılması kullanıcı ulaşımı açısından ve sosyal alana açık olması da yer seçimi açısından önem taşımaktadır. Fakat bu tür mekânların birçoğu yapı çevresinde yeterli açık alanın bulunmadığı ve varsa da bu alanların minimum düzeyde tutularak yetersiz olduğu gözlemlenmektedir [31]. Yer seçiminde kolay ulaşılabilir, merkeze yakın, tarihi dokuların da bulunduğu daha küçük ölçekli, az katlı yapılar, çevresinde ve yakınında sosyal alanların olduğu çeşitli park, çocuk ve okul bahçeleri, yaya yolları gibi açık alanlarla bağlantılı mekânların seçilmesi de önerilebilir. Yaşlılar durağan mekânlardan ziyade, aktif ve canlı bir mekânda vakit geçirmeyi tercih ederler. Ayrıca yapının bulunduğu konumların ise manzarasının da olması huzurlu bir ortam oluşturacaktır [35].

Seçilen alanın trafik özelliği ise, yoğun trafik akışının olduğu, gürültülü, karmaşık alanlardan uzakta seçilmesi gerekir. Şekil 2.8.'de görüldüğü gibi bu mümkün değil ise de yaşanan trafik gürültüsünü ve egzoz gazını önleyecek yeşil alanlarla sınırlandırılması yapıp önlem alınması gerekmektedir [36]. Yapılacak önlemler seçilen yerin manzarasının da göz önünde bulundurularak estetik kaygılar içeren manzaraların da olması gerekmektedir. Seçilen mekânın çeşitli bitki örtüleriyle de desteklenmesi estetik kaygının yanı sıra, yaşanan gürültüyü de önleyip yaşlı psikolojisini de olumlu yönde etkileyecektir [19].

Şekil 2.8. Yapı ve ses kaynağı arasında oluşturulacak önlem [15]

Yer seçiminde alanda yer alan doğal bitki örtüsü etrafında konumlandırılan [göl, akarsu, orman, doğal parklar vb.] mekânlarında insan psikolojisi üzerinde olumlu

etkiler bıraktığı da gözlemlenmiştir. Arazi seçiminde ise konumlanan mekân şehrin yüksektepelerinde, engebeli arazilerde ya da kentin duman ve sislerin yoğun olduğu bölgelerde tercih edilmemesi gerekir.

Sonuç olarak seçilen mekân yaşlıların ulaşımına uygun kolay erişilebilir, kentten bağı kopmamış, sosyal alanlara yakın, çevresiyle bağı kuvvetli, toplumla iç içe olmalarını sağlayacak mekânların tercih edilmesi gerekir. Kentle olan ulaşımı zayıf, sessiz, hastane tasarımı anlayışıyla tasarlanmış mekânlar bireylerin yalnız kalmasına sebep olarak onları toplumdan ötekileştirecektir [36].

2.4.2. Yatay ve düşey sirkülasyon elemanları

Sirkülasyon, bina içindeki mahallere ulaşabilmek için, mahaller arasında bağlantıyı sağlayan hareketliliktir. Bu bağlantıyı sağlayan hareketlilik bina içinde iki türde oluşur:

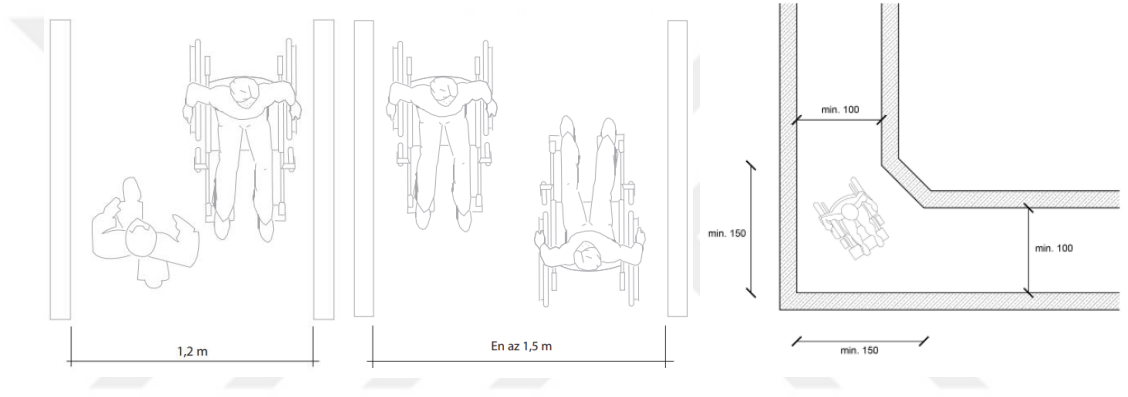
- Yatay sirkülasyon
- Düşey sirkülasyon

Yatay sirkülasyon elemanları yapılarda aynı katta bulunan birimleri birbirine bağlayan koridor, hol, antre, sahanlık, sofa gibi bölümlerdir [21].

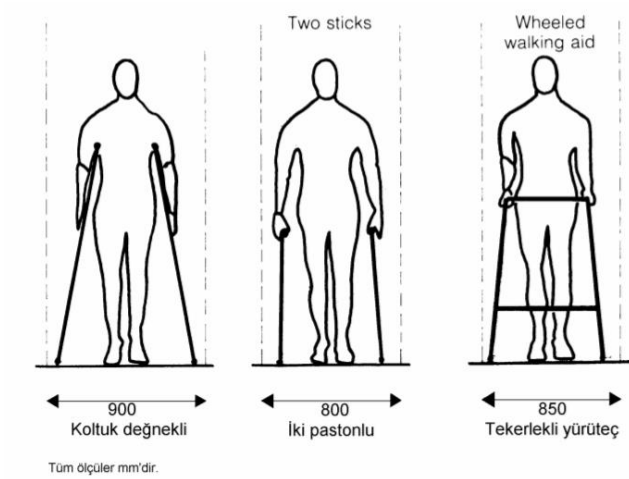
Düşey sirkülasyon araçları ise, katlar arasındaki bağlantıyı en iyi biçimde sağlayan elemanlardır. Yapı tasarlanırken yatay sirkülasyonlara göre düşey bağlantının en uygun olabileceği yerler belirlenmeli ve buralarda konumlanmalıdır. Bunlar merdivenler, rampalar, yürüyen merdivenler ve asansörler olarak görülür. Dolayısıyla bu araçların plandaki konumları çok önemlidir; yapının çekirdeğini oluştururlar. Düşey sirkülasyon araçları kullanıcılar tarafından kolay algılanabilmeli, fark edilebilmelidir. Bunun yanında güvenli ve ekonomik olmaları gerekir [21].

Koridorlar: Yapılarda birimler arasındaki bağlantıları oluşturan koridorlar oluşturulacak mekânlarda büyük bir öneme sahiptir. Özellikle yaşlı bireyler bu geçişleri kullanırken çok uzun mesafeler katletmeden kolayca birimler arasında sirkülasyon sağlamalıdır. Kolayca yürüyecekleri şekilde koridorun her iki tarafında tutunma barlarının olması gerekmektedir. Eğer gerekirse koridor içerisinde oluşturulabilecek nişlerle yine açılıp kapanabilen donatı elemanlarıyla dinlenmelerine

yer verilmelidir. Yaşlılar zamanla yaşadıkları unutkanlık sebebiyle de daha büyük ve karmaşık olan mekânlardaki koridorlarda farklı renk bantlarıyla yönlendirme verilebilir. Kullanıcıların tekerlekli sandalye kullanımı ve yürüme engelini de dikkate alarak, koridor genişliklerine dikkat ederek ve tutunma barları gibi aksesuarlarında tasarlanması gerekmektedir [Şekil. 2.9.]. Yapı planlanırken de koridorların uzun ince olmaması, az katlı, bahçeli, müstakil yapıların da daha bütüncül yapıların olması koridor kullanımını da daha aza indirecektir.

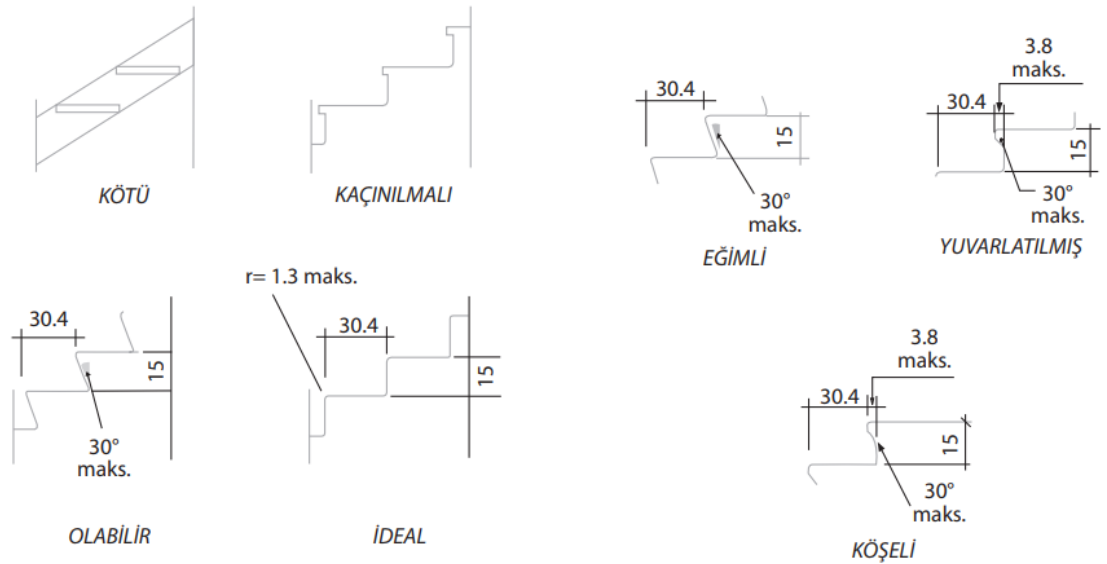
Şekil 2.9. Yaşlı tekerlekli sandalye kullanması durumunda koridordaki minimum genişlik [23]

Şekil 2.10. Yaşlı bireylerin herhangi bir engeli bulunmasına bağlı baston veya tekerlekli yürüteç kullanması durumunda minimum uygun genişlik [15]

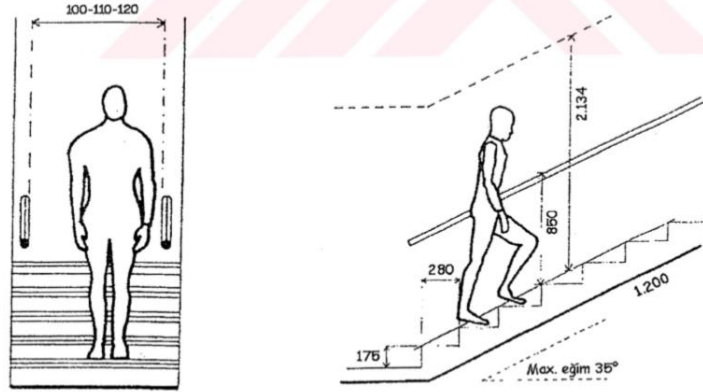
Merdivenler: Yapılan birçok araştırmada yaşlıların en çok merdiven çıkmakta zorluk çektikleri gözlemlenmiştir. Bu gibi sorunların çözümleri için merdivenlerin detaylı, malzeme seçimleri doğru ve yaşlıların fizyolojik gereksinimleri göz önünde bulundurularak tasarlanmış olması gerekmektedir. Merdiven tasarımında mümkün olduğunca döner merdivenlerden kaçınılmalı düz kollu, sahanlıklı merdivenler kullanılmalıdır. Sahanlıklar için yeterli alan mevcutsa dinlenme alanları da oluşturulabilir [24].

Yaşlıların da merdivenleri rahatlıkla kullanabilmesi için basamakların kesitlerine de dikkat edilmesi gerekir [şekil. 2.11.]. Basamaklarda kaymayan malzemelerin kullanılması ve basamaklar 60  uygun açıyla uygulanmalıdır [25].

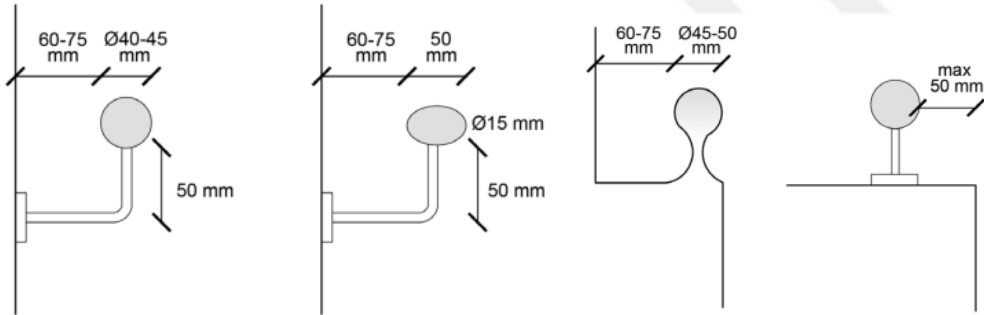
şekil 2.11. Merdiven basamak genişliklerinin uygunluğu [23]

Merdivenlerde kullanıcıların kendilerini daha rahat bir şekilde iki ellerini kullanabilmelerini için 110-120 cm genişlik olmalıdır. Basamak yükseklikleri de daha basık ve genişlikleri daha fazla olmalıdır. Basamak rıht yükseklikleri de 17.5 cm, basamak genişliği de 29 cm olarak uygulanmalıdır [24]. Basamaklar eşit aralıklarda olmalı, kaymayan malzemeler kullanılmalı, merdivenlerin başına ve sonuna elektrik düğmeleri kullanılmalı.

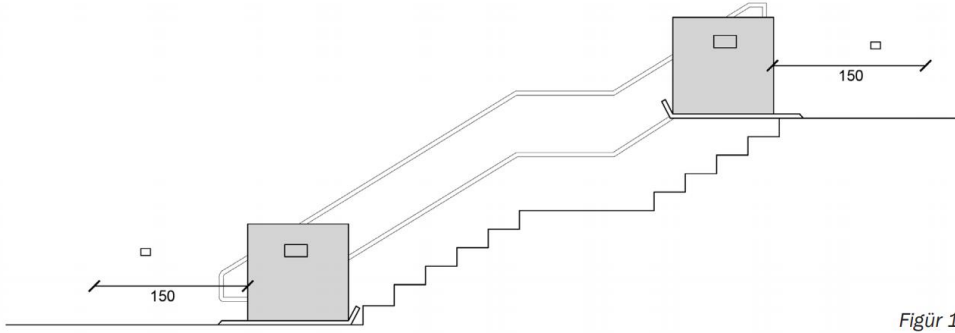
Şekil 2.12. Uygun merdiven genişliği ve kesiti [15]

Merdiven kolları tutma ve kavrama zorluğu çeken kişilere uygun oval ya da yuvarlak kesitli, 4-5 cm genişliğe sahip olmalıdır [Şekil. 2.13.]. Merdiven kolları da merdivenin başından sonuna kadar basamakları aşacak uzunlukta ve kesinti olmadan aralıksız devam etmeli, duvardan 4-5- cm uzaklıkta kullanıcının el sıkışmalarını önleyecek şekilde olmalıdır [24].

Şekil 2.13. Merdiven küpeşte kesitleri [23]

Yaşlıların daha güvenli bir şekilde merdiven kullanabilmesi için yeterli aydınlatmada sağlanmalıdır. Göz kamaştırmayan, gölge oluşturmayan aydınlatmalar kullanılmalıdır. Rampa ve asansör kullanımının mümkün olmadığı mevcut kotlara ulaşım sağlayabilmek içinde merdiven asansörü kullanılabilir [Şekil. 2.14.]. “Merdiven asansörünün kullanılacağı iç ve dış merdivenler ve sahanlıklar, ulaşılabilir bir güzergâh üzerinde konumlandırılmalı, uygun işaretlemeler ile belirtmeli ve yardım almadan hizmet verebilme yeterliliğinde olmalıdır. Platform yükselticisinin taban ölçüleri 90 cm x150 cm den küçük olmamalıdır.” [27].

Figür 10

Şekil 2.14. Merdiven asansör kullanımı [27]

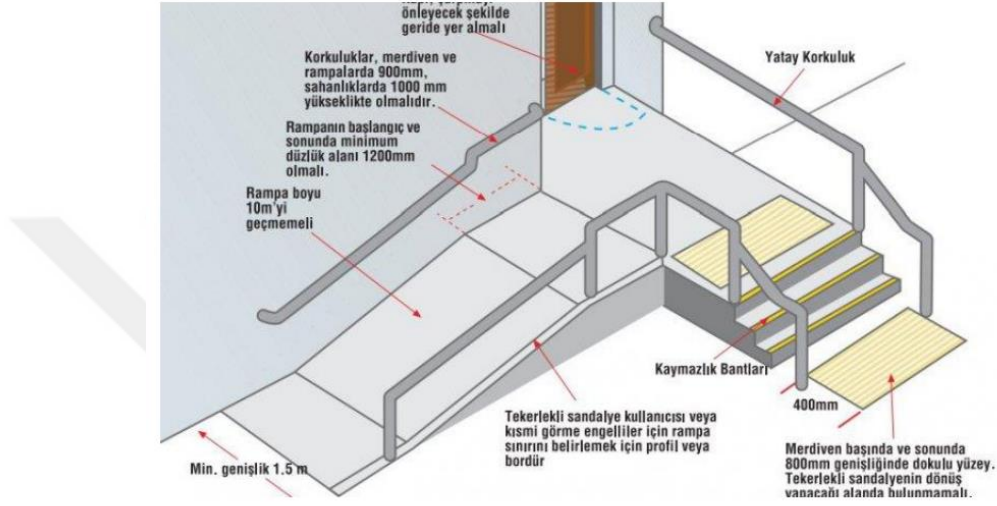
Tekerlekli sandalye, baston veya tekerlekli sandalye kullanan yaşlılarında yapılacak mekânları rahatlıkla kullanabilmeleri için gerekmektedir. Bu yüzden katlar arası ulaşım için merdivenin yanı sıra rampa veya asansör mutlaka kullanılmalıdır.

Rampalar: Katlar arası ulaşım için kullanılan bir diğer eleman da rampalardır. Yapılarda merdiven kullanımı yerine rampa kullanımı yaşlıların ulaşımını daha kolay kılacaktır. Ayrıca rampaların yapı çevresinde konumlandırılması ve pencere boşlukları oluşturulması da yaşlının katlar arasında ulaşımı sağlarken çevreyi seyretme imkânı da bulmasını sağlayacaktır. Fizyolojik açıdan rahatsız olan yaşlılar açısından da daha kolay ulaşım imkânı da sağlayacaktır. Rampalar sadece yapı içerisinde değil yapıya ulaşım sağlarken de yapı çevresinde kullanılmalıdır. “*Rampalar, tekerlekli sandalye ve baston kullananlar için %6’yı geçmeyecek eğimde yapılmalıdır. Eğim en çok %8 olmalıdır. Rampanın uzunluğu, kullanıcının zorlanmadan çıkabilmesi için 6m olmalı ve 9m’yi geçmemelidir.*” [15].

Çizelge 2.2. Yapı içerisinde ya da dışında yer alacak rampa eğimleri [15]

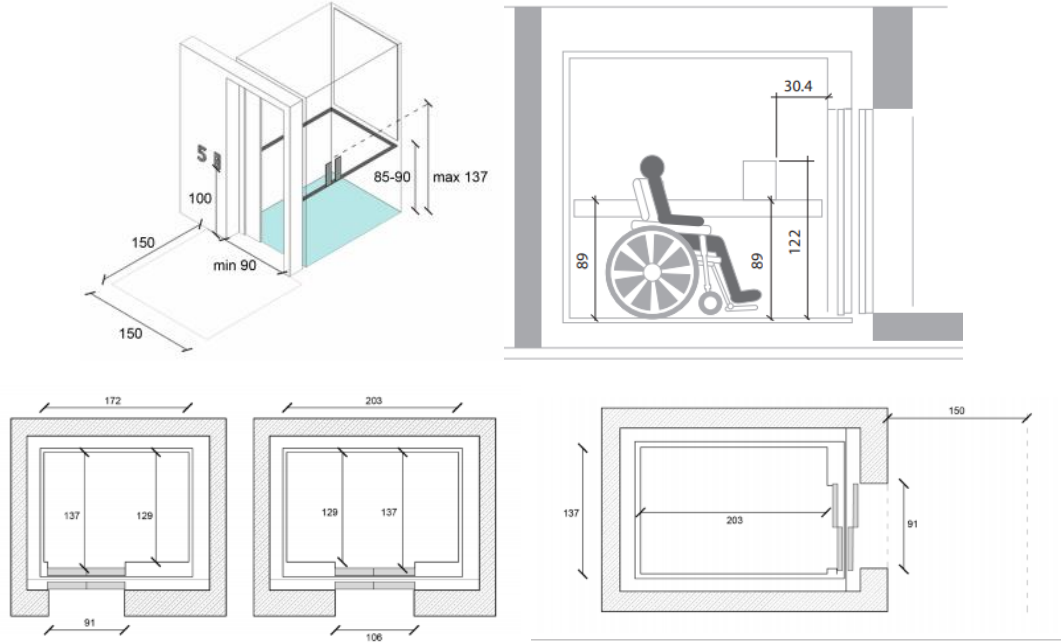
En fazla yükseklik	En fazla eğim
15 cm ve daha az	1:12 yani 8%
16 cm-50 cm arası	1:14 yani 7%
51 cm-100 cm arası	1:12 yani 8%
100 cm üzeri	1:20 yani 5%

Ayrıca rampalar uygulanırken mutlaka korkuluk, tutunma barları ve malzeme seçimleriyle de dikkat edilerek gerekli ekipmanlara dikkat edilerek tasarlanmış olması da gerekmektedir [Şekil. 2.15.]. Kullanılmayan, gerekli ekipman ve eğime dikkat edilmeden yapılmış tasarımlar da kazalara sebep olabilir.

Şekil 2.15. Örnek rampa kullanımı [30]

Asansörler: İki katı geçen yapılarda merdiven kullanmakta güçlük çeken yaşlılar için mutlaka asansör kullanımı gerekmektedir. Asansör mutlaka erişilebilir, görünür ve kullanımı kolay olmalıdır [Şekil. 2.16.]. Asansör kabinini içinde ve dışında tutunma barlarına yer verilmeli, yeterli aydınlatma sağlanmalı ve malzeme seçimine dikkat edilmesi gerekmektedir. Asansör kullanımında dikkat edilmesi gereken etkenlerden biri de tekerlekli sandalye kullanımınıdır. Asansör kumanda düğmeleri erişilebilir yükseklikte ve okunaklı, açık bir şekilde belirtilmelidir. Yapıların düşey ve yatay elemanlarla desteklenip uygun bir tasarım yapılması yaşlılar için kolay ulaşım sağlarken, engelsiz olması da herhangi bir engel durumu olan kullanıcılarında bu mekânları kullanabilmesine yardımcı olacaktır.

Şekil 2.16. Uygun asansör kabin ölçüleri [23]

2.4.3. Sosyal alanlar -Ortak alanlar

Yaşlı mekânlarında yaşlıların yatma ve oturma eylemlerini gerçekleştirdikleri mekânların yanı sıra bir arada buldukları, sosyalleştikleri ortak alanlarında önemi oldukça fazladır. Bu mekânlarda uygulanacak tasarım kullanıcıları fiziksel ve psikolojik olarak etkileyecektir. Kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamasının yanında onları psikolojik olarak iyi hissettirecek verimli mekânların olması gerekmektedir. Oluşturulan bu mekânlar kullanıcıları bir araya getire, sosyalleşmelerini sağlayan, çeşitli aktiviteler gerçekleştirdikleri alanlardır. Bu alanlar içerisinde: “*oturma, dinlenme köşeleri, restoranlar, kafeler, çeşitli hobi odaları, alışveriş birimleri, eğlence, toplantı, film ve gösterilerin olabileceği çok amaçlı bir salon ve kompleksin genel idaresi yer almaktadır*” [24].

Yaşlılar için bu dönemlerde sosyal aktivitelerin yapılması, yapılacak zihinsel geliştirici egzersizler, fiziksel direnci artırıcı aktiviteler oldukça önemlidir. Böylelikle yaşlı hem zamanını en iyi şekilde değerlendirmiş olup hem beden hem de zihinsel sağlığını da çalıştırmış olacaktır. Bu mekânlar yaşlılara hitap edecek şekilde düzenlenip bireylerin her türlü fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılayıp onları

geliştirici yönde tasarlanmalıdır. Bu gibi tasarımlar yapılırken kullanıcının fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tasarımlar gerçekleştirilmelidir. Malzeme seçimleri, kullanılacak donatılar, renk seçimlerine de dikkat edilmesi gerekir.

Mekânlarda dikkat edilmesi gereken bir diğer hususta renk seçimidir. Mekânın konumu ve durumu ne olursa olsun buldukları mekânın renkleri bireyler üzerinde farklı etkiler bırakabilir. Sarı, turuncu gibi sıcak tonların kullanımı da yaşlıların enerjilerini artırıp daha sıcak bir ortam oluşturmada yardımcı olacaktır [31]. Kullanılacak renkler bireyler üzerinde farklı psikolojik etkiler bıraksa da yapılan araştırmalar bu renklerin bireyler üzerinde bıraktığı genel etkiler rapor edilmiştir. H.Frieling'in yaptığı araştırmalar sonucunda renklerin psikolojik etkileri şu şekilde rapor edilmiştir:

Çizelge 2.3. Renklerin psikolojik etkileri [17].

	Kuvvet	Hareket	İktidar	Nezaket	Mahcubiyet	Muhafazakar	Uyancı	Kararlılık	Ciddiyet	Zenginlik	Yapıcı	Ferahlatıcı	Teskin Edici	Sükunet Verici	Çiğnen Verici	Alçak Gömüllü	Serinlik	Açık	Yumuşaklık	Neşe Verici	Verimlilik	Kararlılık	Huzursuzluk	Tasa Verici	Engelleme	Hoşgörül	İyi huyluluk	İnanç	Sıcaklık	
Kırmızı																														
Mavi																														
Yeşil																														
Sarı																														
Kahverengi																														
Turuncu																														
Pembe																														
Lacivert																														
Mor																														

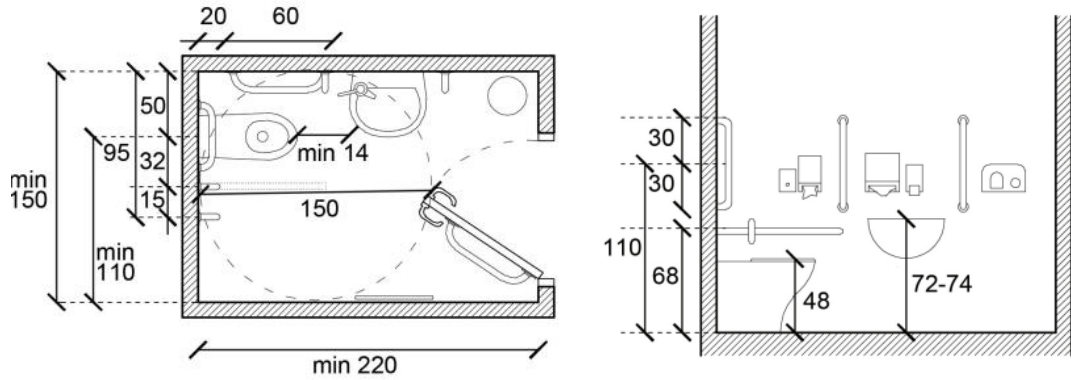
“Rengin psiko-fiziksel ve psiko-metrik etkileri kan basıncını arttırabilir. Ayrıca kanın ve mide salgılarının düzenini değiştirebilir. Kısaca renkli bir çevre, bireyi sağlıklı, mutsuz ya da hasta yapabilir. Seçilen renklerin uygun olduğu bir çevrede birey daha

sağlıklı ve mutludur, istekle çalışır ve üretir. Doğru seçilen bazı renkler dikkat yeteneğini artırırken, doğru seçilmemiş olan renkler dikkati dağıtır.” [32].

2.4.4. Islak Hacimler

Islak hacimler yaşlı mekânlarında dikkat edilmesi gereken noktalardan biridir. Burada yapılacak tasarım kullanıcıların yaşayabileceği kazaları engelleyecek şekilde olmalı, kayma, düşme gibi kazalara en çok rastladığı mekânlardır.

Banyo ve Tuvaletler: Bu mekânlarda tasarım yapılırken yaşlıların tüm ihtiyaçlarını karşılayacak tasarımlar yapılmalı hiçbir masraf ve yenilikten kaçınılmamalıdır. Tuvalet ve banyolar fiziksel engeli olan, koltuk değneği kullanan ve tekerlekli sandalye kullanan yaşlılara kolaylık sağlamalıdır. Malzeme seçimleri ıslak zeminlerde kaymaları önleyecek, kapılar tüm kullanıcılar için uygun olması için dışa açılacak, herhangi bir eşik bulunmayacak ve sürgülü kapılar tercih edilmelidir. Kullanıcılar erişilebilir, kimsenin yardımına ihtiyaç duymadan kullanabilmelerini sağlamalıdır. Klozet tercih edilmeli ve mutlaka tutunma barları ile de gerekli ekipmanlarla da desteklenmelidir. Burada bir diğer dikkat edilmesi gereken nokta ise tekerlekli sandalye kullanan bireylerin de engelli tuvaletlerinde olduğu gibi sandalyenin hareket edebilmesi için yeterli alanın sağlanmasıdır [Şekil. 2.17.].

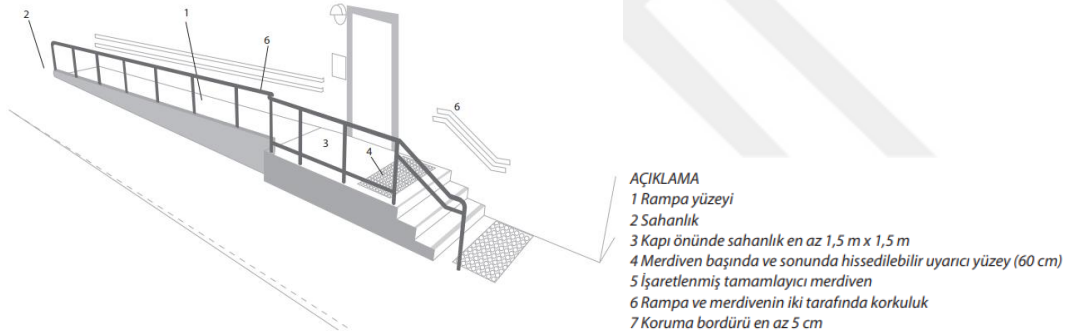
Şekil 2.17. Yaşlılar için kabin ölçüleri [23]

Banyo ve tuvaletlerin kullanıcıya tehlike oluşturmayacak şekilde tasarlanmış olması gerekmektedir. Yine lavabo kullanımında da dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da lavabo yükseklikleridir. Lavabolar duvara asılı ayaksız, sivri köşeleri olmayan yumuşak köşeli, derinliği ve büyüklüğü de yine ulaşılabilir, gereksiz büyük ölçeklerden kaçınılmalıdır [23].

2.4.5. Bağlantı Elemanları

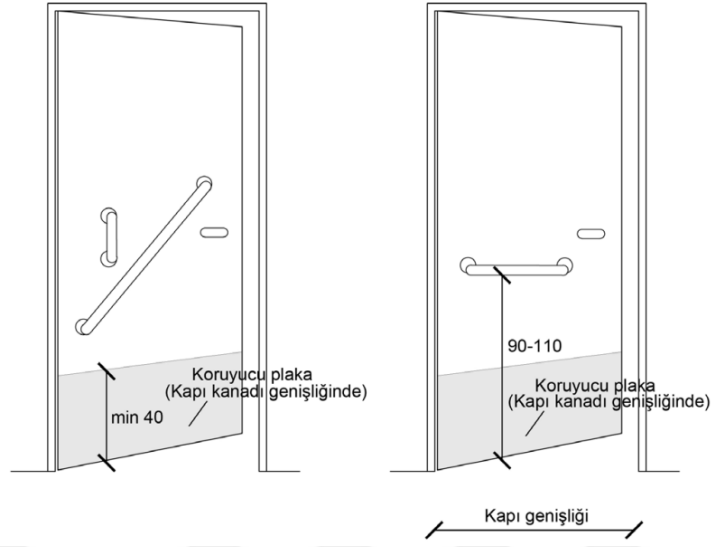
Bağlantı elemanları yaşlı mekânlarında önemli konulardan biridir. Yapıya ulaşımı kolaylaştıran, mekânı tamamlayıcı elemanlar yine kullanıcı ergonomisine uygun olarak tasarlanmalıdır. Bunlar yapıya ulaşımı sağlayan girişler, kapılar ve pencerelerdir.

Ana giriş: Yapı girişleri yaşlı mekânlarında kullanıcıya engel teşkil etmeyecek şekilde konumlandırılıp, tasarlanmalıdır. Yapıların girişleri basamaksız, taşıt yoluna çıkmayan, gerekli ölçü malzeme ve teknikle desteklenmelidir. Eğer merdiven kullanımı varsa mutlaka rampayla desteklenmelidir. Girişler kolay algılanabilir ve erişilebilir olması gerekmektedir. Girişler engelli kullanımına da uygun ölçülerde tasarlanmalı gerekli sahanlıklara yer verilmelidir [Şekil. 2.18.].

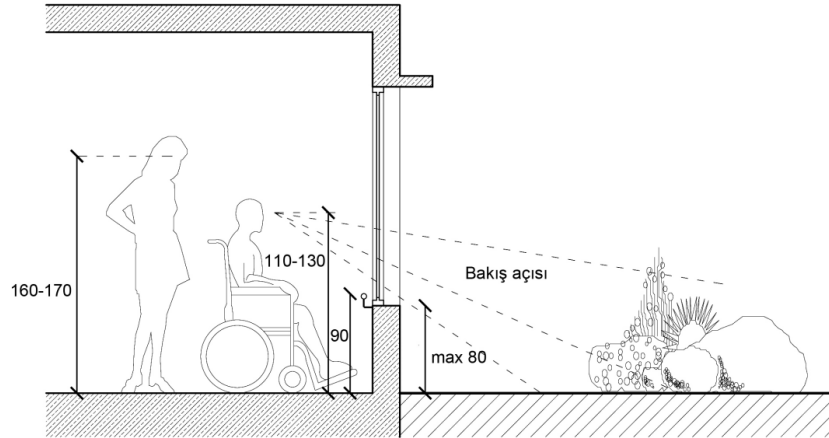
Şekil 2.18. Uygun bina girişi [23].

Kapılar: Kapılar mutlaka engelli ve koltuk değneği de kullanan kullanıcılara uygun seçilmelidir. Kapılar mümkünse dışarıya açılmalı, kapı kilitleri gerektiğinde dışarıdan müdahale edilebilir şekilde olmalıdır [15]. Çarpma kapılar, cam kapılar, döner kapılardan kaçınılmalı yaşlıların algılama güçlüğü çekeceği tasarımlardan kaçınılmalıdır. Cam kapıların tercih edilmesi durumunda kapılar yatay ve dikey bantlarla vurgulanmalıdır. Sensörlü kapılar için de yaşlının yeterli sürede geçebilmesi için uygun süreyi tanıyacak şekilde olmalıdır. Şekil 2.19.'da olduğu gibi kapı kolları kolay kavranabilir, fazla güç gerektirmeden açılabilen 90 cm yüksekliğinde yatay konumlandırılmış tutunma barları olmalıdır.

Şekil 2.19. Uygulanabilir kapı detayı [23]

Pencereler: Pencereler yaşlıların buldukları mekânla, dış mekân arasında bağlantı sağlayan yapı elemanlarından birisidir. Yetersiz ışık, dış dünyadan kopmuş kapalı mekânlar kullanıcılar üzerinde olumsuz etki oluşturacağından, pencerelerin konumu yapı ile oranı da büyük önem taşımaktadır [24]. Pencerenin baktığı manzara da kullanıcıyı psikolojik olarak etkilemektedir. Çünkü yaşlı bireyler zamanlarının çoğunu çevrelerini izleyerek geçirmektedir. Mekânı aydınlatırken kullanıcının görüş açısına uygun konumlandırılmalıdır. *“Pencereler, görme bozukluğu olanlar için göz kamaştırıcı ışığa maruz kalmayacak şekilde planlanmalıdır. Oturan insanın göz seviyesine gelecek pencerelerden kaçınılmalı, mümkün olduğunca vasistaslı pencere kullanılmamalıdır.”* [27]

Şekil 2.20. Uygun pencere yüksekliği [27]

3. TÜRKİYE'DE YAŞLI MEKANLARINA İLİŞKİN GENEL DURUM

3.1. Türkiye'deki Yaşlı Mekanları

Ülkemizde yaşlılara sunulan hizmetler sosyal hizmetler, huzurevleri, yaşlı bakım evleri, güçsüzler yurdu ve yaşlı dayanışma merkezleri tarafından hizmet vermektedir. Bu hizmetler T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, sosya güvenlik, belediyeler, sivil toplum örgütleri ve özel sektör hizmetleri olarak verilmektedir. Ek olarak yaşlı ve düşkün bireylerin dünyada oldukça yaygın olan evde bakım hizmetleri de mümkündür. Bu bakım ülkemizde yeni yeni hizmet vermeye başlamıştır.

Bu mekanlara baktığımızda genellikle bakıma muhtaç ve kimsesizler için düşünülmüş yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat artık sağlıklı yaşlanma ve artan yaşam süresi, aktif yaşlanma gelecekte önem kazanacak bir konu olacaktır. Bununla birlikte yaşlı ve yaşlılık algısı değişecek, dolayısıyla mekanların da tekrar revize edilmesi gerekecektir.

Huzurevleri: Ülkemizde yaşlılara yönelik sunulan en yaygın hizmet modeli olarak görülmektedir. Huzurevleri dediğimiz yaşlı bakım merkezleri genellikle kimsesiz ve bakıma muhtaç kişilerin belirli bir ücret karşılığında ya da belirli miktarda yapılan bağış karşılığında hizmet aldıkları kurumlardır. Bu kurumların hizmetlerine baktığımız zaman kişiler burada sağlık, barınma ve diğer bakım hizmetlerini yatılı olarak kaldıkları süre boyunca bu mekanlardaki hizmetlerden yararlanmaktadırlar. Burada sunulan hizmetler genellikle kimsesiz ve sağlıklı olmayan yaşlılar için geçerlidir [38].

Huzurevleri ülkemizde devlet destekli ya da özel kurum ve sivil toplum örgütleri tarafından hizmet vermektedir. Huzurevleri 2011 yılı itibari ile ASPB bağlı hizmet vermektedir [Çizelge. 3.1.].

Çizelge 3.1. Türkiye’deki toplam huzur evi sayısı [14]

Bakanlığa bağlı olan huzur evleri	107
Diğer bakanlıklara baülı olan huzurevleri	2
Belediyelere bağlı huzurevleri	20
Dernek ve vakıflara bağlı huzurevleri	31
Azınlıklara bağlı huzurevleri	7
Özel kurum ve kuruluşlara ait huzurevleri	130
Toplam	297

Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezleri: Burada bakıma muhtaç yaşlıların gerekli tıbbi, psikolojik, sosyal ve fiziksel tüm ihtiyaçlarını karşılayacak ortamın hazırlanması, ekipman ve görevli personelin hizmet vermesi söz konusudur. Buradaki yaşlılara geçici yada yatılı bakım sağlanmaktadır. Yaşlılar burada sağlık hizmetlerinden yararlanmaktadırlar. Sunulan hizmetler kendi kendine bakamayan yaşlıların sağlıklarını kontrol altına almak yada yatağa bağlı yaşlıların yatılı olarak hizmet aldığı kurumlardır.

Gündüz Bakım Hizmeti: Bu mekanlarda ise fiziksel sağlığı yerinde olan yaşlı bireylere hizmet veren kurumlardır. Yaşamını yalnız, ailesiyle ya da akrabalarıyla sürdüren alzheimer gibi hastalıklara sahip yaşlıların yaşamlarını kolaylaştırmak, psikolojik, sosyal ve sağlık ihtiyaçlarına yardım ederek onlara gerekli rehberlik ederek, mesleki danışmanlık yapmaktır. İhtiyaçları doğrultusundaki isteklerini karşılayamama gibi durumlarda, güçlük çektikleri konularda ihtiyaçlarını karşılamak, ilgilendikleri konulara göre günlük yaşam faaliyetlerini sürdürmelerine yardım etmektedir. Bu şekilde onların sosyalleşmesini sağlayarak ilişkilerini güçlendirmek, aileleriyle ve çevresiyle olan ilişkilerini daha sağlıklı ve normal hale getirmektir.

Evde Bakım Hizmetleri: Bu kapsamdaki sunulan hizmetlerde ise akıl ve ruh sağlığı yerinde olan bireylerin, tıbbi bakıma ihtiyaç duymadan, herhangi bir özrü bulunmaksızın aile bireylerinin yetersiz olduğu durumlarda verilen hizmet türüdür. Bu

hizmet bireylerin yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürmelerine yardımcı olmak amacıyla ve yaşam kalitelerini iyileştirmek amacıyla bireylere sunulmaktadır [34].

3.2. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Politikalar

Günümüzde yaşam süresinin artmasıyla birlikte yaşlı nüfus oranında beraberinde artmaktadır. Eurostar 2013 verilerine göre ise 2007 yılı ile Dünya’da ortalama yaşam süresi 67, ABD için 79, Türkiye’de ise bu oran 71 olarak tahmin edilmektedir. Yaşlılık, sosyal politikalar açısından ise yaşlılık emeklilik yaşı olarak kabul edilen 65 yaş olarak kabul edilmektedir. Anayasada ise bu sosyal güvenliğin herkes için bir hak olduğu 1982 Anayasası ile belirtilmiştir.

Yaşlıların korunmasına ve bakımına yönelik tüm maddeler bu anayasa içerisinde yer almaktadır. Böylece yaşlıların sosyal güvenlik sistemi içerisindeki hakları korunmuş yaşlılara aylık gelir bağlanmış, sağlık ve güvenceleri koruma altına alınmıştır. Gün geçtikçe değişen aile kavramı yaşlı bireylerin aile yapısı içerisindeki konumunu değiştirmekte, önceleri geniş aile yapısı ile yaşlı bakımının aile içerisinde aile tarafından sağlanıyordu. Günümüzde değişen değer yargıları ile bir sorun haline gelmekte, yaşlı bakımı için oluşturulacak mekanların ihtiyacını atırmaktadır. Kalıcı ve uzun dönemli bakımın sosya güvenlik kurumlarının üstlenmesi gereken bir konu haline gelmiştir [37].

“Yaşlılara yönelik sosyal hizmetler 2011 yılından itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Genel Müdürlük, özürlülere ve yaşlılara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmetleri yürütmek ve koordine etmekle yükümlüdür.

Bu yükümlülüğün içerisinde, yaşlıların ve bakıma muhtaç engellilerin yaşamlarını evlerinden ve sosyal çevrelerinden ayrılmadan sürdürebilecekleri sosyal destek mekanizmalarını kurma ve geliştirmede bulunmaktadır. Ayrıca, yaşlıların toplumla bütünleştirilmesinden, statü ve rollerini yeniden kazanmalarına ve boş zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı mekanizmaların oluşturulmasında Genel Müdürlüğün görevleri arasındadır” [39].

“Bu konudaki yasal düzenlemeler:

- Huzurevleri ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği
- Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği
- Kamu Kurum ve Kuruluşları Bünyesinde Açılacak Huzurevlerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik
- Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüz Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında” Şeklindedir.

3.3. Kalıcı Olmayan Yaşlı Mekanlarına Dair Gelişim Süreçleri

3.3.1. Kahvehaneler/Kıraathaneler

Kahvehanenin tarihine baktığımızda ne zaman, nerede ve nasıl ortaya çıkıp yaygınlaştığı konusunda yeterince bilgiye sahip değiliz. Mevcut bilgiler ise bize kahvehanenin Arap kökenli olduğunu işaret etmektedir. Nitekim 1551 yılında Mekke’de insanların bir araya gelerek kahve içtiği mekânlara dair üstü kapalı olsa da bilgiler mevcuttur [40]. Bu bilgiler ışığında kahvehanelerin Osmanlı coğrafyasına yayılış sürecinin Araplar tarafından olduğunu söylenebilir [Şekil. 3.1.]. Daha sonra batıya doğru yaygınlaşan bu kültür, Avrupa’nın Viyana, Paris, Londra gibi büyük şehirleride yaygınlaşmıştır. Kahve içmenin yanısıra, bu mekânlarda sohbet etme imanı bulan halk farklı kültür seviyelerindeki insanlar burada sosyalleşme imkânı bularak, siyasi konuşmalarını da bu mekânlarda gerçekleştirme imkânı buldular [41].

Şekil 3.1. Amedeo Preziosi’nin bir Türk kahvehanesini tasviri, 1858 [41]

“On altıncı yüzyılda başlayan ilk kahvehane deneyimi sonrası mahalle, esnaf, yeniçeri, âşık, semai ve meddah kahvehaneleri bu çeşitliliğin en önemli unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. İsimlerinden anlaşılacağı üzere kahvehanelerin birbirinden ayrılma süreci genel olarak mekânda gerçekleştirilen faaliyetlerle alakalıdır [40]. ”

Kahvehaneler, önceleri sadece kahvenin içildiği mekânlar olarak görülmektedir. Fakat bu mekânlar sadece kahvenin içildiği mekânlardan ziyade kişilerin toplanıp sohbet ettiği ve birlikte vakit geçirerek eğlendiği mekânlardır. Geçmişte karşılıklı sohbetlerin edildiği edebi sohbetlerin yapıldığı, gölge oyunlarının oynandığı, çeşitli masa oyunlarının oynandığı mekânlardır. Kahvehane kültüründe bu mekânlara ilk gelen kişiler ise camii cemaati, tüccarlar ve gezginler olmuşlardır. İlk zamanlarda bu mekânların camilere yakın yapılmasıyla bu kavramlar birlikte anılmıştır. Daha sonra bu mekânların çeşitlenmesi bu algıyı değiştirmiş her kesimden kişilerin toplandığı mekânlar haline gelmiştir [Şekil. 3.2.].

Şekil 3.2. İstanbul’da bir kahvehane, 1901, [42]

Bu mekânlar, Osmanlı döneminde kültürümüzün de oluşmasında saray, medrese ve tekkeler gibi kurumların dışında toplum tarafından bilinen ve kabul edilen mekânların din dışı ve resmi kurumlardan ziyade mekânların oluşmasında öncülük etmiştir. Bu mekânlar zamanla toplum tarafında kültürümüzün bir parçası haline gelmiş ve her kesimden her yaştan kişilerin katılım sağladığı mekânlar olmuşlardır. Bu mekânlarda

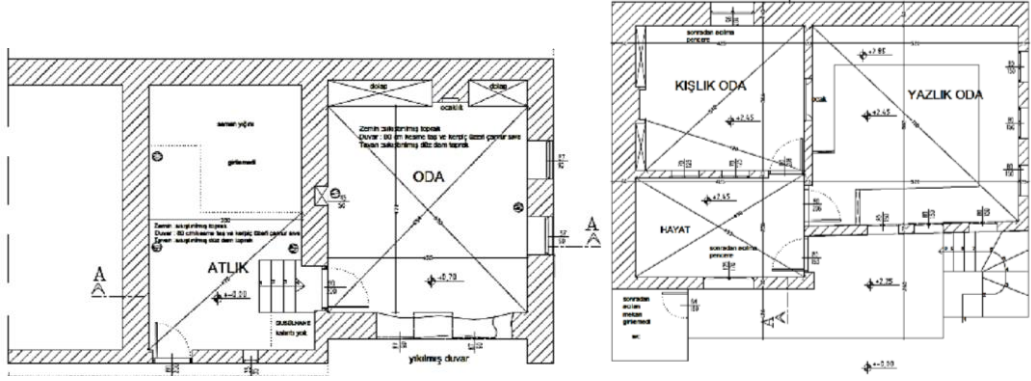
sohbetler edilip güncel konu ve haberler edilirken toplumunda bilgilendiği mekânlar haline gelmiştir [43].

Kıraathaneler, kahvehanelerin farklı bir isimle adlandırılmasıyla tanzimat sonrası dönemde ortaya çıkmıştır. Bu mekânların kahvehanelerden farkı ise Avrupa'daki okuma salonları ve kulüpler gibi müşterilerine farklı bir hizmet sunarak onları çeşitli konularda bilgilendirmek amaçlı gazete ve dergi gibi yayınların olduğu, sahne sanatlarının icra edildiği kültürel mekânlar oldu. Kahvehanelerin yanı sıra halkı bilgilendirmek amaçlı hizmet veren bu mekânlar ilk olarak İstanbul'da ortaya çıksada zamanla sayıları artmış ve birçok yerde de görülmeye başlanmıştır.

3.3.2. Köy Odaları

Geçmişten günümüze kültürümüzün önemli kaynaklarından biri her köyde mutlaka bulunan köy odalarıdır. Bu odalar köyde yaşayan kişilerin ortak malı olarak kabul edilmektedir. Fakat günümüzde yaşanan köyden kente göçün de sebebiyle önemini ve işlevselliğini yitirmiştir. Bu odalarda köye gelen misafirler ağırlanmakta, köy halkı ise bu odaları çeşitli sosyal aktiviteleri için kullanmaktadır. Dışarıdan gelen yabancı ya da yerli kişiler bu odalarda konaklamaktadırlar. Kendi evleri gibi kullanıp istedikleri kadar kalabilmektedirler. Köy halkının diğer sosyal aktiviteleride burada gerçekleşmektedir.

Düğün, nişan, sünnet töreni toplantıları köy odasında yapılır. Kış günlerinde de herkes burada toplanıp birlikte vakit geçirmektedir. Kültür hayatında önemli bir yere sahip olan köy odası, iletişimin sağlandığı bir merkez konumundadır. Dahası, düğünlerde topluca eğlenilerek yemek yenilen, cenazelerde bir araya gelinen mekân olarak kullanılır. İletişim ortamı böyle ortamlarda da sağlanmış olur [44].

Şekil 3.3. Örnek köy odası planı [45]

“Köylerde erkekler köy odasını daha fazla kullanırken, kadınlarda köy odası kullanımı daha azdır. Kadınların bir araya geldikleri yerler genellikle, ya bir komşunun evi ya da bahçesidir. Bunun dışında misafirlğe gidildiğinde ya da misafirin ağırlandığı zamanlarda da kadınlar bir araya gelebilirler [45].” Köy odaları genellikle erkekler tarafından toplanma, sohbet etme alanı olarak görülürdü. Köye misafir gelen konuklar bu mekanları kullanır, buralarda konaklardı. Kadınlarsa bu mekanla düğün nişan gibi törenlerde kullanılmaktaydı.

Köy halkının ileri gelenlerinin de “oda” yaptırdıkları görülür. Bu yaptırılan köy odası, yaptıran kişiye ait olsa da, sonuç olarak köyün ortak malıdır. Her ne olursa olsun, köy odası birlik ve beraberlik sonucunda “toplumsal dayanışma ve işbirliğin” sonucu olarak ortaya çıkan bir mekândır [44]. Şahsa ait odaların yaptırılmasında da temel amaç, ihtiyaç hissedilmesi halinde her zaman kullanılması düşünülen köyün ortak malını kullanmaktır. Bir diğer amaç ise, köy halkından maddi olarak güçlü olan kişinin varlığını köyde hissettirmek istemesi ya da sahip olduğu maddi güçten dolayı kendi adına oda yaptırmayı zorunlu hissetmesi olarak düşünülebilir.

Köy odaları genel olarak iki bölümden oluşmaktadır [Şekil. 3.3.]. İlk bölüm toplanma oturma alanı olarak görülür. Burada köy halkı toplanır, gelen misafirler ağırlanır. Burada 30-40 cm yüksekliğinde ve 2-3 metre uzunluğunda odanın büyüklüğüne göre değişen sedirler görülmektedir. Sedirlerin üzeri halılarla kaplanmıştır. Minderlerin sırt tarafında ise yastıklar bulunmaktadır. Bazı köy odalarında ise sedir bulunmaz, buralarda duvar diplerinde oturmak için minderler yerleştirilmiştir. Sedirlerin orta kısmı genellikle boş olur ve boş kalan kısım halılarla örtülüdür. Duvarlarda da hem

soğuktan korunmak hem de dekoratif amaçlı halılar görülmektedir. Kışları bu odalarda soba kurulur. Misafirlerin kullanması içinde leğen ve ibrik odada da hazır bulunmaktadır.

Şekil 3.4. Köy odası [46]

İkinci bölümde ise sekiler oluşturulmuştur. Ayrıca oturmak için çeşitli iskemle, tabure ve tahta oturaklarda vardır. Genelde ilk bölümden ayrı olarak ortada 50-60 cm yüksekliğinde bir ahşap bölme bulunur. Ortada taşıyıcı olarak kalan ahşap direklerde oldukça gösterişli çeşitli el işi oymaları görülür. Bu bölümde genel olarak çocukların ve gençlerin oturduğu bölümdür [47].

Hemen hemen bütün köy odalarında yüklük bulunmaktadır. Burada kalacak misafir için temiz yatak, yorganlar depolanır. Büyüklüğüne göre değişik adlandırılmaktadır. Oda biçiminde geniş olanlar 'yük odası' olarak adlandırılır. Yataklar yaklaşık yerden 1 m yüksekliktedir. Yatak başları ahşap işlemelerle süslüdür. Duvarlarda gömme dolaplar bulunur. Ve oda içerisinde misafirin ihtiyaçlarını karşılayacak çay, kahve gibi malzemeler burada depolanır. Oda içerisinde bir de ocak bulunur. Odanın dış bölümünde ise tuvalet ve misafirlerin hayvanlarını barındırmak için küçük ahırlar oluşturulmuştur. Burayı sadece gelen misafirler kullanır. Hayvanları için gerekli su ve yem köy halkı tarafından karşılanır [48].

Günümüzde köylerde halen köy odaları bulunsada eski önemini ve işlevini yavaş yavaş yitirmiştir. Yaşanan teknolojik gelişimler, kişilerin kent hayatını seçmesi gibi nedenler bu mekanların işlevini yitirmesine neden olmuştur. Artık bu mekanlar köy halkının sadece oturup sohbet ettiği ya da gündemi tartışım televizyon izledikleri mekanlar olmuştur.

4. ARAŞTIRMA ALANINDAKİ EMEKLI KONAKLARININ İNCELENMESİ

4.1. Araştırmaya Yönelik Bilgiler

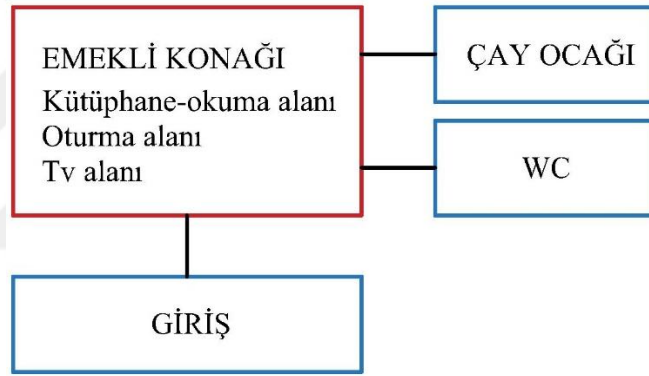
Emekli konakları Türkiye’de bazı illerde sağlıklı yaşlılar için kalıcı olmayan yaşlı mekanlarına örnek olarak ilk olarak Konya/Karatay ilçesinde yapılmaya başlanmış belediye destekli bir uygulamadır. Yine Konya’da Meram ve Selçuklu ilçelerinde de hizmet gösterecek en fazla ve ilk yapılan uygulama Karatay ilçesinde olmuştur. Konya/Karatay ilçesinde yer alan emekli konakları emekliliğini tamamlamış yaşlılar için haftanın belirli günleri ücretsiz olarak hizmet vermektedir. Haftanın altı günü Pazar günleri hariç emekliler burada saat 09.00-17.00 arası vakit geçirebilmektedirler. Buraya katılımları emekli olduklarına dair bir kart çıkartarak bu mekanlardan yararlanmaktadırlar. Emekliler boş zamanlarını değerlendirebilecekleri bir mekanlar oluşturulmuştur. Kullanılan 20 Emekli Konağı olup bunlardan bazıları başka yapılarla bütün olarak tasarlanıp kompleks içerisinde yer almakta, bazıları ise yeniden düzenlenmiş tarihi yapılardan oluşmaktadır. Yaşlıların bir arada buldukları ücretsiz olarak çay kahve ve gazete hizmetlerinden yararlandıkları mekanlar oluşturulmuştur.

Araştırmanın sınırlılıkları Konya/Karatay ilçesinde yer alan emekli konaklarıyla sınırlandırılmış ve yapılar tek bir plan tipinde olmayıp farklı plan tipleri görülmektedir. Yapılar, tek katlı tekil yapılar, sosyal tesis içerisinde yer alan yapılar ve dönüştürülmüş tarihi yapılar olarak görülmektedir. Yapıların tek bir plan şemasına sahip olmaması farklı plan tiplerinin oluşmasına neden olmuştur. Bu plan tiplerinden herbirini bir örnekle incelenmiştir. Yapılar, küçük tek başına yapılardan daha büyük sosyal tesis içerisindeki emekli konaklarına doğru küçükten büyüğe doğru seçilmiştir. Merkeze yakın, kullanıcı yoğunluğu fazla olan ve nispeten daha uygun olan yapılar seçilmiştir. Bu kapsamda yapılar kendi içerisinde aşağıdaki gibi ayrılmış hepsi birer örnekle rapor edilmiştir. Yapılar aşağıdaki gibi görülmektedir:

1. Prefabrik olarak düzenlenmiş Emekli Konakları
2. Tek katlı park içerisinde düzenlenmiş Emekli Konakları
3. Tarihi binalardan dönüştürülmüş Emekli Konakları
4. Tek başına düzenlenmiş Emekli Konakları

5. Fonksiyonu değiştirilmiş Emekli Konakları
6. Sosyal tesis içerisinde yer alan Emekli Konakları

Mevcutta aktif olarak kullanılan 20 emekli konağının 9'u sosyal tesis içerisinde bulunmaktadır. Bunlardan bazıları fonksiyonu değiştirilmiş yapılarıdır. 3'ü tek başına konumlanmış, 6'sı park ve bahçelerde konumlanmış prefabrik Emekli Konakları, 2'si ise tarihi binalardan donuşturulmuş Emekli Konaklarının mekan kurgusu Şekil 4.1.'de gorulduğu gibi genellikle açık tek mekandan ve oturma alanı, tv koşesi ve bazı konaklarda da kuuk bir kutuphanin yer aldığı asıl mekan, bu nekana da bağlı wc ve çay ocağı olarak kurgulanmıştır.

Şekil 4.1. Emekli konaklarının genel kurgu biçimi

Emekli Konakları seçilirken;

- Ulaşılabilirlikleri,
- Yapı eşitleri içerisinde rnek gosterilmesi,
- Şehir merkezine olan yakınlıkları,
- Kullanıcı yoğunluğunun fazla olması,
- Halen kullanılır durumda olmasına dikkat edilmiştir.

Yukarıdaki kriterlerle yapıların seçimine dikkat edilmiş ve emekli konakları çeşitlilik göstermesiyle daha büyük ölçekli kompleks yapılardan tek başına yapılmış binalara doğru büyükten küçüğe sıralanarak incelenmiştir. Bu kapsamda nitel araştırma yöntemleri”ne başvurulmuş, konakların mimari özellikleri, konumları, plan kurguları, plan, kesit ve fotoğraflardan yararlanılarak yazılı ve sözlü kaynaklarla rapor edilmiştir.

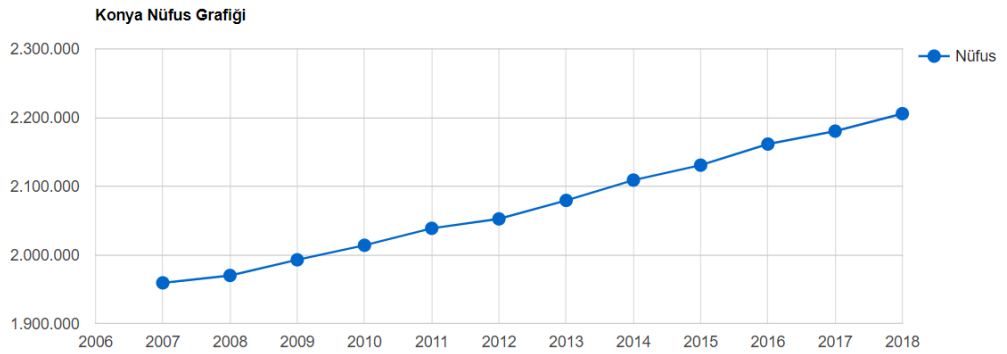
4.2. Konya İli

Konya İli, Türkiye'nin yüz ölçümü en büyük ili olmakla birlikte en kalabalık yedinci şehridir. Kent baktığımızda gelişmekte olan bir şehirdir. Günümüzde nüfusu 2018 yılı TÜİK verilerine göre 2.205.609 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.1. TÜİK verilerine göre üç büyük ilçe için nüfus dağılımı [49], [50]:

İlçe	Toplam nüfus	Genç	Orta yaş	Yaşlı
Selçuklu	639.449	%40'nı genç	%46'sını orta	%9
Meram	345.81	%43'nü genç	%45'ni orta	%11
Karatay	323.659	%30'nu genç	%65'ni orta	%5

Şekil 4.2. de görüldüğü gibi giderek artan nüfusa sahiptir. 31 ilçesi olan şehir 1830 'da kurulan, Konya Belediyesi 1987 'de çıkarılan 3399 sayılı yasa gereğince "Büyükşehir" ünvanına kavuşmuştur. 1989 ' dan beri belediye hizmetleri bu statüye göre yürütülmektedir. 2014 'te 6360 sayılı kanun ile Büyükşehir Belediyesinin sınırları il mülki sınırları olmuştur. Geçmişini yaklaşık olarak M.Ö. 7000 yılına dayanan şehir oldukça geniş bir kültüre sahiptir [54].

Şekil 4.2. Konya İli yıllara göre nüfus artış oranı [47]

Şekilde 4.2.'de görüldüğü gibi Konya İli, kuzeyden Ankara, batıdan Isparta, Afyonkarahisar, Eskişehir, güneyden Karaman, Antalya, doğudan Niğde, Aksaray illeri ile çevrilidir. Konya ekonomik olarak Türkiye 'nin gelişmiş şehirlerinden biridir. Doğal ve tarihsel zenginlikleriyle de önemlidir. Dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biri olan Çatalhöyük, UNESCO Dünya Miras Listesine yer almaktadır [54].

Şekil 4.3. Türkiye haritası Konya İli konumu ve yakın iller [51]

Çeşitli medeniyetlere başkentlik yapan şehir Eski Yunan, Roma ve Bizans medeniyetlerinde önemli bir merkez haline gelmiştir. Şehir, Anadolu Selçuklulara başkentlik yapmıştır. Büyük mutasavvıf Hz. Mevlana 'nın türbesi de Konya'da yer almaktadır. Ayrıca Türkiye 'nin en önemli sanayi kentlerinden biridir [55].

4.3. Konya'daki yaşlı mekanlarına ilişkin genel durum

Çizelge 4.2. Konya'da yer alan Genel müdürlüğe bağlı ve özel huzur evleri ASPB

[52]

Adı	Kapasite	Açılış yılı
Konya Dr. İsmail Işık Huzurevi Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi	325	1966
Konya Akşehir Nasreddin Hoca Huzurevi	40	2001
Özel huzurevleri	Kapasite	Açılış yılı
Merkez Selçuklu Hizmet Ve Eğitim Vakfı (Merkezsev) Özel Huzurevi	92	2018

Çizelge 4.3. Konya'da yer alan Özel Bakım Merkezleri ASPB [52]

Adı	Engel grubu	Yaş grubu	Kapasite
Özel Akşehir Umut Bakım Merkezi	Zihinsel,Bedensel,Ruhsal	0+	196
Özel Gökçepınar Bakım Merkezi	Zihinsel, Bedensel,Ruhsal	7+	99
Özel Konya Bakım Merkezi	Zihinsel, Bedensel,Ruhsal	0+	122
Özel Sancak Bakım Merkezi	Bedensel, zihinsel ve ruhsal	7+	108
Özel Zerafet Bakım Merkezi	Zihinsel Bedensel Ruhsal	13+	90
Özel Yazır bakım Merkezi	Zihinsel, Ruhsal,Bedensel	18+	120
Özel İrem Bakım Merkezi	Zihinsel	13+	72

Çizelge 4.4. Genel müdürlüğe bağlı yatılı olarak hizmet veren bakım, rehabilitasyon ve aile danışma merkezleri ASPB [52]

Adı	Engel grubu	Yaş grubu	Cinsiyet
Konya Ereğli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi	Zihinsel	13+	Kadın
Konya Selcuklu Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi	Bakıma muhtaç Engelliler	13+	Kadın
Konya Çumra Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi	Zihinsel	13+	Erkek

Çizelge 4.5. Konya’da yer alan Umut Evleri ASPB [52]

Adı	Açılış yılı	Engel grubu	Cinsiyet
Konya Çumra Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi (Umutevi Ek Ünitesi 1)	2012	Zihinsel	Erkek
Konya Ereğli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi(Umutevi Ek Ünitesi)	2014	Zihinsel	Kadın
Konya Çumra Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi(Umutevi Ek Ünitesi 2)	2014	Zihinsel	Erkek

Genel olarak Konya da toplam 1 tanesi özel olmak üzere 3 huzurevi, 7 özel bakımevi, 3 özel yatılı hizmet veren bakımevi ve 3 umut evi bulunmaktadır. Bu mekanların hepsi bakıldığında kimsesiz, bakıma muhtaç, bedensel ya da zihinsel sorunları olan bireylere hizmet verildiği görülmektedir. Kalıcı ya da geçici olarak düzenlenen bu mekanlar devlet ve özel kurum-kuruluşlara ait binalarda hizmet vermektedir.

4.4. Karatay İlçesi ve İlçede Yeralan Emekli Konakları

Konya İli merkez ilçelerinden biri olan Karatay İlçesi kentin doğusunda yer alır. Konya İli Karatay ilçesi, 38°15' ile 37°37' Kuzey enlemleri ile 32°27' ile 33°22' Doğu boylamları arasında yer almaktadır [Şekil. 4.4.]. 1987 yılında 3399 Sayılı Kanun'la ilçe statüsüne geçmiştir. TÜİK 2018 verilerine göre de toplam nüfus 323.659 olarak belirlenmiştir. Bölge kentin ilk yerleşim yeri olarak bilinmektedir.

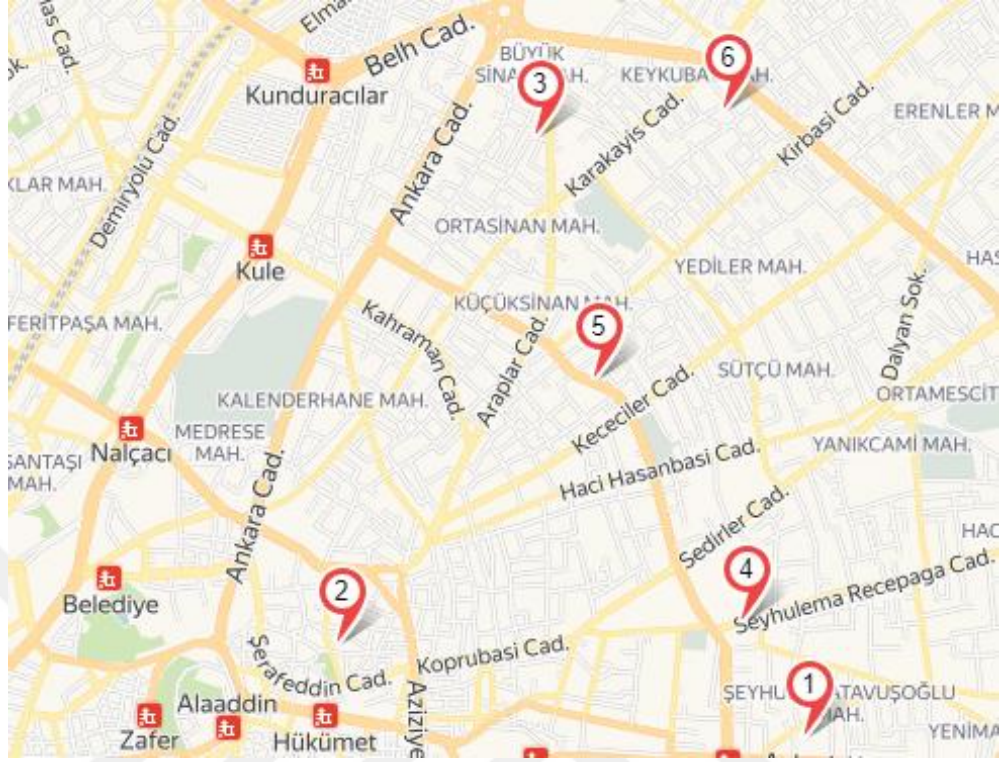

Şekil 4.4. Konya Karatay İlçesi haritası [53]

Karatay İlçesi içerisinde yer alan toplam 20 emekli konağın bulunmaktadır. Bazıları kullanılmadığı gerekçesi ile kapatılmıştır. Bunların içerisinde 6 adet emekli konağı incelenmiş, mekan kurgusu, yapı içerisindeki aktiviteler ve elemanlar rapor edilmiştir. Bu emekli konakları aşağıda verilen çizelgede listelenmiş, kesin olmamakla birlikte dönem dönem değişen kullanıcı sayılarında rapor edilmiştir.

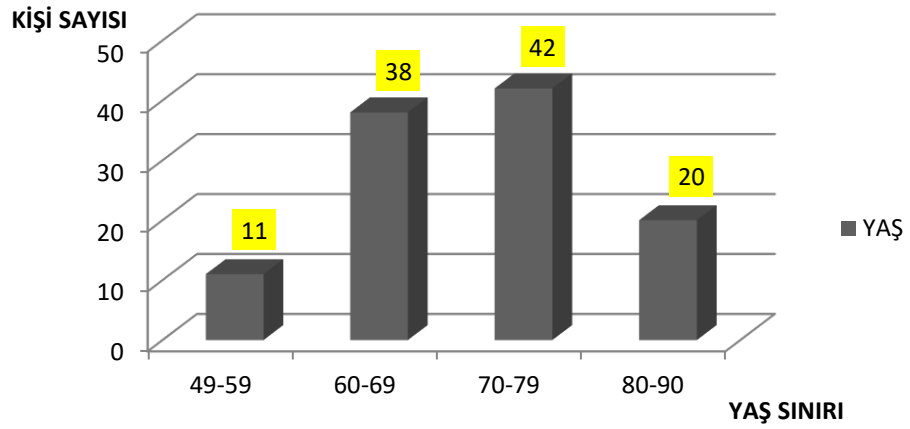
Çizelge 4.6. Karatay İlçesinde yer alan Emekli Konakları

	Emekli konakları	Kullanıcı sayısı
1.	Muhtar Mehmet Dinç emekli konağı	13
2.	Büyüksinan emekli konağı	20
3.	Çatalhüyük emekli konağı	12
4.	İstiklal emekli konağı	12
5.	İşgalaman emekli konağı	10
6.	Karkent emekli konağı	15
7.	Karşehir emekli konağı	10
8.	Kumköprü emekli konağı	15
9.	Zenburi emekli konağı	35
10.	Akkonak emekli konağı	15
11.	İsmil emekli konağı	10
12.	Selim sultan emekli konağı	15
13.	Keykubat emekli konağı	15
14.	Muhsin Yazıcıoğlu emekli konağı	8
15.	Çelebi emekli konağı	20
16.	Şehitler emekli konağı	13
17.	Keçeciler emekli konağı	16
18.	Akçeşme emekli konağı	15
19.	Akifpaşa emekli konağı	8
20.	Araplar emekli konağı	14

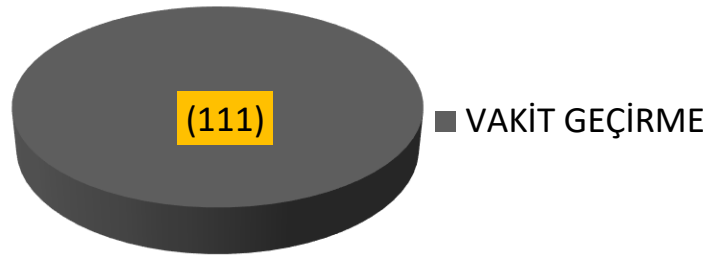
1. Çelebi Emekli Konağı	2. Zenburi Emekli Konağı	3. Büyüksinan Emekli Konağı	4. İşgalaman Emekli Konağı	5. Keçeciler Emekli Konağı	6. Keykubat Emekli Konağı
-------------------------------	--------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	---------------------------------

Şekil 4.5. Seçilen emekli konaklarının konumları [Google Earth 2019]

Şekil 4.6. Emekli konaklarına gelen kullanıcıların yaş ortalaması [56]

Bölge ve Samangül'ün kullanıcı yoğunluğu fazla olan 9 Emekli konaklarında 111 kullanıcının katılımıyla yaptığı anket sonucu kullanıcıların yaş ortalaması ve emekli konaklarına geliş amaçları anket sonucu de göstermektedir ki yapılan araştırmaya katılım sağlayan emeklilerin yaşlarının en çok 70-79 yaş aralığında, en az ise 49-59 aralığında olduğu görülmüştür [56],[Şekil. 4.6.].

Şekil 4.7. Kullanıcıların emekli konaklarına gelme sebepleri [56]

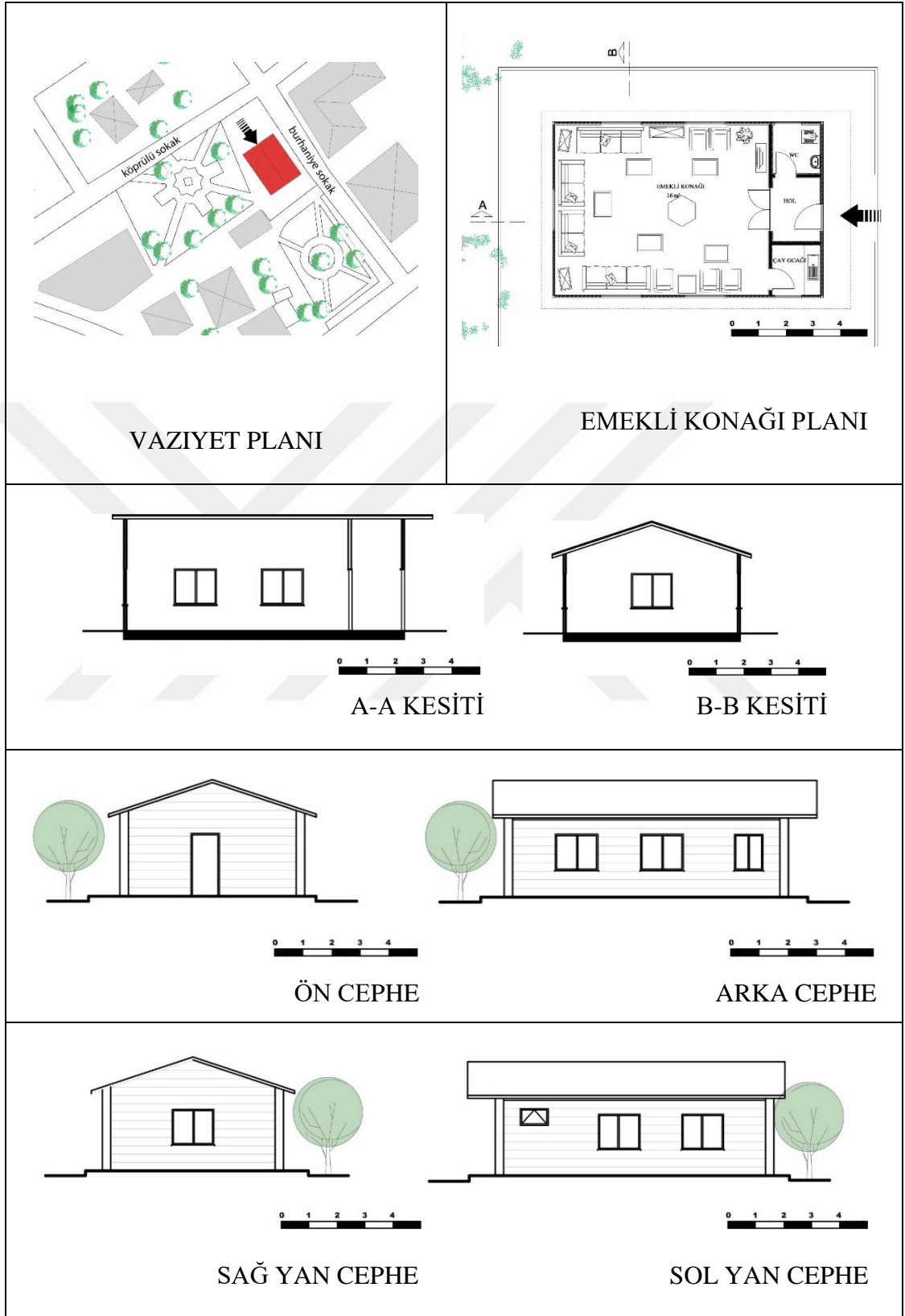
Kullanıcıların Emekli Konaklarına geliş amaçlarına bakıldığında da hepsi vakit geçirmek için geldiklerini söylemişlerdir [Şekil. 4.7.]. Yapılan araştırmaya katılım sağlayan emekli bireylerin Karatay Belediyesi bünyesindeki Emekli Konaklarına gelme sebepleri araştırıldığında tüm emekliler boş vakitlerini geçirmek için Emekli Konaklarına geldiklerini ifade etmişlerdir [56].

4.4.1. Keykubat Emekli Konağı

Konak Fetih caddesi ve Karakayış Caddesi üzerinde Burhaniye Sokakta park içerisinde prefabrik yapı olarak yer almaktadır [Şekil 4.8.]. 2018 yılında belediye tarafından temin edilen yapı prefabrik olarak düzenlenen yapılara örnektir. Toplam alanı 56 m²'dir. Güneyinde Küçüksinan Kuşadalı Camii, doğusunda park ve çevresinde konutlar yer almaktadır. Toplam kullanıcı sayısı 10-15 kişi olarak değişim göstermektedir. Mekan yine açık olarak düzenlenmiş, kanepeler ve koltuklarla oturma alanları düzenlenmiştir. Girişin sağında alaturka tuvalet ve lavabonun yer aldığı wc alanı bulunmaktadır. Konağın içerisinde mekana bağlı çay ocağı yer almaktadır.

Şekil 4.8. Keykubat Emekli Konağı konumu [Google Earth 2019]

Şekil 4.9. Keykubat Emekli Konağı plan, kesit ve görünüş çizimleri [58]

Cephe görünüşü

İçmekan görünüşü

İçmekan görünüşü

Şekil 4.10. Keykubat Emekli Konağı ve içmekan fotoğrafları [58]

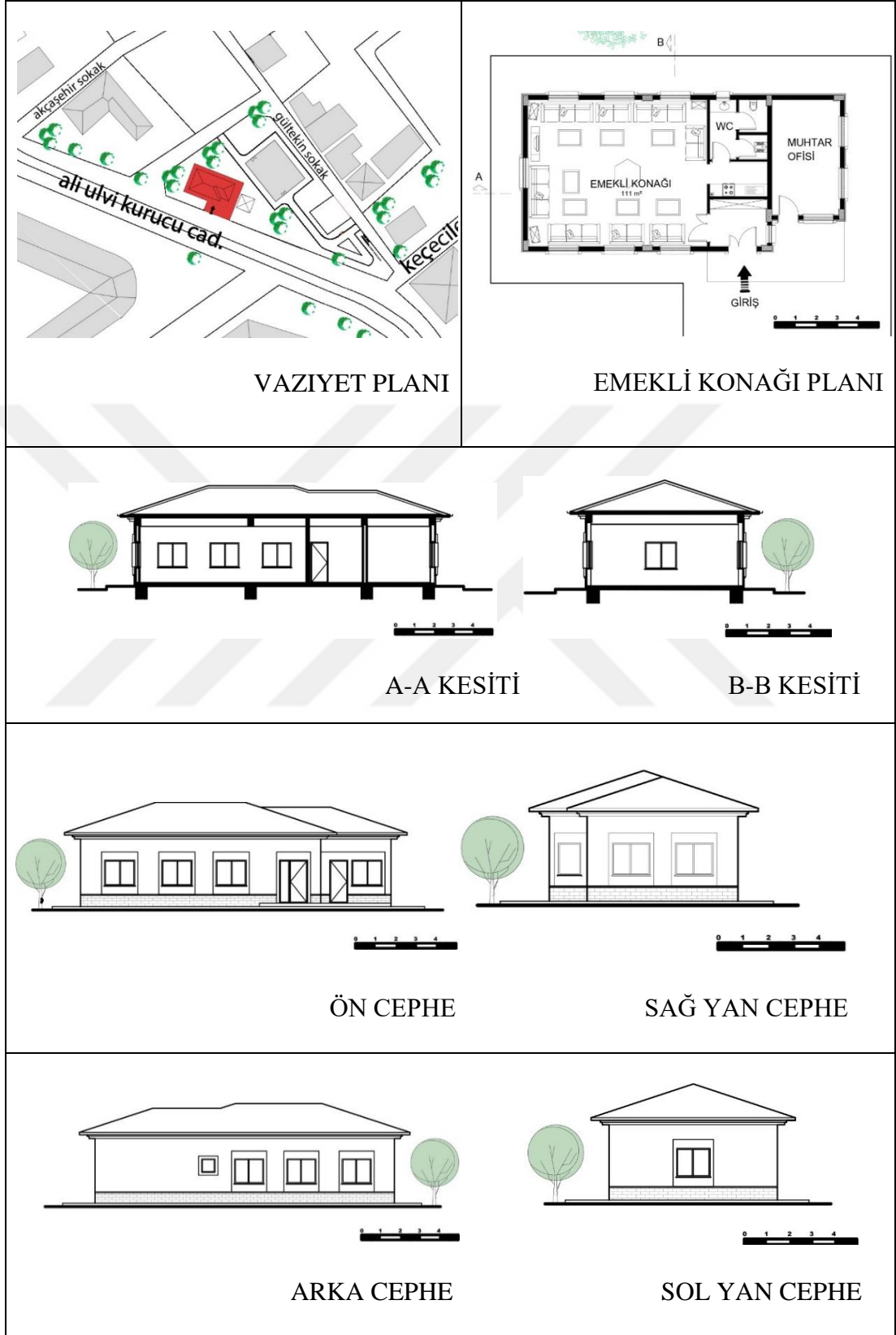
Yer Seçimi: Emekli konağının konumu yakın çevresine bakıldığında içerisinde konumlandırıldığı park, güneyinde yer alan cami vey akın çevresinde yer alan konut alanları görülmektedir. Konağa ulaşımın yakın çevrede yer alan konutlardan sağlanacağı gibi toplu ulaşım araçlarıyla da ulaşım sağlanabilmektedir. Konağın girişi Köprülü Sokak ve Burhaniye sokağın kesiştiği Kuzey yönünde yer almaktadır. Burada yer alan park alanı ve içerisinde bulunan oturma alanları kullanıcıların hava koşullarının uygun olduğu zamanlarda nefes almalarını sağlayarak kapalı alanda vakit geçirmek istemedikleri takdirde kullandıkları alan olmuştur.

Yatay Ve Düşey Sirkülasyon Elemanları: Konak tek katlı olduğu için herhangi bir rampa ya da merdivene ihtiyaç duyulmamıştır. Fakat girişte bir basamak yükseltilem prefabrik yapının basamağı yine tekerlekli sandalye kullanımına engel teşkil edebilir [Şekil 4.10.].

Sosyal Alanlar Ortak Alanlar: Konak içerisinde tek ve açık alan olarak düzenlenen ortak alan genellikle sadece ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri şekilde düzenlenmiş, başka bir birime yer verilmemiştir. Açık olarak düzenlenen mekan da farklı oturma birimlerine yer verilmiş, tv ve antika aksesuarlara yer verilerek tasarım uygulanmıştır. Renk ve tasarımsal çerçevede sade bir tasarım uygulanmıştır.

Islak Hacimler: Girişin solunda kalan wc alanı, tuvalet ve lavabo ile birlikte çözülmüştür [Şekil 4.9.]. Tuvalette klozet kullanılmamıştır. Ve gerekli ekipmana yer verilmemiş, tututnma barları ile desteklenmemiştir.

Bağlantı Elemanları: Konağın girişi 100 cm genişliğinde çelik kapı ile sağlanmış girişte yer alan bir basamağı destekleyecek herhangi bir rampa kullanılmamıştır. Ana girişten sonra asıl mekana açılan kapı da çift kanatlı kapı olarak tercih edilmiştir. asıl mekanın içerisinde yer alan doğal aydınlatmayı da sağlayan 5 pencere ise 90 cm yüksekliğinde 150×200 cm olarak boyutlandırılmıştır [Şekil 4.10.].

Şekil 4.12. Keçeciler Emekli Konağı plan, kesit ve görünüş çizimleri [58]

Cephe görünüşü

Emekli konağı iç mekan görünüşü

Çay ocağı ve wc alanları

Şekil 4.13. Keçeciler Emekli Konağı ve içmekan fotoğrafları [58]

Yer Seçimi: Konak park içerisinde yer almaktadır. Doğusunda kalan cami ve yakın çevresinde konutlar yer almaktadır. Trafik yoğunluğuna sahip bir cadde üzerinde konumlanan emekli konağının girişi de caddeye bakmaktadır. Ulaşım imkanının yine çevreden sağlanacağı gibi farklı ulaşım araçlarıyla da ulaşım sağlabilmektedir. Konak parkla beraber sınırlandırılmış bir alan içine alınmıştır [Şekil 4.12.]. Kullanıcılar hava koşullarının uygun olduğu zamanlarda park alanındaki kamelya ve oturma alanlarında vakit geçirebilmektedirler.

Yatay ve Düşey Sirkülasyon Elemanları: Emekli konağı tek kattan oluşmaktadır. Herhangibir merdiven, asansör bulunmamaktadır.

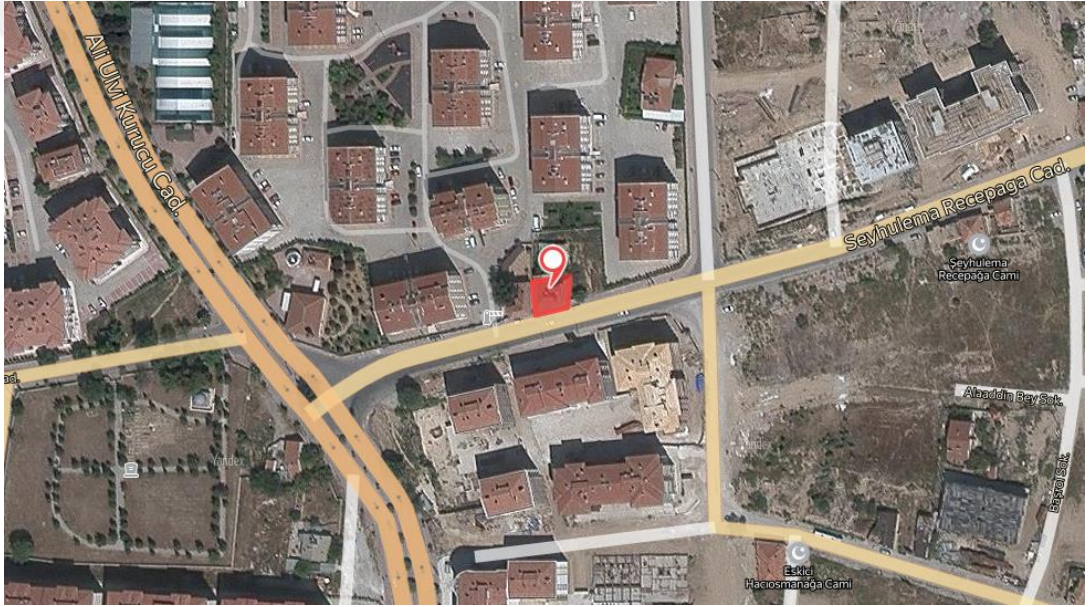
Sosyal Alanlar Ortak Alanlar: Şekil 4.13.'de görüldüğü gibi diğer konaklarda olduğu gibi açık olarak düzenlenmiştir. Tasarım kriteri olarak diğer konaklarla benzerlik gösteren konakda oturma birimleri olarak kanepeler, tv ve küçük bir kütüphane alanından oluşmaktadır.

Islak Hacimler: Ana mekana bağlı olarak konumlandırılan tuvaletler biri alaturka diğeri klozet olmak üzere iki kabinin yer aldığı ve buna bağlı birde lavabonun bulunduğu wc alanı yer almaktadır. Kabinlerde herhangi bir koruma elemanına [Tutunma barı gibi] yer verilmemiştir [Şekil 4.13.]. Ayrıca zemin döşemesinde kullanılan seramik yüzeylerde kaymalara sebep olabilir.

Bağlantı Elemanları: Emekli konağının girişi caddeye bakan güney yönünde bulunmaktadır. Giriş kapısı çelik kapı olarak kullanılmış ve ana mekana girerken de çift kanatlı kapı kullanılmıştır. Mekanın doğal aydınlatmasında sağlayan toplam 7 pencere bulunmaktadır. Tüm duvar yüzeylerinde konumlandırılan pencereler tüm cepheler de görüş imkanı sağlasa da ışık kontrolünün sağlanması gerekmektedir.

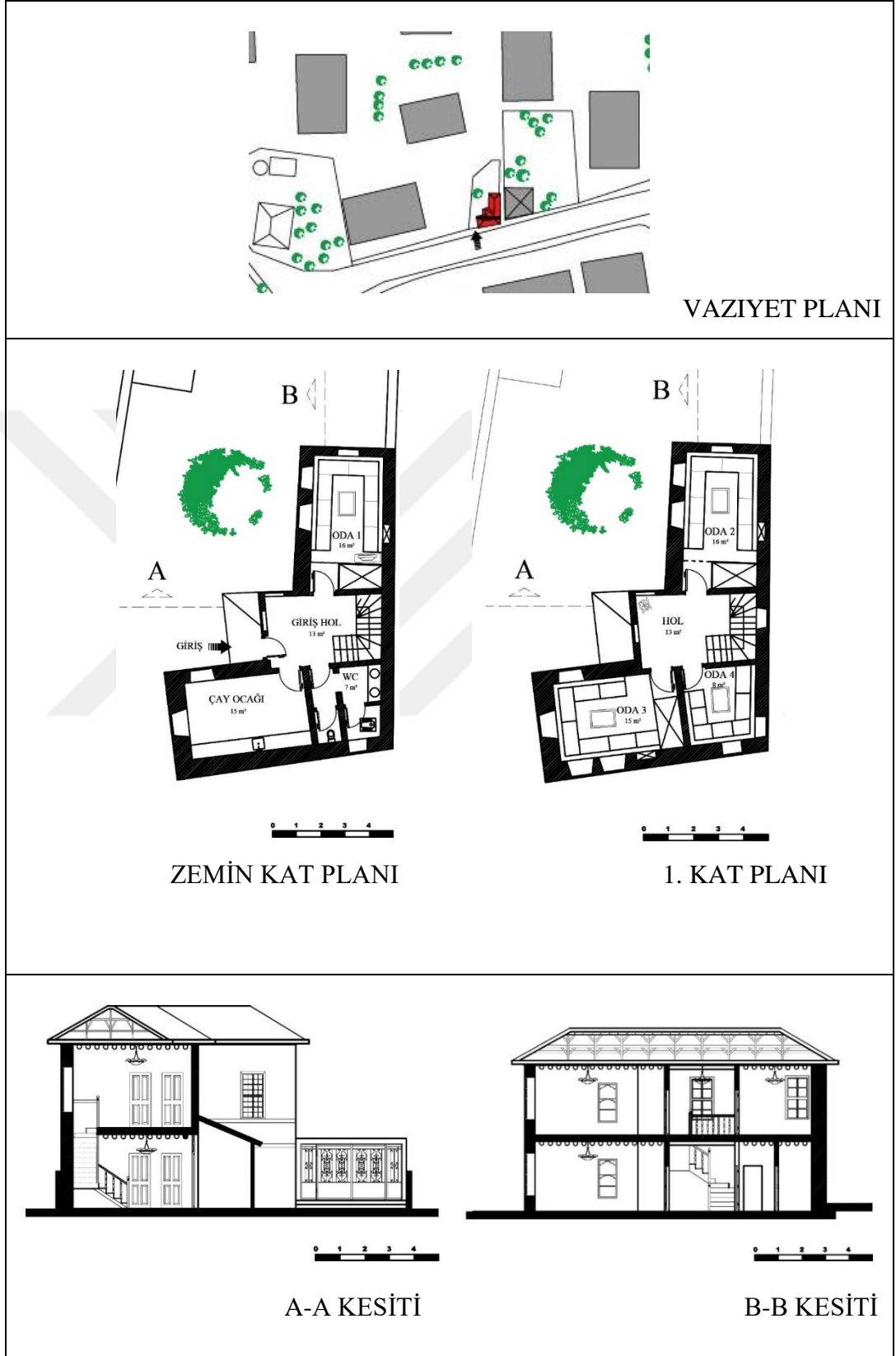
4.4.3. İşgalaman Emekli Konağı

Emekli konağı dönüştürülmüş tarihi mekanlara örnektir. Konak Ali Ulvi Kurucu Caddesi üzerinde yer almaktadır. Yapının çevresinde camii ve konutlar yer almaktadır. Yapının kesin olmamakla beraber 1940 yılında yapıldı tahmin edilmektedir [57]. Emekli konağı 2013 yılında Karatay Belediyesi tarafından restore edilmiştir. Yapı iki katlı olmakla birlikte, toplam alanı 103 m²'dir. Konut olarak yapılan tarihi yapı 2013 yılında yapılan restorasyon çalışması ile koruma altına alınmış ve 2016 yılında Emekli Konağı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

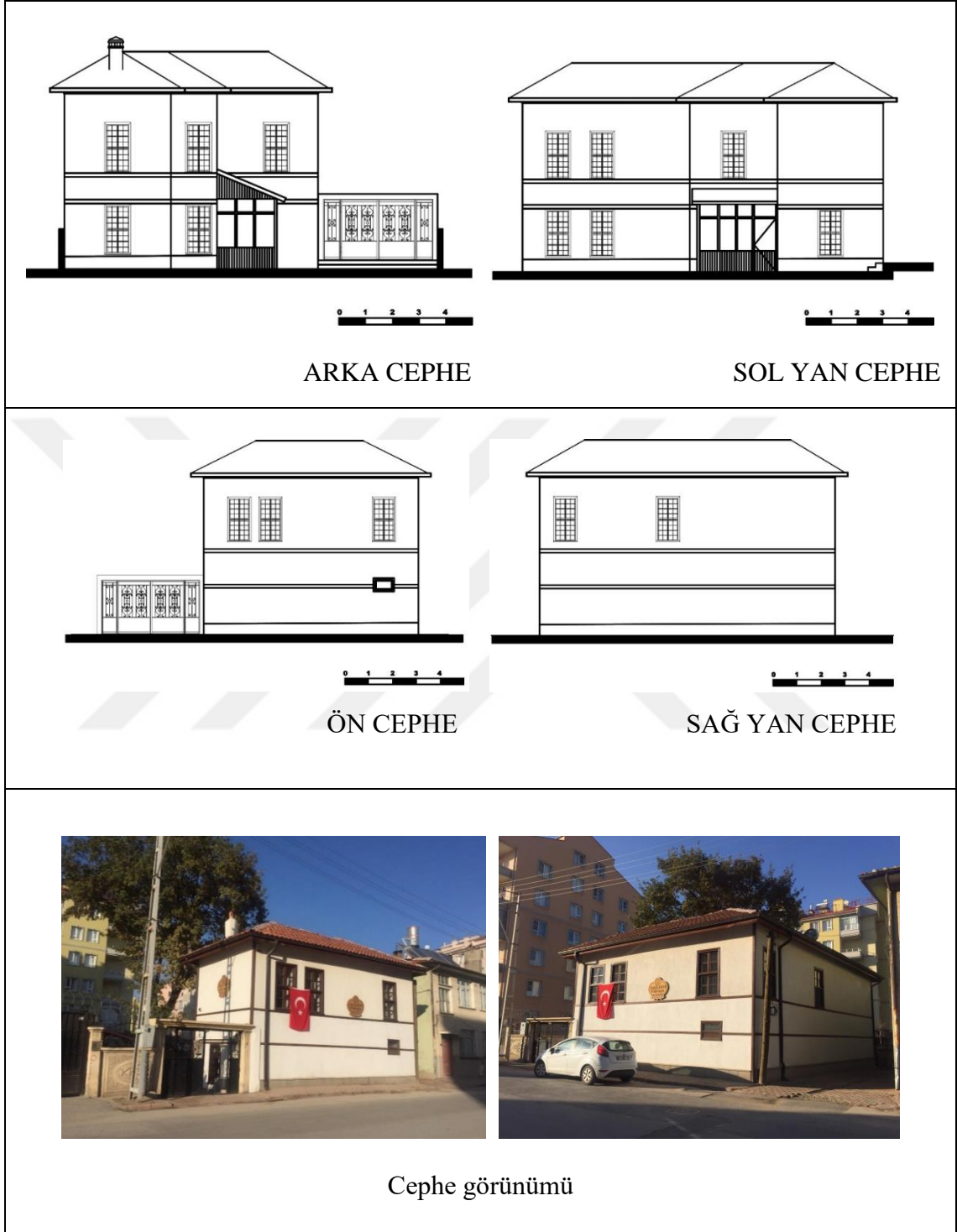

Şekil 4.14. İşgalaman Emekli Konağı konumu [Google Earth 2019]

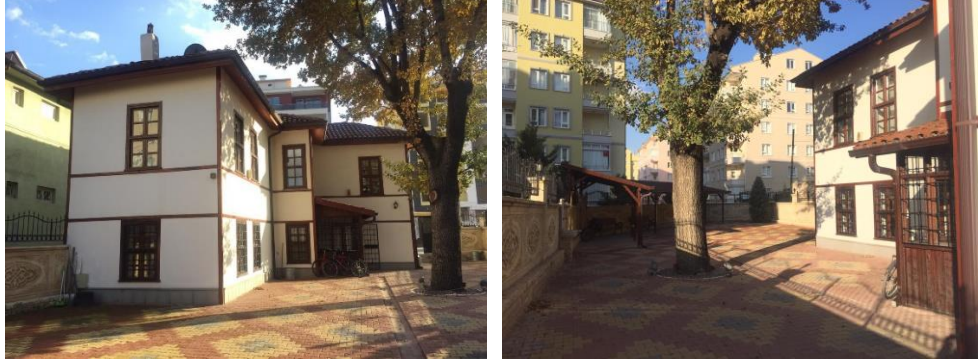
Yapı Zemin katta girişin sağında çay ocağı olarak kullanılan mutfak alanı, hemen yanında wc alanı ve zemin katta bulunan odadan oluşmaktadır. İkinci katta ise üç ayrı odası bulunan yapı toplamda dört odalı bir plana sahiptir. Üst kata ulaşım girişin karşısındaki merdivenle sağlanmaktadır.

Şekil 4.15. İşgalaman Emekli Konağı plan ve görünüş çizimleri [58]

Şekil 4.16. İşgalaman Emekli Konağı görünüş çizimleri ve cephe fotoğrafları [58]

Cephe görünümü ve Emekli konağı girişi

Emekli konağı iç mekan görünüşü

Emekli konağı iç mekan görünüşü

Şekil 4.17. İşgalaman Emekli Konağı cephe görünüş ve iç mekan fotoğrafları [58]

Yer Seçimi: Emekli konağının konumu Şeyhulema Recepağa Caddesi üzerinde yer almaktadır. Konak eski bir konutun restorasyon geçirmesiyle işlev görmektedir. Konağın kendine ait bahçesi bulunmaktadır. Kullanıcılar burayı uygun hava koşullarında bahçede oturarak değerlendirmektedir. Fakat kullanıcıların konağa erişiminde çözüme varılamamıştır.

Yatay ve Düşey Sirkülasyon Elemanları: Konağın girişinde bulunan ve yine konağın içerisinde üst kata ulaşımı sağlayan merdivenlere herhangi bir çözüm getirilmemiş merdiveni destekleyen asansör, rampa gibi elemanlara yer verilmemiştir. Yine mekan içerisinde yer alan merdiven basamaklarında yeterli basamak yüksekliğine sahip değildir [Şekil 4.17.].

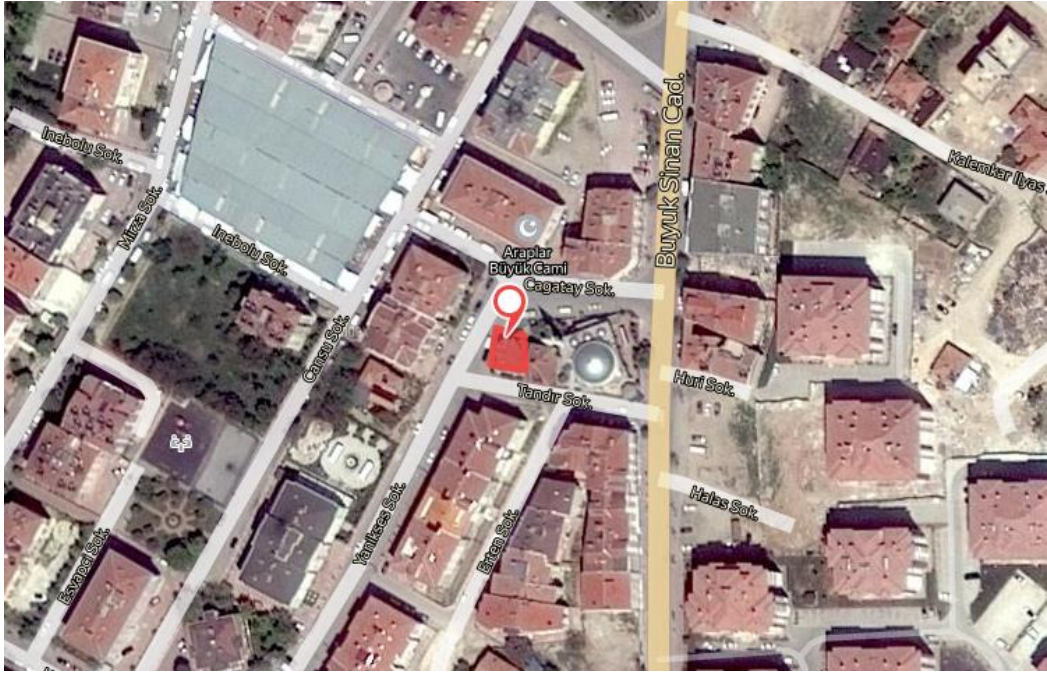
Sosyal Alanlar Ortak Alanlar: Şekil 4.17.'de görüldüğü gibi konağın içerisinde yer alan odaların düzenlenmesiyle oluşturulan oturma alanları zemin katta 1, üst katta da 3 adet olmak üzere toplam 4 odadan oluşmaktadır. Üst katta bulunan odaların merdiven kullanımının kullanıcıya güçlük oluşturması nedeniyle ve merdiven basamak yüksekliklerinin de uygunsuzluğu, genişliklerinin de dar olması nedeniyle kullanıcılar genellikle alt kattaki odayı kullanmaktadırlar [Şekil 4.17.].

Islak Hacimler: Konakta zemin katta yer alan wc alanı girişin sağında merdivenin yanında konumlandırılmıştır. İki kabin ve bir lavobo yer almaktadır. Kabinlerden biri klozet diğeri alaturka olarak düzenlenmiştir. Tasarım kriterleri göz önünde bulundurulduğunda girişlerin kullanıcıya uygun ölçüde olmadığı tuvaletlerdeki ekipmanında yetersiz olduğu gözlemlenmektedir.

Bağlantı Elemanları: Konağın ana girişinde yer alan basamakların tutunma barı ve korkulukla desteklenmediği görülmektedir. Ayrıca konağın içerisindeki girişlerde kapılarda yer alan eşiklerde kullanıcı açısından engel oluşturmaktadır.

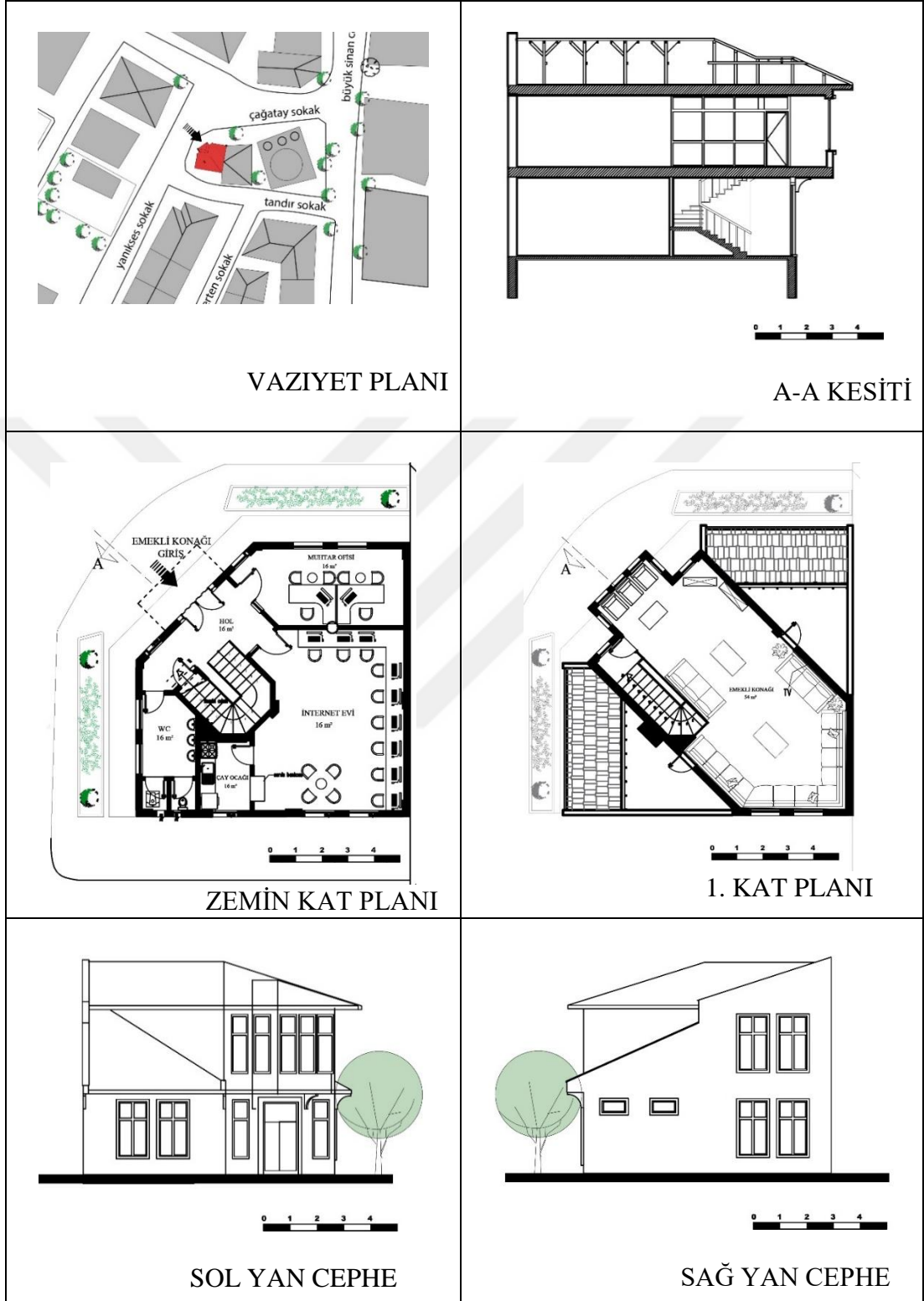
4.4.4. Büyüksinan Emekli Konağı

Büyüksinan Emekli konağı, Karatay ilçesi Büyüksinan Caddesi Çağatay Sokakta yer almaktadır. Yapı 2009 yılında Karatay Belediyesi tarafından sosyal tesis olarak yapılmıştır. Yapının doğusunda Araplar Büyük camii, Batısında pazar alanı ve yakın çevresinde okul, market, camii, çeşitli ticari dükkanlar, konutlar yer almaktadır. Yapı iki katlı olmakla birlikte internet evi ile birlikte kullanılmaktadır. Çevresinde 5-6 katı geçmeyen yapılar yer almaktadır. Yapının yakın çevresinde Büyüksinan Caddesi, Ankara Caddesi, Karakayış Caddesi ve Fetih Caddesi gibi trafik yoğunluğuna sahip caddeler yer almaktadır [Şekil 4.18.]. Emekli konağı tek başına oluşturulmuş yapılara örnektir. Yapı görünüm itibari ile eski Konya evlerini andırsada betonarmedir. Bahçesi olmayan yapının girişin sağında ve solunda bitkilendirme yapılmıştır.

Şekil. 4.18. Büyüksinan Emekli Konağı Konumu uydu görüntüsü [Google Earth-2019]

Yapı iki katlı olup toplamda alanı 133 m² dir. Yapı zemin katta kare ve sol köşesi kırık olarak planlanırken üst katta uzun ince uzun bir plan olarak düzenlenmiştir. Zemin katta giriş, WC, internet evi, çay ocağı ve muhtar ofisi bulunmaktadır. Kullanıcılar üst katta bulunan emekli konağını kullanmaktadır. Toplam alanı 54 m²'dir [Şekil 4.19.].

Şekil 4.19. Büyüksinan Emekli Konağı vaziyet ve plan çizimleri [58]

Cephe görünümü

Emekli konağı iç mekan görünümü

Bilgisayar salonu ve çay ocağı görünümü

Şekil 4.20. Büyüksinan Emekli Konağı ve içmekan fotoğrafları [58]

Yer Seçimi: Konak Yanıkses sokak ve Çağatay Sokağın kesiştiği köşede yer almaktadır. Buradaki kullanıcılar civar konutlardan gelen katılımcılardan sağlanmaktadır. Ayrıca yine toplu ulaşım araçlarıyla da ulaşım sağlanabilmektedir. Kendine ait bahçesi yada herhangi bir açık alanı bulunmamaktadır. Emekli konağı ayrıca konum itibarıyla de çevresindeki konutların arasında kalmıştır.

Yatay ve Düşey Sirkülasyon Elemanları: Üst kata çıkan merdiven girişin hemen karşısında yer almakta ve ulaşım sadece merdiven ile sağlanmaktadır. Emekli konağı içerisindeki merdiven boşluğunda alüminyum panellerle kapatılmıştır.

Sosyal Alanlar Ortak Alanlar: Mekan açık olarak düzenlenmiştir. Konağın içerisi sedir şeklinde düzenlenmiş oturma alanı ve oturma grubu olarak düzenlenmiş iki ayrı açık alan yer almaktadır. Zeminde ise laminat parke olarak kaplanmış üzerinde de dekoratif amaçlı, mekan içerisindeki orta sehpa alanının altında kilimler yer almaktadır [Şekil 4.20.]. Duvarlarda ise açık renk boya uygulanmıştır. Mekanda yer alan iki kapı ise kullanılmamaktadır ve çatı aralığına çıkan bölümler olarak kapatılmıştır.

Yapının üçgen olan köşesi sedir ile döşenmiştir. Diğer oturma birimleri ise kanepe ve koltuklardan oluşturulmuştur. Mekan genel olarak ise zeminde seramik kaplama, duvarlarda sıva üzeri boya ve yapı genel itibarıyla de betonarme olarak yapılmıştır. Mekan içerisinde oturma alanının dışında kitaplık bulunmaktadır. Burada kullanıcıların okuyabileceği daha çok dini kitapların yer aldığı bir köşe bulunmaktadır.

Islak Hacimler: Tuvaletlerden biri alaturka diğeri klozet olmak üzere iki tuvalet bulunmaktadır. Burada Zemin ve duvarlar seramik olarak kaplanmıştır. Lavabo ve tuvaletlerde herhangi bir tutunma barı bulunmamaktadır. Ayrıca tuvaletlerin de zemin katta bulunması kullanıcılara engel teşkil etmektedir.

Bağlantı Elemanları: Konağın ana girişi kuzeyde yer almaktadır. Ayrıca konağa ulaşımında oluşturulan bir basamakta tekerlekli sandalye kullanıcılarına ve fiziksel engeli olan kullanıcılara engel teşkil etmektedir. Mekan içerisinde doğal aydınlatmayı sağlayan camlar mekanın kısa krnarlarında yer almaktadır [Şekil 4.20.]. Pencerelerin küçük ve az sayıda olması da yetersiz kalmaktadır.

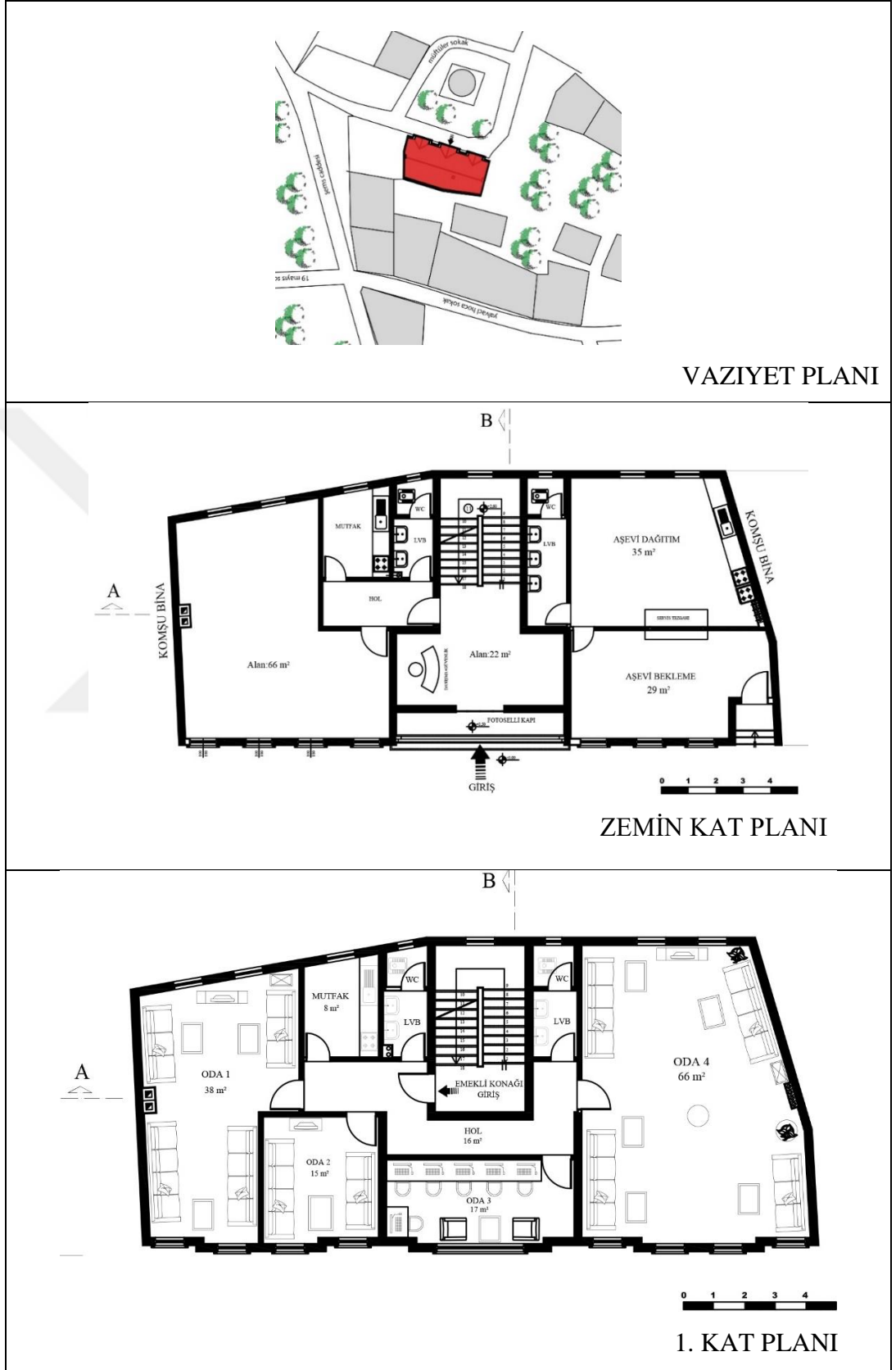
4.4.5. Zenburi Emekli Konağı

Zenburi Emekli Konağı konu olarak merkeze diğer emekli konaklarından daha yakın yer almaktadır. Şemsi Tebrizi sosyal tesisi içerisinde birinci katta yer almaktadır. Yapı Şems Camii türbesi ne yakın, yine adını taşıyan zenburi camii yanında yer almaktadır. Trafik yoğunluğu fazla olan şekil 4.21.'de görüldüğü gibi batıda Ankara Caddesi, kuzeyde Seltan Veled Caddesine, doğuda İstanbul Caddesi ve güneyde ise Mevlana Caddesinin yer aldığı konumda, Tercüman Baba Sokakta yer almaktadır. Konak Şemsi Tebrizi Cami, yakınındaki yer alan ortaokul ve birçok ticari dükkann yer aldığı oldukça kalabalık bir konumdadır.

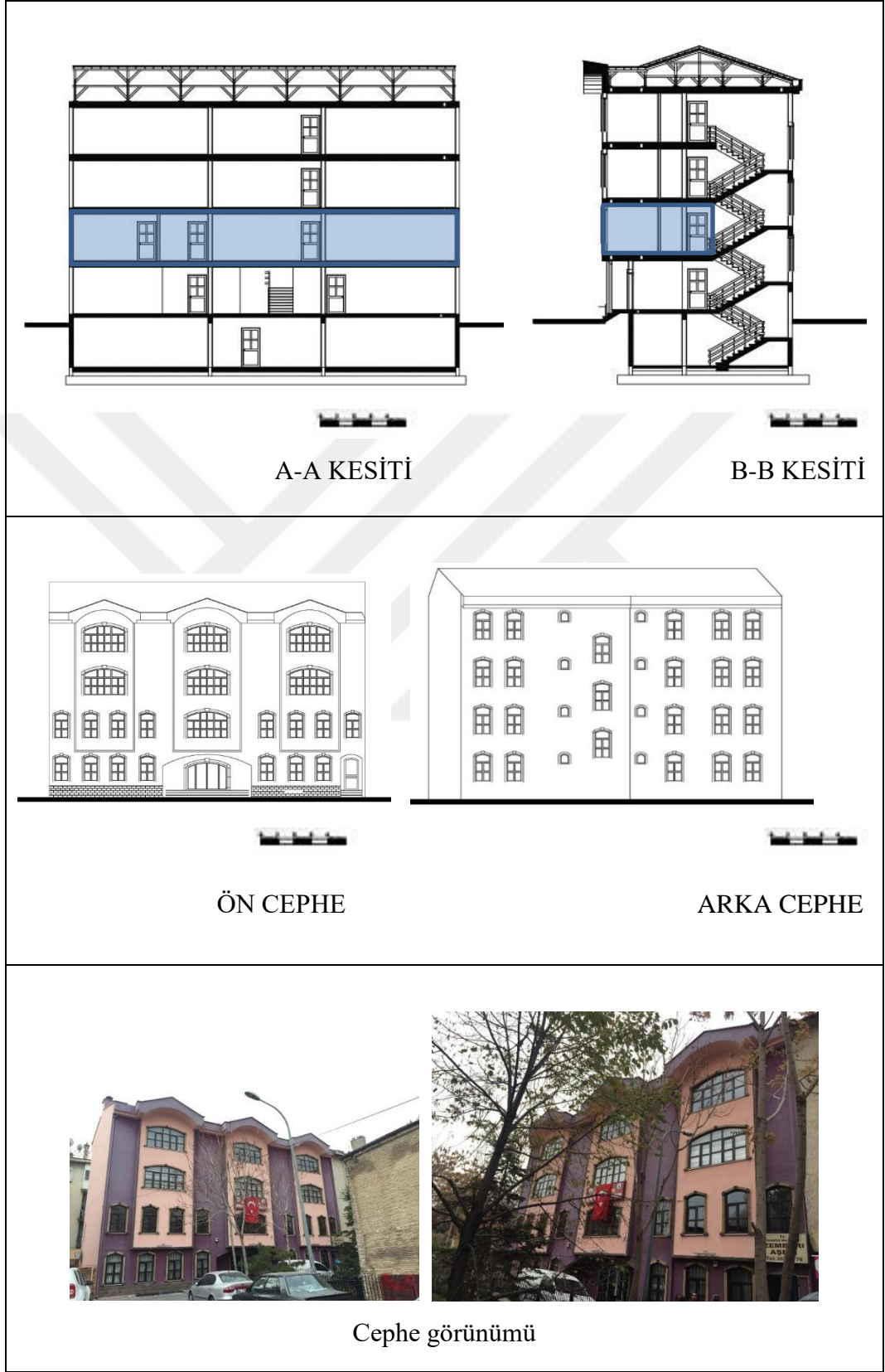

Şekil 4.21. Zenburi emekli konağı uydu görüntüsü [Google Earth 2019]

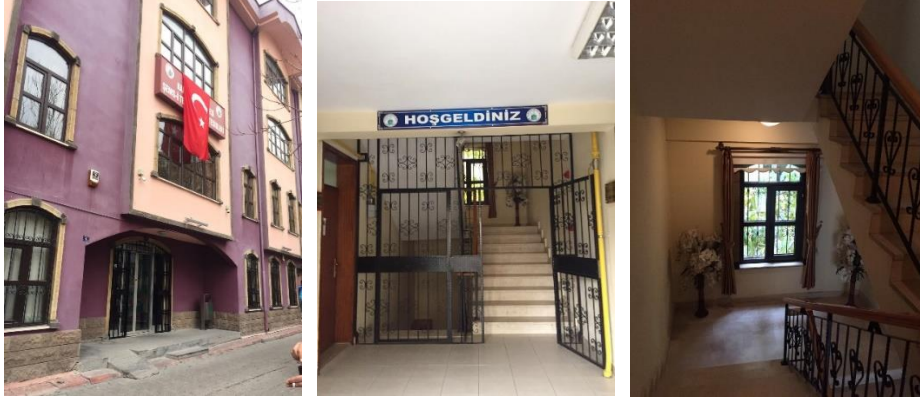
Yapı 4 kattan oluşmaktadır. Merkezde yer alması nedeniyle kullanıcı yoğunluğu en fazla olan emekli konaklarından biridir. Kulancılar civardaki konutlardan gelmekte ve kullanıcılar buraya kendi ulaşım imkanlarıyla farklı yerlerde katılım sağlamaktadır. Yaklaşık kullanıcı sayısı belirli dönemlerde 30-35 kişiye kadar da artmaktadır. Emekli konağı sonradan dönüştürülen konaklara örnektir. Yapı önceden apartman olarak kullanılan yapı dönüştürülmüştür. Konak odalardan oluşmaktadır. Konak üç odadan oluşmakta ve odalardan biri de bilgisayar kullanımı için ayrılmış bir odadır. Emekli konağı yapının birinci katında yer almaktadır. Zemin katta ise belediyeye ait aşevi, diğer katlarda da belediyeye ait eğitim kurumları yer almaktadır.

Şekil 4.22. Zenburi Emekli Konağı vaziyet ve plan çizimleri [57]

Şekil 4.23. Zenburi Emekli Konağı kesit ve görünüş çizimleri [57]

Cephe görünümü ve Emekli konağı girişi

Emekli konağı iç mekan görünümü

Emekli konağı iç mekan görünümü

Şekil 4.24. Zenburi Emekli Konağı ve içmekan fotoğrafları [58]

Yer Seçimi: Emekli konağı konumu Şems Caddesi üzerinde Tercüman Baba Sokakta yer almaktadır. Yakınlarında konut alanlarının yer aldığı bir sokakta yer konumlandırılmıştır. Önceleri bir konut olarak kullanılla bir apatman dairesidir. Trafik ve yaya yoğunluğununda fazla olduğu bir konumda yer alan konak, çevresinde de yoğun bir yapılaşma vardır. Kendisine ait ya da yakınlarında da bir park bahçe bulunmamaktadır [Şekil 4.22.].

Yatay ve Düşey Sirkülasyon Elemanları: Konak binanın 1. Katında yer almaktadır. Binada asansörün bulunmaması da kullanıcılar açısından uygun ve konforlu değildir. Yine merdiven kollarının da çift taraflı olması da gerekmektedir.

Sosyal Alanlar Ortak Alanlar: Emekli konağı işlev değiştirmiş bir bina olduğu için de farklı bir mekan kurgusuna gidilmemiş mevcutdaki plan korunarak içerisine oturma elemanları ve ekipmanlarla tamamlanmaya çalışılmıştır. Oluşturulan mekanlar yine aynı tasarım felsefesi ile tamamlanmış oturma birimleriyle tamamlanmıştır. Toplamda dört oda olan mekanda odalardan üç tanesi emeklilerin kullanımına açık biri de internet kullanımı için düzenlenmiştir [Şekil 4.22.]. Farklı bir eylem için düzenlenilmeyen mekan birimleri sadece oturup vakit geçirme eyleminin gerçekleştirebileceği alanlarla sınırlanmıştır.

Islak Hacimler: Konağın içerisinde iki farklı wc alanı oluşturulmuştur. Şekil 4.22.'de de görüldüğü gibi bunların biri alaturka diğeri klozetin yer aldığı tuvaletlerin yer almaktadır. Kullanılan ekipman ve malzemelerin ise yetersiz ve eksik olduğu da görülmektedir. Zeminde kullanılan seramikse yine çeşitli kazlara sebebiyet verebilir.

Bağlantı Elemanları: Ana giriş binanın kuzeyinde ve diğer birimlerle aynı girişten sağlanmaktadır. Girişte birkaç basamağın yer alması ve herhangi bir rampa ya da başka bir ulaşım aracının olmaması da engel teşkil etmektedir [Şekil 4.22.].

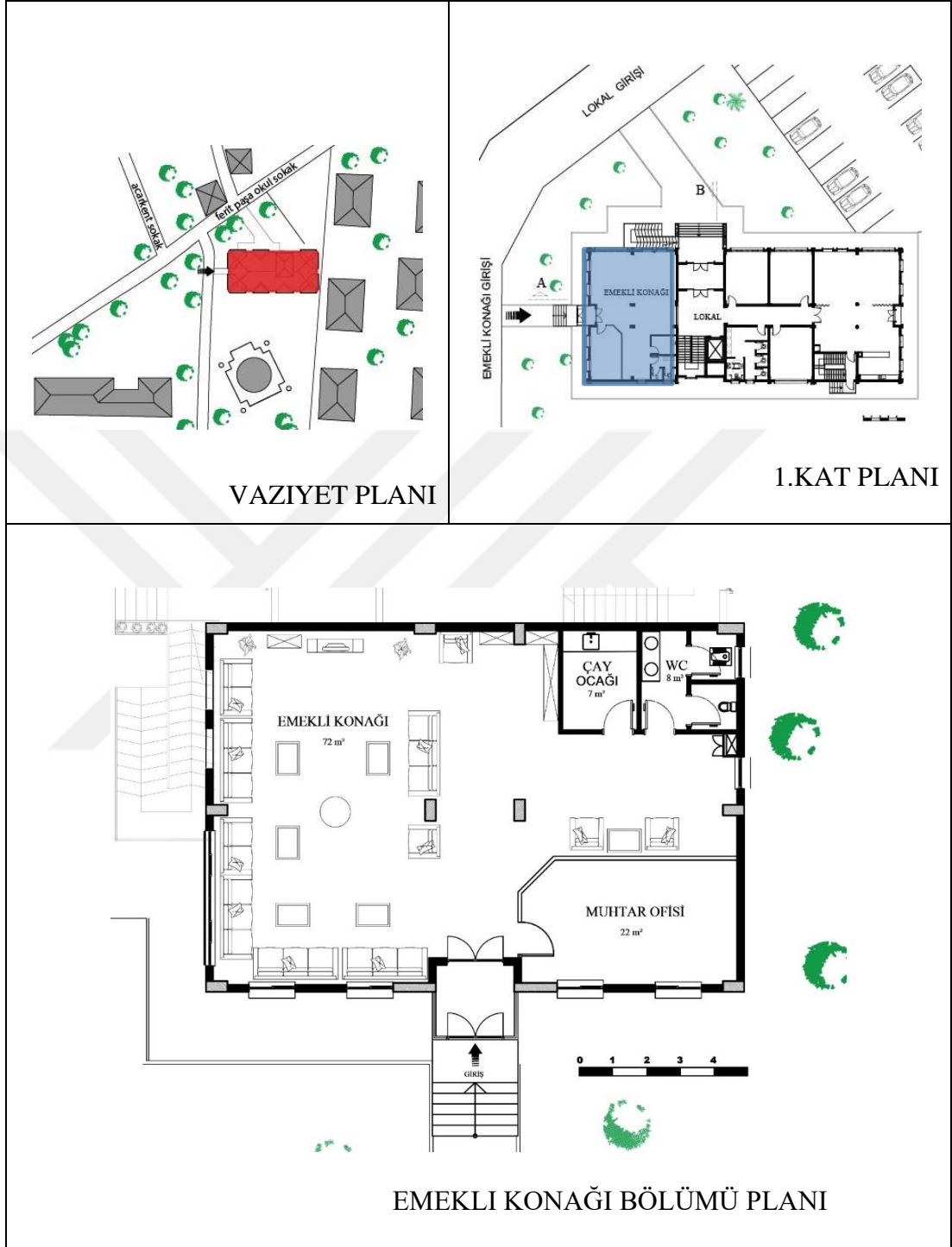
4.4.6. Çelebi Emekli Konağı

Çelebi emekli konağı Karatay belediyesi tarafından 2018 yılında sosyal tesis olarak inşa edilmiştir. Yapı toplam alanı 1725 m²'dir. Yapı 2 katlı ve birde bodrum katı bulunmaktadır. Konum itibari ile Aslanlı Kışla Caddesi gibi trafik yoğunluğu olan ulaşımın sağlanabileceği bir konuma sahiptir. Yapının çevresinde Güney de Çelebi cami, Batı da ilkokul vey akın çevresinde konutlar yer almaktadır. Ayrıca Mevlana kültür merkezi, yakın çevrede yer alan müze ve sanat merkezlerine yakındır. Yapı sosyal tesis içerisinde yer alan yapılara örnektir. Sosyal tesis çerisinde yer alan Emekli konaklarının tümü aynı şekilde kurgulanmıştır. Yapı sosyal tesisin Zemin katında bulunmaktadır. Diğer katları da Karatay Belediyesinin KOMEK eğitim merkezi olarak kullanılmaktadır.

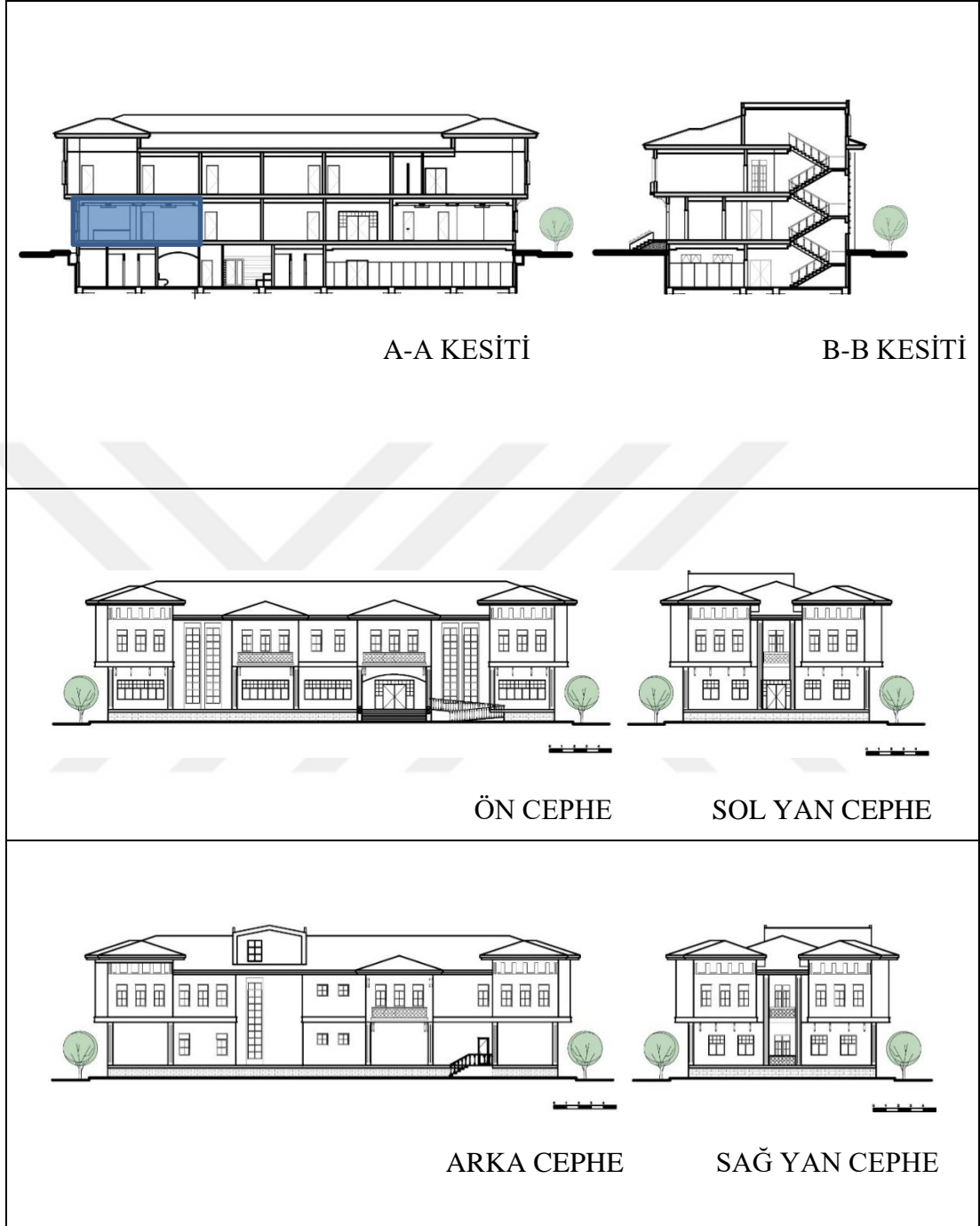

Şekil 4.25. Çelebi Emekli Konağı konumu [Google Earth 2019]

Yapı görünüm itibari ile eski cumbalı Konya evlerini andırmaktadır. Betonarme olan yapı cephesinde söve ve ferforjeler ile süslenmiştir. Kendine ait küçük bir bahçesi ve otoparkı bulunmaktadır.

Şekil 4.26. Çelebi Emekli Konağı vaziyet ve plan çizimleri [58]

Şekil 4.27. Çelebi Emekli Konağı kesit ve görünüş çizimleri [57]

Cephe görünümü ve Emekli konağı girişi

Emekli konağı ve içerisindeki muhtar ofisi

Çay ocağı ve wc alanları

Şekil 4.28. Çelebi Emekli Konağı ve içmekan fotoğrafları [58]

Yer Seçimi: Enekli konağı Aslanlı Kışla Caddesi gibi trafik yoğunluğuna sahip bir cadde üzerinde, sosyal tesis içerisinde ayrılmış bölümde yer almaktadır. Konak ve cadde arasında yoğun trafik gürültü ve görüntüyü kesen Çelebi Cami yer alır. Sınırlandırılmış bir bahçe ve otopark alanı olan bir alan içerisinde yer almaktadır.

Yatay ve Düşey Sirkülasyon Elemanları: Konak sosyal tesisin içerisinde zemin katta yer almaktadır. Kullanılan tek merdiven konağın girişinde yer alan birkaç basamaklık merdivendir. Konağa girişte ise başka bir ulaşım aracına da yer verilmemiştir.

Sosyal Alanlar Ortak Alanlar: Açık ve tek mekandan oluşan mekan oturma birimleriyle düzenlenmiştir. Mekan içerisinde yine tv ünitesi küçük bir kütüphane alanı bulunmaktadır. Sade bir tasarım uygulanan mekanda açık renk duvarlara yer verilmiş, zeminde de açıkren parke tercih edilmiştir. Ayrıca konağın girişin sağında yer alan muhtar ofisi de bir paravanla bölünmüş mekan içerisinde bir bütündür.

Islak Hacimler: Konakta girişin sağında bulunan wc alanında 2 kabinin bulunduğu biri klozet diğeri alaturka olmak üzere iki kabin bulunmaktadır. Kullanıcıların yaş ortalaması da düşünüldüğünde alaturka tuvalet kullanımının uygun olmadığı ve klozet kabininde de uygun ekipmanın olmadığı gözlemlenmektedir.

Bağlantı Elemanları: Yapının kendine iki girişi bulunmaktadır. Lokal girişi ve emekli konağı girişi farklıdır. Emekli konağına ulaşım birkaç basamak merdiven ile sağlanmaktadır.

4.5. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Emekli konakları ve konakların mimari özellikleri görsel ve yazılı kaynaklar kullanılarak konakların mekansal analizi rapor edilmiştir. Konya/Karatay ilçesi ile sınırlandırılan çalışmada seçilen 6 emekli konağı, belirlenen kriterler doğrultusunda küçükten büyüğe doğru sıralanarak incelenmiştir. Ele alınan tasarım ve mekan analizi kriterleri altında şu şekilde bir sonuca varılmıştır:

Yer Seçimi

Emekli konaklarının konumlarına bakıldığında genelde cami yanlarında ve mahalle aralarında konumlandırılmıştır. Ulaşım kriteri göz önünde bulundurulduğunda da çoğuna ulaşım çevredeki kullanıcıların erişebileceği mesafede olduğu gibi farklı ulaşım imkanında mümkün olduğu konumdadır. Fakat bazı emekli konaklarının mahalle aralarında kalması, yeterli açık alanının bulunmaması ve uygun olmayan binalarda konumlandırılması, bununla birlikte gerekli tasarım gereksiniminin sağlanamaması gibi sorunlara yol açmıştır. Oysa konakların kendilerine ait park ya da bahçesinin bulunması kullanıcıların durağan ve içe dönük mekanlarda kalmak yerine farklı mekan ihtiyaçlarını da sağlayacaktır. Bu gibi oluşturulabilecek alanlar kullanıcıları hem psikolojik hem de fiziksel olarak rahatlamlarına yardımcı olacaktır. Mekanların bu gibi kriterler göz önünde bulunarak konumlandırılacağı yerler kullanıcı açısından daha doğru ve uygun olacaktır. Şekil 4.29.'da görüldüğü gibi tek katlı, park içerisinde ya da kendine ait bahçesi olan konaklar kullanıcı açısından daha uygundur.

Şekil 4.29. Keçeciler ve Zenburi emekli konaklarının buldukları konum açısından karşılaştırılması

Yatay ve Düşey Sirkülasyon Elemanları

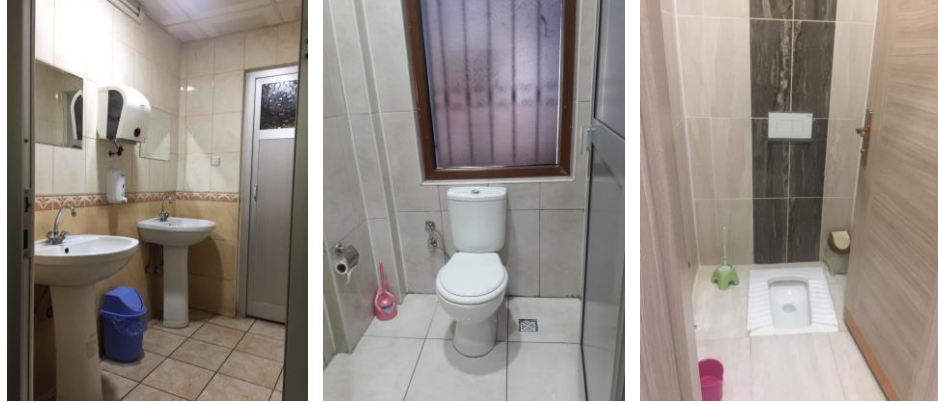
Konakların farklı binalarda oluşturulması da mekanlardaki yatay ve düşey sirkülasyon kontrolünün sağlanmasına neden olmuştur. Genel olarak konaklara bakıldığında merdivenle ulaşımın sağlandığı çok katlı yapılarda asansör kullanılmaması ve rampalara yer verilmemesi kullanıcılar açısından engel teşkil etmesiyle beraber mekanların kullanıcı yoğunluğunu etkilemiş, kullanıcıların çok katlı, asansör bulunmayan yapıları tercih etmediği de gözlemlenmiştir. Yaş gurubu da göz önünde bulundurulursa merdivenlerin asansör ve rampalarla desteklenmesi, koridorlarda ve yine merdivenlerde çift taraflı tutunma barlarıyla desteklenmesi uygun ölçü ve ölçekte düzenlenmesi, bedensel engeli olan ya da tekerlekli kullanıcıların mekan içerisinde kolaylıkla hareket etmesine, emekli konaklarına olan talebinde artmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca buralarda seçilecek malzemelerin kayma, düşme gibi kazalarında engelleyecek şekilde olması gerekmektedir.

Sosyal Alanlar Ortak Alanlar

Genel olarak emekli konaklarında tek ve açık bir mekan tasarımına gidilmiş ve burada kullanıcıların oturup vakit geçirebileceği şekilde düzenlenmiştir. Burada uygulanan kısıtlayıcı tasarım tek mekandan oluşan açık bir alanda oturma birimlerinin yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Fakat farklı mekan birimlerinin eklenmesi kullanıcıların vakitlerini daha iyi ve kaliteli geçirmelerine de yardımcı olacaktır. Ayrıca mekanlardaki renk, malzeme seçimlerinin günümüz tasarım kriterlerine uygun yaş grubu da göz önünde bulundurularak uygun şekilde güncellenmesi önerilmektedir.

Islak Hacimler

Islak hacilere bakıldığında genel olarak kullanıcılara uygun şekilde malzeme seçimi, uygun ölçü ve ölçekte olmadığı, tuvaletlerde de gerekli ekipman sağlanmadığı tutunma barlarının olmadığı görülmektedir [Şekil 4.30.]. Mutlaka klozet kullanılmalı ve uygun ölçülerde yerleştirmelidir. Buralarda uygulanacak tasarımın önemi yaşanacak kazaların önlenmesine yardımcı olacağı gibi bedensel engeli olan kullanıcılarında kullanımını kolaylaştıracaktır.

Şekil 4.30. Zenburi, Çelebi ve Keçeciler Emekli konaklarının wc görüntüleri

Bağlantı Elemanları

Bağlantı elemanları olarak girişler, kapı ve pencereler konaklara ulaşımı kolaylaştıracak, mekanı tamamlayıcı elemanlardır. Girişlerin açık algılanabilir, kolay erişilebilir olması gerekmektedir. Konaklardaki ana girişlere bakıldığında bazılarının merdivenli olması erişimi zorlaştırmaktadır. Ayrıca gerekli ölçülere dikkat edilerek tasarlanması da gerekmektedir. Kapı seçimlerinde çarpma cam kapılardan kaçınılmalı ve uygun ölçülerde olması gerekmektedir. Şekil 4.31.'de Zenburi Emekli konağı girişinde kullanılan sensörlü cam kapı ve İşgalaman Emekli konağındaki wc girişinin merdivenin yanında konumlandırılması, uygun ölçüye sahip olmaması da kullanıcıların çeşitli kazalara yol açmasına sebebiyet verebilir.

Şekil 4.31. Zenburi Emekli Konağı ana girişi ve İşgalaman Emekli Konağı wc girişi

5. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Bireyler, yaşlılık dönemlerini temel ihtiyaçlarını karşılayacakları güvenli bir ortamda geçirmek isterler. Emniyetli, düzen gereksinimlerinin oluşturulduğu mekanların oldukça önemlidir. Gelecekte oluşturulacak mekanların bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmiş olması ve vakit geçirecekleri mekanların kısıtlanmış, içe dönük olması yerine, daha aktif zaman geçirecekleri yenilikçi mekanlar olması beklenmektedir. Bu mekanların sağlık ve güvenlik hizmetleri verilen birimler içerisinde olması önerilmektedir.

Son yıllarda yaşlılar için yapılan mekanlarda büyük değişikliklerin olduğu görülmektedir. Yaşlılar için tasarlanan mekanlarda bireylerdeki değişen eğitim, kültür ve gelir seviyesi yüksek yaşlılara hitap eden, mekan kalitesi yüksek iyi tasarlanmış yapılar oluşturulmaktadır. Yaşlı mekanlarında artık geleneksel barınma ve bakıma muhtaç olan kişilerin gittiği yerlerden ziyade aktif sosyal alanları ve hobi alanları olan mekanlar olarak tasarlanmaktadır. Bu mekanlara farklı bir bakış açısıyla tasarlanan mekanlarında dahil olmasıyla yaşlılık artık yaşamın tamamen son bulması, elden ayaktan düşme ve bireylerin çevrelerine yük olduğunu düşünmesi yerine kişiler artık yaşamlarını aktif ve kendilerini hala geliştirebildikleri bir evre olarak görebilmektedirler. Buna bir örnek olarak Konya/Karatay'da yer alan Emekli Konakları günlük kalıcı olmayan aktif yaşlıların vakit geçirdikleri mekanlar olarak oluşturulmuştur.

Konya/Karatay İlçesinde yer alan Emekli Konakları belediye tarafından inşaa edilip hizmete sunulmuş, emekliliğini doldurmuş kişilerin konaklara başvurmasıyla yararlandıkları bu hizmet Karatay Belediyesi tarafından ücretsiz olarak sunulmaktadır. Burada emekliler için ücretsiz hizmet verilen konaklarda saat 09.00 ve 17.00 saatleri arasında emekliler gelip, yine ücretsiz olarak çay kahve ve günlük gazete, belirli aralıklarla sunulan sağlık hizmetlerinden yararlanmaktadırlar. Emekli konakları Karatay İlçesi içerisinde mahalle aralarında konumlandırılmıştır. Kolay ulaşılabilir olması kullanılabilir mekanlar olmasına yardımcı olmuştur. Fakat emekli konakları mimari açıdan incelendiğinde yapıların sonradan dönüştürüldüğü ya da küçük ve yetersiz oldukları görülmektedir. Daha özelleştirici ve ergonomik olarak tasarlanmış olması gerekmektedir. Tarihi yapıların dönüştürülmesi yaşlıların eskiye olan

özlemlerini nostaljik olarak yansıtmış olsa da bu yapıların çok katlı olması ve içerisinde asansör bulunmaması ulaşım açısından büyük bir engel teşkil etmektedir [Şekil 4.17.]. Bu mekanların birçoğu bazı yapılarla beraber değerlendirilmiştir. Kullanıcıların, konaklara ulaşmaları, mekan içerisindeki hareketleri, fiziksel yeterlilikleride göz önünde bulundurulduğunda yeterli ekipman ve tasarımın olmadığı da görülmektedir. Yapıların tek bir plan tipine sahip olmaması, kullanıcıya yönelik çözümlerde farklılığa gidilmekle beraber yeterli çözüme varılamamıştır. Yapılara baktığımızda sadece erkeklerin kullanımına hizmet vermesi de cinsiyetçi bir ayrımı da ortaya koymaktadır.

Yapılarda genel olarak açık alan içerisinde düzenlenmiş olup wc ve çay ocağı gibi birimler bu açık alana bağlanmıştır [Şekil 4.1.]. Mekan içerisindeki ıslak hacimlerde de yeterli ekipmanın olmadığı ve kullanılan, klozet, lavabo gibi parçalarında kullanıcıya uygun kalite ve ölçülerde oluşturulduğu görülmektedir. Kullanıcılar oluşturulan bu açık mekanlarda genelde oturup, tv izleyip çay servisinden faydalanıp vakitlerini geçirmektedirler. Mekanlar genellikle içe dönük, farklı aktivitelerden uzak ve durağan olarak tasarlanmıştır. Oysa, burada oluşturulabilecek yaşlıların vakitlerini değerlendirebileceği faaliyetlerin olması ve yeterli alanla birlikte mekan kalitesinin artmasıyla daha verimli vakit de geçirebileceklerdir. Mekanların oluşturuldukları konumu da göz önünde bulundurulmasıyla konaklarda bahçe, açık alan ve park gibi nefes alınabilecek alanlarının olması yaşlıları da kapalı mekan algısından kurtarabilir. Emekli konakları içerisinde yer alan internet evleri ise yaşlıların birçoğunun bilgisayar kullanmayı bilmedikleri ve gerekli eğitim verilmediği için dışarıdan gelen öğrenci ve kişiler tarafından kullanılmaktadır. Bu mekanları çoğaltması, gelişmesi ve mekânsal olarak ergonomik ve yaşlıların engellerini de dikkate alarak ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanmış olması bu mekanlara olan ilginin artmasını ve daha bilinçli olarak kullanımı da beraberinde getirecektir.

Yapılar incelendiğinde kullanıcıların tek katlı ve camii yanında, park içerisinde konumlanmış erişimi kolay olan yapıları tercih ettiğide gözlemlenmiştir. Yapıların çok katlı ya da merdivensiz ve kapalı oluşu da kullanımı etkilemiştir. Yapıların içerisinde yer alan merdivenlerin kullanıcı tercihini etkilediği ve bu mekanlara olan talebin az olmasına neden olmuştur. Yaşlılık döneminin sınırlılıklarında göz önünde bulundurularak kısa süreli eğitimler ya da etkinliklerde uygulanabilir. Kullanıcıların

bu mekanları tercih etme sebeplerine bakıldığında boş vakit geçirmek için geldiklerini belirtmişlerdir. Bunun sonucunda mekanlarda oluşturulabilecek fiziksel ya da çeşitli sosyal aktivitelerde yaşlıların vakitlerini daha verimli geçirmelerine yardımcı olacaktır.

Yapılan araştırmalarda günümüz yaşlılarının hangi tür mekanlar ve nasıl mekanlarda bulunmaktan hoşlandıkları ortaya çıkmıştır ki yaşlılar toplumla iç içe kendilerini yalnız hissetmeden, sosyal alanlar içerisinde kendilerine yer edinmek istedikleri anlaşılmaktadır. Bunun nedeni geleceğın yaşlılarının daha bilinçli ve eğitimli olacıklarının bir göstergesidir.

KAYNAKLAR

- [1] Onur, B., Eyl. 2000. Gelişim Psikolojisi; Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm, İmge Kitabevi, Ankara.
- [2] İçli, G., 2010, Yaşlılar ve yaşlılığın değerlendirilmesi: Denizli İli üzerine niteliksel bir araştırma, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi / Elderly Issues Research Journal 2010(1):1-13, Pamukkale Üniversitesi
- [3] Prof Dr Servet Arıoğul, Hacettepe Üniversitesi Geriatri Bilim Dalı, Geriatriye Giriş
- [4] Ak, B., 1991, “Yaşlılık Psikolojisi”, Aile ve Toplum Dergisi, Sayı: 2, Cilt :1, Yıl:1.
- [5] Health at a Glance: Europe 2018 STATE OF HEALTH IN THE EU CYCLEP ?
- [6] Onat, Ü., 2002, “Gerontoloji, Geriatri ve Sosyal Hizmet”, I. Ulusal Geriatri Kongresi, 30 Ekim-3 Kasım 2002, Antalya
- [7] Kalıncara, V., 2011, Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi, Ankara, Nobel Akademi Yayıncılık
- [8] Görgün-Baran, A.(2003). Yaşlılığın anlamı üzerine niteliksel araştırma, II. Ulusal Yaşlılık Kongresi Bildiriler Kitabı içinde, (Ed. V. Kalıncara) Denizli, (s:121-139).
- [9] Tufan, İ., 2002, Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık, Aykırı Yayıncılık, İstanbul.
- [10] Dünyada ve Türkiye’de yaşlılara yönelik sosyal hizmetler, Yrd. Doç. Dr. Cihan SELEK ÖZ
- [11] Yıldız, A., 2013, Yaşlılık Ve Yaşlı Bakışı: Ömür Dediğin Programı Örneği, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya
- [12] Gezer, H., (2008), “Mekan ve Mekanın Algılanması”, Mimarlıkta Malzeme Dergisi, 2008/7: 33-42
- [13] Telatar, T., Özcebe, H., 2004, “Yaşlı Nüfus ve Yaşam Kalitelerinin Yükseltilmesi”, Türk Geriatri Dergisi, 2004; 7 (3): 162-165
- [14] ASPB, <http://eyh.aile.gov.tr/>, [Ziyaret Tarihi: 2018].
- [15] Alkan, M., 2008, Kullanıcı Faktörlerinin Huzurevi Tasarımına Etkisinin İncelenmesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- [16] TÜİK Sayı: 21520, www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=21520 [Ziyaret Tarihi: 2018].
- [17] Yılmaz Ş., 2010, Geleceğin Yaşlıları İçin İdeal Mekan Tasarımı, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

- [18] Konak, A., Çiğdem, Y., 2005, “Yaşlılık Olgusu: Sivas Huzurevi Örneği”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 2005 Cilt: 29 No:1 23-63.
- [19] Bozar, M., 2003, Huzurevleri ve Yaşlı Bakımevlerinde Dış Mekan Tasarımı: Ankara Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- [20] Kaplan, H., Kentsel Mekanların Erişebilirliği ve Okunaklılığını Sağlamada Kentsel Tasarımın Bir Bileşeni Olarak Engelsiz Tasarım, Dosya 04, TMMOB Mimarlar Odası Ankara şubesi, ss. 51-62, 2007
- [21] ÇULLU, M.
<https://docplayer.biz.tr/133388787-Yatay-ve-dusey-sirkulasyon-elemanlari-ins-404-mimarlik-bilgisi-yatay-ve-dusey-sirkulasyon-elemanlari-yatay-sirkulasyonu-saglayan-elemanlar.html>
- [22] Çağlayan Gümüş, D., Türkiye’de Engelliler İçin Ulaşılabilirlik Mevzuatı, Dosya 04, TMMOB Mimarlar Odası Ankara şubesi, ss. 18-22, 2007.
- [23] Engelliler için evrensel standartlar kılavuzu
https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/9260/mod_resource/content/0/engelliler-icin-evrensel-standartlar-kilavuzu.pdf
- [24] Çakır, D., 2004, 65 Yaş Üstü Kullanıcıların Fizyolojik, Psikolojik ve Sosyo-Ekonomik Gereksinimlerine Göre Yaşlı Yurtları Tasarlama Kriterlerinin Belirlenmesi ve Diyarbakır Merkez Huzurevi’nde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- [25] Akbay, E., 1998, Yaşlıların Sosyo-Kültürel Yapılarına, Ekonomik Düzeylerine, Geçmişte Buldukları Ortamlara Bağlı Olarak Mekânsal Beklentilerinin Trabzon Huzurevi Örneğinde İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- [26] Building Regulations-2000 (Revised 2004) England and Wales Access to and use of Buildings Approved Document
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/540330/BR_PDF_AD_M1_2015_with_2016_amendments_V3.pdf
- [27] KTMMOB Mimarlar Odası Engelli Standartları Kent ve Binalara Yönelik Uygulama Kriterleri <http://www.girnebelediyesi.com/wp-content/uploads/2016/12/engelli-standartlari.pdf>

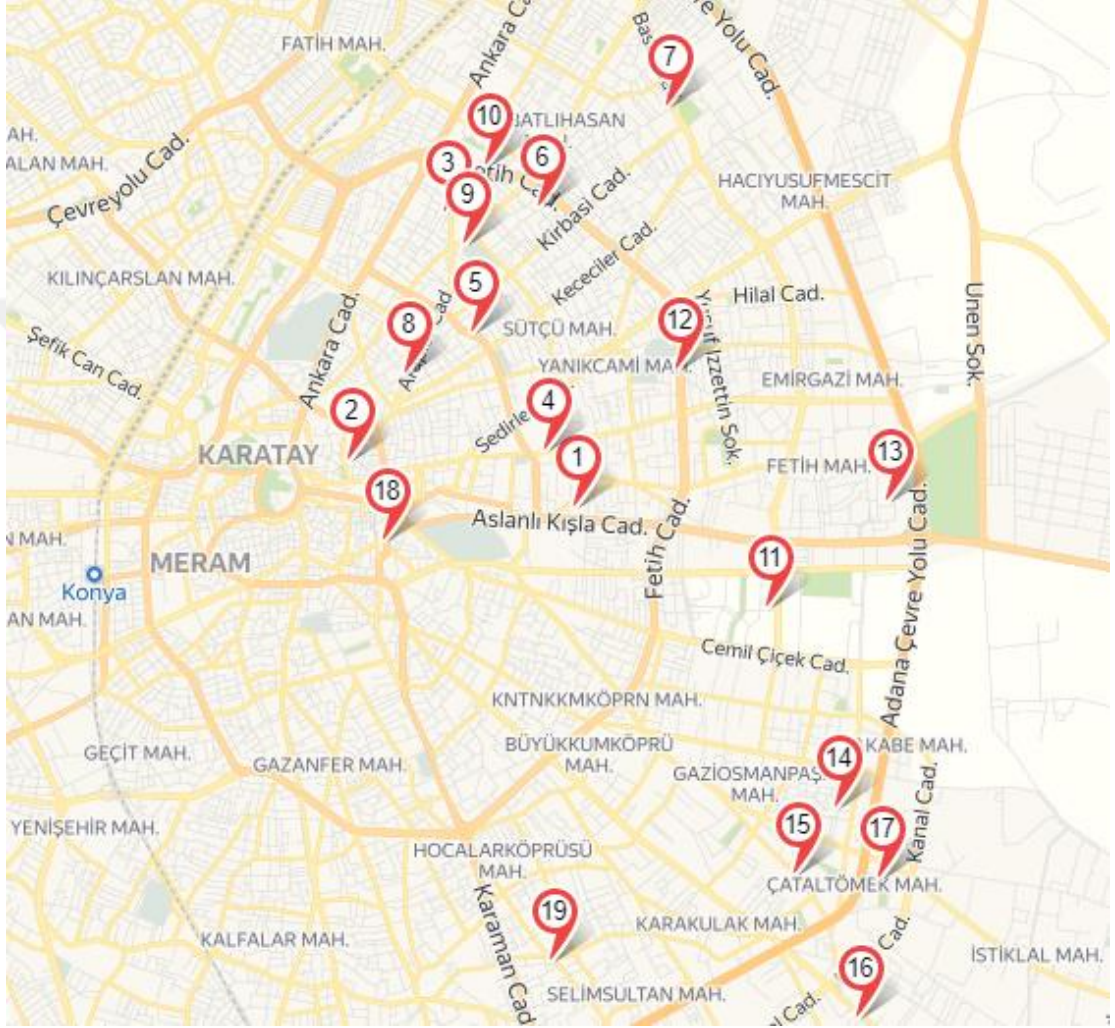
- [28] Sürmek, Ş., (1988), Yaşlılara ve Özürlülere Uygun Evler- Tasarımlar, Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Yayınları 3.
- [29] Canatan, A., 2008, “Toplumsal Değerler ve Yaşlılar”, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi
- [30] Düşey sirkülasyon araçları
http://static.ohu.edu.tr/uniweb/media/portallar/mimarlik//sayfalar/15871/mmv4fyt_h.pdf
- [31] Bozar, M., 2003, Huzurevleri ve Yaşlı Bakımevlerinde Dış Mekan Tasarımı: Ankara Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- [32] Yılmaz, Ö., (2004), Mimari Mekanda Görsel Algı ve Manipülasyon İlişkilerinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- [33] Dönümcü, Ş., (2006), “Yaşlı ve Sosyal Hizmetler”, Türk Fizik Tıp Rehabilitasyon Dergisi, 2006; 52 (Özel Ek A): A42-A46
- [34] Tanmaz Ziplar, Ü., Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi 6(2): 173-194, Dünya ve Türkiyede yaşlılık hizmetleri
- [35] Demirkan T. G., 2011(1-2):28-43, Yaşlı Sorunlarını Araştırma Dergisi, Bozok Üniversitesi Yaşlı Barınma Mekanlarında Tasarımın Gelişmesi
- [36] Durgun, B., Tümerdem, Y., 1999, “Kentleşme ve Yaşlılara Sunulan Hizmetler”, Geriatri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, Sayfa: 116
- [37] Doç. Dr. Şenay Gökbayrak, Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar, Risk Gruplarına Yönelik Sosyal Politikalar
- [38] Pakdil, O., 1992, Yaşlılık Sorunları ve Yaşlılara Sağlanan Servisler [İngiltere Örneği], Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı İşbirliği, İstanbul.
- [39] Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde, 2011, 633 Sayılı KHK Mad. 10
- [40] Kılıç, Ramazan, 2015, Osmanlı Toplumunda Kahvehaneler, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir
- [41] <https://islamansiklopedisi.org.tr/kahvehane>
- [42] İstanbul’da bir kahvehane <https://www.thmhaber.com/osmanlida-kahvehane-kulturu-haber-204399> [ziyaret tarihi 2019]

- [43] Işın E., 2007, Osmanlı'da Bir Devrim; Kahvehaneler, 18 Eylül 2007,
http://www.mimarizm.com/makale/osmanli-da-bir-devrim-kahvehaneler_113339
- [44] Aybegüm Ersoy, A., 2018, Yozgat Merkez Osmanpaşa Bucağı Köylerindeki Köy Odaları, Gazi Üniversitesi, Sanat Tarihi Anabilimdalı, Yüksek Lisans Tezi
- [45] Ersoy, G. A., 2018, Yozgat Merkez Osmanpaşa Bucağı Köylerindeki Köy Odaları, Yüksek Lisans Tezi Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara.
- [46] Köy odası
https://www.google.com/search?q=k%C3%B6y+odas%C4%B1&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiKuP1q3kAhVBySQBHaGkBhUQ_AUIESgB&biw=1600&bih=789#imgrc=Lpjm06-ijcDrKM: [ziyaret tarihi 2019]
- [47] Köktürk, M., Köyodası kültürü, <http://www.muhsinkokturk.com/gelenek-ve-gorenekler/koy-odasi-kulturu-2> [ziyaret tarihi 2019]
- [48] Abdurrezzak, A.O., 2011, Kastamonu Köy Odalarının Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik İşlevleri Üzerine Bir Araştırma, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- [49] <https://www.endeksa.com/tr/analiz/konya/karatay/demografi>
- [50] Karatay ilçe raporu
<http://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/DsyPGZ1Qp719201725244PM.pdf>
- [51] Türkiye haritası
https://www.google.com/search?q=konya+harita&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjrsdSr8vrjAhUIQkEAHXwrCfcQ_AUIEigC&biw=1600&bih=740#imgrc=jdRv40thW73z6M:
- [52] ASPB, <http://eyh.aile.gov.tr/>, [Ziyaret Tarihi: 2018].
- [53] Konya Karatay İlçesi haritası
<https://www.google.com/maps/place/Karatay%2FKonya/@37.9618292,32.6704757,10z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x14d0c91bed3eada9:0x2fa1c7b7ab1e77d4!8m2!3d37.82322!4d32.9888285>
- [54] <http://www.bizimkonya.com/konyatarihi.html>
- [55] https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=pages/pages&page_id=1

- [56] Bölge, C., Samangül, Ş., Emeklilik Dönemine Bakış: Karatay Belediyesi Emekli Konakları, Selçuk Üniversitesi, Sosyal hizmetler bölümü, 2018, Konya
- [57] Karatay Belediyesi arşivi, 2019
- [58] Hatice Nur Kılıç Kişisel Arşiv, Konya, 2019

EK1 Konya/Karatay ilçesinde yer alan Emekli Konaklarının konumları

1.	Çelebi Emekli Konağı	11.	Akkonak Emekli Konağı
1.	Zenburi Emekli Konağı	12.	Muhsin Yazıcıoğlu Emekli Konağı
2.	Büyüksinan Emekli Konağı	13.	Karşehir Emekli Konağı
3.	İşgalaman Emekli Konağı	14.	Kumköprü Emekli Konağı
4.	Keçeciler Emekli Konağı	15.	Gaziosmanpaşa Emekli Konağı
5.	Keykubat Emekli Konağı	16.	İstiklal Emekli Konağı
6.	Karakulak Emekli Konağı	17.	Muhtar Mehmet Dinç Emekli Konağı
7.	Akifpaşa Emekli Konağı	18.	İsmil Emekli Konağı
8.	Araplar Emekli Konağı	19.	Selim Sultan Emekli Konağı
9.	İl Jandarma Emekli Konağı	20.	Çatalhüyük Emekli Konağı

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Hatice Nur KILIÇ
Doğum Yeri – Tarihi : Karatay/KONYA
E-Posta Adresi : haticekilicmimar@gmail.com

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2016, Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
. İçmimarlık ve Çevre Tasarımı
Yüksek Lisans Öğrenimi : 2019, KTO Karatay Üniversitesi, Güzel Sanatlar
. Fakültesi, Mimarlık
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Stajlar : 2015, Stajyer, Kılıç İnşaat
2016, Stajyer, Gül Yapı
Projeler : 2018, İçmimar, Şefbey restaurant
Çalıştığı Kurumlar : 2017-2019, KTO Karatay Üniversitesi, Öğretim
. Elemanı
2018-2019, KOMEK, Bilişim Eğitmeni
2019, Hayata fırsat projesi, Bilişim Eğitmen

Tarih: 20 Aralık 2019